

Заснаваная ў 1906. Адноўленая ў 1991. Выходзіць у пятніцы

Выбары ў акрузе з запаркам

Рэпартаж з Чыжоўкі.

старонка 4

Квартплата забівае

Першыя ахвяры.

старонка 6

Юбілей Вінцэнта Жук-Грышкевіча, Сяргей Навумчык пра вайну...

Што пішуць. Старонка 7

Мужчыны, зважай!

Чужое сьвята, свая гісторыя.

старонка 3

Сьвятары супраць храмаў

Калі спытацца ў якога-небудзь уладыкі дазволу замяніць слова ў малітве на іншае, прыгажэйшае, ён прыме цябе за вар'ята ці блазна. Зусім ня так — з храмамі. «Уладыка Філарэт неаднаразова пытаў у нас дазволу паставіць на сабор купалы. А мы кажам: там іх не было», — расказвае Васіль Абламскі, дырэктар Дэпартаменту па ахове гісторыка-культурнай спадчыны і рэстаўрацыі пры Міністэрстве культуры. Пераробкі, непрафэсійныя рамонты — пасьля іх старажытныя цэрквы і касцёлы губляюць аўтэнтчны выгляд. Найчасьцей нявечаць храмы самі гаспадары — сьвятары зь вернікамі.

АНАТОЛЬ КЛЯШЧУК

Працяг на старонцы 11.

«Духоўнасьці» стала болей

Выйшла ў сьвет беларускамоўнае выданьне кнігі прэзыдэнта Туркменіі Сапармурата Ніязава «Рухнама» («Духоўнасьць»).

Беларускае выданьне — ня першае ў шэрагу перакладных. У верасьні 2002 г. адбылася прэзэнтацыя «Рухнама» па-расейску. Апроч таго, кніга выйшла па-турэцку, па-ангельску (ёю займаліся навукоўцы з Кембрыджу), па-японску, па-арабску, на фарсі. Асобнае выданьне выйшла па-туркменску, але арабіцай. Увадначас зь беларускім перакладам па-

чалася праца над польскім, украінскім, кітайскім і нямецкім перакладамі.

Мала таго, што «Рухнама» лічыцца ў Туркменіі другой кнігай пасьля Кур'ану, — ейны продаж яшчэ і не абкладаецца падаткамі. Пры гэтым цану кнігі Туркменбашы прызначыў сам — 50 тыс. манатаў (9,5 даляра ЗША, паводле афіцыйнага курсу).

Дзяржаўны піетэт да гэтага твору ў Туркменіі настолькі вялікі, што нават верасень — месяц, калі была скончаная «Рухнама», — пераназва-

ны ў ейны гонар. У гонар гэтага твору будзе пабудаваная бібліятэка «Рухнама» зь некалькіх будынкаў. Адзін зь іх будзе цэнтральным, і там мусяць захоўвацца толькі адна кніга — сама «Рухнама». Туркменбашы атрымаў за напісаньне кнігі найвышэйшую дзяржаўную ўзнагароду — «Залаты паўмесяц». Гэта пятая ягоная найвышэйшая ўзнагарода.

Пераклалі кнігу на беларускую мову Мікалай Сільчанка, Анатоль Бутэвіч, Анатоль Кудравец, Леанід Дранько-Майсюк. Не з арыгіналу.

Твор Туркменбашы — рэдкі вынятак на беларускім кніжным даляглядзе. Кнігі адыёзных замежных палітычных дзеячоў у нас зазвычай зьяўляюцца па-расейску. На кніжным кірмашы ў Менску можна купіць за 20 даляраў нават «Майн кампф». Адзіная беларускамоўная папярэдніца «Рухнама» — «Зялёная кніга» Муамара Кадафі.

АШ

Камэнтары Валянціна Тараса і Анатоля Кудраўца — старонка 2.

«Наша Ніва» запрашае да супрацоўніцтва рэкламныя агенцыі і агентаў па рэкламе на выгадных умовах. Інфармацыю пра сябе дасылайце на электронны адрас nn@promedia.by. Т./факс: 284-73-29.

Крэслы ў асартымэнце

72'600 282-34-14 234-84-39

За наяўны і б/н разлік 26'400

3 жыцьця ня выкрасьліць нічога

50 гадоў назад, у сакавіцкія дні 1953-га, калі памёр Сталін, я, тады студэнт БДУ, прысьвяціў памяці Сталіна ўсхваляваны верш, які быў надрукаваны ва ўнівэрсытэцкай шматтыражы «За сталінскія кадры». Празь дзесяцігодзьдзі, ужо на пачатку 90-х, калі ў Беларусі разгарэўся адраджэнскі, дэмакратычны рух, да якога без ваганьняў далучыўся і я, мне пра той верш неаднойчы напамнілі «непахісныя сталіністы», каб абвінаваціць у беспрыныцповасьці, крывадушнасьці, у здрадзе «сьветлым ідэалам» сваёй маладосці. Атаясамлі юнака — аўтара таго вершу — са сталым чалавечкам, які прыйшоў да новых сваіх перакананьняў шляхам пакут сэрца і розуму, праз гады балючага разбурэньня лжывых ілюзій і догмаў, што ўцямяшаныя былі ў галаву ледзь не зь палюх. Я і ня думаў апраўдвацца. Што

тут апраўдвацца? І перад кім? Перад «вечна ўчорашнімі»? Ім даказаць, што ты ня малпа, каб не мяняцца, не бярвяно, здольнае толькі гніць? І ўсё ж, калі напамнілі мне пра той верш, было такое адчуваньне, нібы мяне тыгнулі ў яго носам, як шчанюка ў ягонае гаўно на падлозе...

Зноў згадалася пра тое гэтымі днямі, калі даведаўся, што ў нас, у Менску, выдадзена на беларускай мове кніга прэзыдэнта Туркменістану. А перакладчыкі яе — вядомыя літаратары. Не наўныя юнакі — сталыя людзі. І, здавалася, дэмакратычных поглядаў, ніяк не прыхільнікі дэспатычных таталітарных рэжымаў, дзе б тыя рэжымы ні існавалі. Здавалася...

Балюча, горка ўжываць у дачыненні да іх гэтае слова. Але даводзіцца.

...Ці можа хто-небудзь назваць імя

хоць аднаго вядомага пісьменьніка, які ў свой час пераклаў на сваю родную мову «Майн кампф» Адольфа Гітлера? Ніхто не назаве. Бо «біблію» Адольфа перакладалі толькі нікому не вядомым рамясьнікам. Таму мне цікава, што прымуціла беларускіх перакладчыкаў «Рухнамы» закрыць вочы на асобу яе аўтара? Няўжо грошы? Такія грошы — пахнуць, і вельмі гідка.

Думаю, што ўсё-такі ня варта было людзям сталага, мудрага веку пляміць свой талент абдымкамі з Туркменбашы. Бо рана ці позна будзе за гэта сорамна. Як было сорамна мне нават за юначы мой, несьвядомы грэх галашэньня над труной ката. З жыцьця ня выкрасьліць нічога.

Валянцін Тарас, віцэ-прэзыдэнт Беларускага ПЭН-цэнтру

15 РАДКОЎ РЭДАКТАРА

У чаканьні «Б»

Апошнім часам шмат гаворыцца пра энэргетычную ды інфармацыйную бяспеку краіны. Праектуюцца ГЭС на Нёмане, Дзьвіне, ЦЭС на польскім вугалі, рэанімуюцца дробныя ЭС. Прапануецца аддаць у канцэсію беларускія радовішчы бурга вугалю. Нацыянальнае ТВ нарэшце атрымала інвэстыцыі. Апошняя заява вышэйшага кіраўніцтва: энэргетычная незалежнасьць немагчыма без пабудовы беларускіх АЭС.

Але, кажучы «А», трэба нарэшце сказаць і «Б». Энэргетычная і інфармацыйная роўназалежнасьць, нібы тая пабудова АЭС, магчыма толькі пасля прыходу заходніх інвэстыцый. Пасля павароту да Захаду. Толькі тады можна будзе казаць пра курс на незалежнасьць. Інакш выходзіць проста ламаньне, набіваньне сабе цаны перад задачай.

Праціўнікі цяперашняга курсу ня будуць спаць у шапку. У слоніміскім мікраёне былой Групы савецкіх войскаў у Германіі ўжо сабралі 2000 подпісаў за аднаўленьне РТР. Калі не сказаць «Б», энэргетычную і інфармацыйную незалежнасьць зьядуць, як беларусізацыю на пачатку 90-х. Тады, помніцца, кампанія супраць беларускіх школ таксама пачалася з гарадкоў ГСВГ.

Андрэй Дынько

• МЭДЫ •

СТВ вызвалена ад падаткаў

Сёлета зь 1 ліпеня ЗАТ «Сталічнае тэлебачаньне» пачне атрымліваць субсыды зь дзяржбюджэту. Памер грашовай дапамогі будзе роўны падаткам на прыбытак і даданую вартасьць, якія СТВ мусіць сплачваць, займаючыся рэжымай ды прадпрымальніцкай дзейнасьцю. Фактычна тэлеканал на тры гады вызвалены ад галоўных падаткаў.

Ужо падрыхтаваны і ўзгоднены з Саўмінам адпаведны прэзыдэнцкі загад. Менгарвыканкаму прапанавана даваць такія ж субсыды зь свайго бюджэту — інакш кажучы, СТВ ня будзе плаціць і мясцовых падаткаў.

Згодна з указам, субсыды павінны выкарыстоўвацца выключна на паляпшэньне працы СТВ, стварэньне й разьвіцьцё яго вытворчае базы. Наглядаць за тым, каб кіраўніцтва тэлеканалу выдаткоўвала грошы паводле прызначэньня, будзе Міністэрства інфармацыі.

Летась 19 ліпеня была прынятая такая самая пастанова пра вяртаньне падаткаў на даданую вартасьць ды прыбытак тэлеканалу АНТ. Чаму тэлеканалам не дазволілі проста не плаціць падаткаў? Каб кантраляваць грошы. АНТ ды СТВ мусіць спачатку цалкам выплачваць сумы падаткаў, потым ін-

спэкцыя Міністэрства па падатках ды зборах у 5-дзённы тэрмін паводзіць тыя грошы на рахунок тэлеканалаў у разьдзел «мэтавыя фінансавыя паступленьні». СТВ ды АНТ павінны залічыць атрыманыя сродкі ў свае фонды разьвіцьця. Калі б тэлеканалы проста не плацілі падаткаў, нельга было б адсачыць, на што яны выдаткавалі сродкі.

Сёлетнія прыбыткі ад рэжымнай ды камэрцыйнай дзейнасьці тэлеканалу мусіць склацца больш за 2,8 млрд. рублёў. 144 і 477 млн. рублёў — прыкладныя сумы, якія канал ашчадзіць на падатках. За тры гады атрымліваецца эканомія амаль на мільён даляраў. І гэта толькі падлік па мінімуме: калі СТВ удала мадэрнізуецца ды пашырыць аўдыторыю, прыбыткі ад рэжымаў ўзрастуць.

Летась у траўні СТВ пачала транслявацца на Менскую вобласць на частаце расейскага каналу «Культура» празь перадачыкі ў Мядзеле ды Салігорску. Аляксандар Зімоўскі, генэральны дырэктар «Сталічнага тэлебачаньня», мае намер пашырыць вяшчаньне на ўсю краіну. Грошы ёсьць.

У Беларусі пачынаецца эра мясцовага тэлебачаньня.

Алесь Кудрыцкі

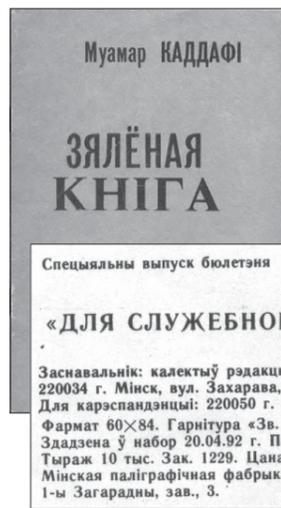
Адказ Анатоля Кудраўца

душу. Гэта і наша мова».

Сытуацыя з выхадам «Рухнамы» па-беларуску мне трохі нагадвае эпізод з жыцьця партарганізацыі Саюзу пісьменьнікаў. Тады пры абмеркаваньні адзін зь вельмі актыўных літаратурных партыйцаў сказаў: «Я раману не чытаў, але лічу яго антысавецкім і шкодным».

Што датычыць асабіста майго ўдзелу ў перакладзе двух разьдзелаў кнігі, то я не шкадую. Іншае: калі б такая прапанова была зроблена мне пасля таго, як стала вядома пра «змах» на прэзыдэнта Туркменістану і яго наступствы, рашэньне маё, безумоўна, было б іншае.

Анатоль Кудравец

Адзіная беларускамоўная папярэдніца «Рухнамы» — «Зялёная кніга» Муамара Кадафі. Яе перакладчыкі палічылі за лепшае не пакідаць для гісторыі свае прозьвішчы. У 1992 г. яе можна было спакойна купіць у шапіку ТБМ на праспэктэ Скарыны.

Беларускамоўнае выданьне «Зялёнай кнігі» і цяпер прадаецца ў Трыпалі, сталіцы Лібіі. Досьвед не мінуў марна, і «Рухнама» загучала па-беларуску раней, чым на многіх іншых мовах.

• СЬВЕТ •

Мухі асобна, сланы асобна

Прэзыдэнт Францыі Жак Шырак востра скрытыкаваў кандыдатаў у Эўразьвяз за праамэрыканскую пазыцыю па ірацкай праблеме. На каго разьлічваў французскі палітык, дапускаючы выказваньні на мяжы дазволенага дыпламатычным этыкетам? Адрасатамі ёсьць перш за ўсё французскія выбаршчыкі, ад якіх залежыць палітычная будучыня што самога Шырака, што ягонаў партыі.

Рэакцыя Францыі мае характар хутчэй дэмагагічны, чымся практычны: нагадаць краінам-кандыдатам пра іхняе месца ў эўрапейскім доме. Можам, маўляў, і на парог не пусьціць. Але насамроч краіны-кандыдаткі даўно пераступілі парог і ня можа адна рэпліка перакрэсьліць шматгадовыя перамовы, сцэнар уваходу новых сяброў у Эўразьвяз. Шырак выпусьціў пару, але не зрабіў чагосьці такога, што магло б паўплываць на доўгатэрміновае разьвіцьцё падзеяў у абодвух — калі дадаць сюды ірацкі крызыс — кірункам.

Наглядзючы на ўсе інтэграцыйныя працэсы ў

заходняй Эўропе, французскі палітык застаецца французскім, а не эўрапейскім. Кляса чыноўнікаў, якія бачаць у асобных краінах толькі правінцыі адзінай імперыі, у ЭЗ не займела такога голасу, які яна мае ў нашым менш аформленым «саюзе Беларусі і Расеі».

На месцы аб'ектаў Шыракавай слоўнай атакі я б парадаваўся. Пакуль гучаць такія размовы, сьмяротная небясьпека сувэрэнітэту краінаў — сяброў ЭЗ не пагражае. І калі іхні голас быў пачуць цяпер, ён будзе мець вагу й пазьней. А ЗША займелі яшчэ адну нагоду аддзячыць за адданасьць. Так што ўсё ў выйгрышы.

Застаецца адзін непрыемны момант: уся гэтая спрэчка нагадвае пра пэўную несамастойнасьць эўрапейскай палітычнай сцэны. Падкрэсьліўшы малаважасьць краін-абітурыентаў, Францыя міжволі пазначыла сваё неадназначнае становішча: слон сярод мух, муха каля слана. Роўнай амэрыканскаму слану Францыя можа пачувацца толькі ў ролі лідэркі ЭЗ, захоўваць якую пасля пашырэньня будзе на-

шмат цяжэй. Асобны ж французскі голас нягледзі ды заакіянскай звышдзяржавы гучыць часам зыканьнем мухі. Мухі і сланы ўсё ж павінны разглядацца паводле адрозных крытэраў. Залішня рэзкасьць заўвагаў Шырака можа быць выкліканая менавіта гэтым ня вельмі прыемным адчуваньнем. Бо ён — француз.

Аляксандар Карольчык, Горадня

Б Я Д А

«Раніца» пад пагрозай

У газэце «Обозреватель» адбыліся зьмены. Заміж скандальна вядомай Інгі Хрушчовай цяпер выданьне ачоліць Яўген Мялешка — ейны былы аднакурснік і калега па БТ. Зьмены могуць быць звязаныя з тым, што колькасьць непарадзёных асобнікаў газэты дасягала 80%. Сышла з газэты ня толькі галоўная рэдактарка, але й ейная намесьніца Сьвятлана Яскевіч. Цяпер яна ўзначальвае калектыў дзіцячае газэты «Раніца».

Настрой новай рэдактаркі выклікае трывогу ў супрацоўнікаў выданьня. У прыватнасьці, ёсьць небясьпека зьмены моўнага рэжыму «Раніцы»: газэта можа стацца дзвюхмоўнай ці нават цалкам расейскамоўнай. Адказваючы на пытаньне «НН», С.Яскевіч зазначыла: «Пакуль выданьне застаецца беларускамоўным, а надалей мы будзем раіцца з чытачамі».

Найстарэйшая беларуская дзіцячая газэта (год заснаваньня — 1929) заўжды выходзіла панаску, раней называлася «Піянерам Беларусі». Калі зрабіць яе расейскамоўнай, беларускі дзіцячы газэтаў папросту не застаецца.

Аркадзь Шанскі

ЧУЖОЕ СЬВЯТА, СВАЯ ГІСТОРЫЯ

Дзе вы служылі ў войску?

На савецкія вайсковыя сьвяты дагэтуль паказваюць кіно пра спэцбрыгаду, якая выконвала сакрэтную апэрацыю на «нэўтральнай тэрыторыі». Пры канцы галоўны супэрмэн-дэсантнік гіне. Звычайная была б агітка з таго кіно, каб не апошнія кадры. Разлогі Віцебшчыны ці Смаленшчыны. Вайсковы газік спыняецца пасярод вёскі. Сябры прывезлі дамоў нават не цынкавую труну — дэсантніцкі барэт. З хаты насустрач ім выходзіць стары-стары бацька...

Імпэрыя не тлумачыць сваім салдатам, дзе і дзеля чаго яны мусяць ваяваць. Былі часы, калі й нашым землякам даводзілася ахоўваць бязмежныя савецкія прасторы, выконваць «інтэрнацыянальны абавязак» у Аўганістане, В'єтнаме, Усходняй Нямеччыне, Эгіпце. Тыя, хто браў удзел у афрыканскіх спэцапэрацыях, нават не захацелі дзяліцца з намі ўспамінамі — так гэта цяжка. Іншыя ж ахвотна распавялі, як служылася беларусам у савецкім войску. Жывую гісторыю.

Сяргей Грыц, фотакарэспандэнт: У савецкае войска быў прызваны ў 1983 г. і служыў каля Ленінграду, у вучэбным палку сувязі асаблівага прызначэння, які забяспечваў радыёвыведку. Нашы выпускнікі служылі ў Манголіі, Аўганістане, на Кубе, поўдні Ўзбэкістану. У часць бралі толькі беларусаў, украінцаў, расейцаў і літоўцаў.

Недалёка знаходзіліся артылерыйскія палкі, у якіх служылі выхадцы з Каўказу ды Сярэдняй Азіі. І на іх тэрыторыі была чайная, куды хадзілі мы. Там у «маладых» адбіралі грошы і ежу. Раз тры азербайджанцы напалі на бела-

рускага хлопца, які нёс з чайной піражкі. Але той, не выпускаючы піражкоў з рук, «адмаляціў» іх нагамі...

Алег Дашкевіч, рэжысэр-дакумэнталіст: Я служыў у Вугоршчыне ў 1981—83 г. Спачатку зь Менску трапіў у Мар'іну Горку, дзе быў перасылны пункт. Перад намі адтуль пайшоў прызыў у Аўганістан... У Вугоршчыне патрапіў я ў сакрэтную часць, якая падначалвалася найпрост Маскве. У часьці была спадарожніцавая антэна. Разам з іншымі «дзядамі» мы ўначы адчынялі «сакрэтныя дзьверы» й глядзелі спартовыя, музычныя ды эратычныя каналы. Зь іх упершыню даведаўся, што такое рок-музыка, эротыка.

Аўген Калубовіч, настаўнік гісторыі: Прызвалі мяне ў 1962 г. Спачатку служыў у Бєрасьці, у спэцчасьці па ахове перавалачнай базы. Празь яе ішлі грузы савецкім войскам ва ўсходняй Нямеччыне — ад іголак да ракет. Гэтыя цяжкі ахоўваў і суправаджаў. Сумна было і журботна — жыцьцэ за калючым дротам. Ды яшчэ тры гады!..

Пасьля накіравалі ў Печы, вучыцца на сяржанта. Я добра страляў, бо з 14 гадоў — паляўнічы. Адночы на начныя стрэльбы прыехала начальства з інспэцыяй. Давялося мне тады страляць за адзінаццаць чалавек. Уначы ж не відаць, хто выходзіць на пазыцыю. Атрымаў за гэта адпачынак.

Язэп Машкайла, рэдактар газэты «Голас Пружаны» (часова не выходзіць): Прызвалі мяне пасьля пэдручэльні. Служыў у Варонежы, у 1983—85 г. Адпраўляў нас Гарадзенскі ваенкамат. Цэлы вагон беларусаў ехаў у Расею. Патрапіў у канвойныя войскі, ахоўваў асуджаных у час перавозу да «зонаў», але найбольш — судовыя паседжаньні абслуду ў Варонежы. Адночы той суд разглядаў і палітычную справу нейкіх дысьдэнтаў, але тады не мая была чарга ахоўваць.

Іван Міско, скульптар: Адзінаццаць дзён у таварным вагоне ехаў з Слоніму да месца службы — у Забайкалье. Былі гэта 1953—54 г. Дагэтуль памятаю прыпеў з нашай песьні:

АНАТОЛЬ КЛЯШЧУК

Лейся, песня, в голубые дали,
Чтобы слышал Сталин из Кремля,
Что в суровом нашем Забайкалье
Неприступна для врага земля.

Служыў у танкавых войсках і адначасова пасьпеў завочна скончыць трохгадовую школу імя Крупскай у Маскве па малюнку і жывапісе. У апошнія гады службы я быў мастаком у часьці. Намаляваў партрэты членаў Палітбюро (да двух мэтраў у вышыню), алеем напісаў камандзіра дывізіі Драгунскага. Я вельмі задаволены, што служыў у войску, бо гэта моцна паўплывала на мой далейшы лёс.

Іван Пашкевіч, дэпутат палаты прадстаўнікоў: Мяне прызвалі ў 1973 г. з Барысава. Служыў у Бабруйску ў інжынерна-тэхнічных вой-

сках, быў пантанёрам. Масты наводзіў церазь Нёман. Тады я надрукаваў артыкул у газэце «Во славу Родины», які абмяркоўваўся ва ўсіх вайсковых часьцях. Пра тое, што армія — школа жыцьця, але лепш у яе не трапляць, бо гэта выкінуты з жыцьця час.

Алесь Пушкін, мастак: Мяне прызвалі ў ліпені 1984 г., пасьля першага курсу тэатральна-мастацкага інстытуту. У Ташкенце на перасылцы падпалкоўнік запытаўся: «Маляваць умееш?» Я зразумеў, што, калі прызнаюся, прымусяць маляваць партрэты Ленінаў, Сталінаў. Кажу: «Не, не, я — актор!» Адправілі мяне ў Аўганістан, дзе праслужыў да 1986-га ў гелікоптарным палку ў Кундузе. А на Вялікдзень вярнуўся дамоў.

Запісаў Сяргей Ёрш

Аўтарскі паказ новага фільму Юр'я Хашчавца «Каўкаскія палоньнікі» ў Беларускім ПЭН-цэнтры сабраў дзясятка глядачоў. На БТ ён сабраў бы мільённа аўдыторыю і выклікаў скандал. Такую стужку не пакажаў раней за поўнач. А засьне пасьля яе толькі чалавек з моцнымі нэрвамі.

Розьніца між Жлобінам і Вязьмай

Карціна змантажаваная з кадраў, адзьяных чатырма апэратарамі розных расейскіх тэлеканалаў. Кадраў, што ня трапілі ў

праграмы навінаў.

Напружаньне ў фільме нарастае паступова. Спачатку мы бачым непрыглядны рынак у Грозным пачатку 90-х, дзікаватых чачэнкаў-гандляроў. Той самы рынак гадоў празь 10, інспэкцыйны візыт на яго прамаскоўскага прэм'ера Ільясавя ў атачэньні двух дзясяткаў цэлаахоўнікаў з аўтаматамі. Селішча. Краявіды з кінахронікі савецкіх гадоў. Ізноў сучасныя кадры. Зруйнаваныя, нібы ў Сталінградзе, будынкі. Генэрал Трошаў загадае вывесіць над селішчам сьцяг дэсантных войскаў. Выправаваная гусеніцамі зямля. Уцякачка-чачэнка з кацінэм за пазухай шторбае ў кірунку гораў. Адзін зь першых баёў 1994 г.: прастасардэчнага афіцэра, няўлоўна падобнага да Стася Судніка, аўтара расейска-беларускага вайсковага слоўнічка, ранаць першага. Яго вывозяць у палявы шпіталь, пасьля, яшчэ з сотнямі такіх, гелікоптарам. Насустрач ляціць такая самая «вітакрылая машына». Толькі гарматнае мяса ў ёй яшчэ не пакрымае. Цытаты з хрэстаматыйных твораў Талстога. Для талстойскага тэматычнага вечара на франка-нямецкім тэлеканале і здымаўся гэты фільм. Аўтар меў заданьне «паглядзець на цяперашнюю вайну вачыма клясыка».

Галоўны герой, маладзенькі афіцэрскі марской пяхоты, суправа-

джае «груз 200» на радзіму (ці можа быць у трупа радзіма?). Ён вязе парэшткі свайго матраса, 19-гадовага Ляшчова. Афіцэра суправаджае апэратар. Па дарозе афіцэр спавядаецца ў камэру. Пад гарэлку, вядома. Як да вайны быў гатовы адзін баец з дзесьці. Як, разьіюшаныя, разарвалі БТРАмі чачэнка-«снайпэрку». Яшчэ шмат чаго.

Напружаньне нарастае паступова, каб урэшце прывесці нас да дзвюх кульмінацый.

Самая жорсткая сцэна ўзятая з касэты, перададзенай чачэнкамі Эдуарду Джафараву, маскоўскаму апэратару-фрылансэру, які шмат працаваў у Чачэніі. Пагорак, проста дзівосна зьлілены мурог, такі зьлілены, які можа быць, напэўна, толькі на паўднёвым схіле гары ў паўднёвых краях. Палоннага расейскага байца ставяць на калені ў траву, каб адрэзаць яму галаву. «Людзі добрыя! Я жыць хачу!» — плача ён. Кінжал абабягае шыю, нібы нож мясьніка — тушу на Камароўцы. Плач зьмяняецца энкам, пасьля хрыпам. Галава ляціць у раўчак. Ці трэ было ўстаўляць гэтую сцэну ў фільм? Адзначна трэба, мяркуе рэжысэр.

Другая кульмінацыя. Скрыню з матрасам Ляшчовым — прозьвішча напісана крэйдаю на дошках — заносяць у «ізбу». З мацюканьнем, бо не праходзіць у дзьверы, чапляе за вушак. Бабы галосаць атупела. Лей-

тэнант бясконца паліць. Камэра ўвесь час спыняецца на гэтых цыгарках. Цяпер спрабуе ўгадаць іх марку і не магу: нейкая ўсходняя, у нас ня звыклая. «Біблас», ці што?

Фільм дакумэнтэ для нас дзэве сьмерці з 12-ці тысяч — менавіта столькі абаронцаў айчыны страціла Расея на той вайне.

Ёсьць дзясяткі адказаў на пытаньне, чым розьніца Жлобін ад Вязьмы. Галоўны сьняня — у Жлобін не прыходзіць цынкавыя труны.

У Расеі, са словаў Ю.Хашчавца, паказаць такі фільм немагчыма. Шкада, што гэткае кіно не транслююць па БТ у перапынках між драмаю «Мусульманін». Бо, урэшце, такое мастацтва дапамагае не рабіць памылак у жыцьці.

Фільм пра нялюдзкі сьвет вайны, што бывае прыгожаю толькі ў тэленавінах, склеены з кавалкаў дзясяткаў розных стужак. Гэта каляж, зроблены чалавекам з іншага сьвету без спагады да сваіх герояў-чачэнкаў, герояў-расейцаў.

У гэтым сэнсе можна сказаць, што заданьню Юры Хашчавца ня даў рады. Талстой спачуваў сваім сучасьнікам з аднаго і другога боку, хоць часам калюча іранізаваў над імі. Аўтар «Каўкаскіх палоньнікаў» палічыў за лепшае заставацца ад сваіх герояў на адлегласьці. А мо па-іншаму і немагчыма.

Барыс Тумар

ІНЭК-РЭКОМЕДА

Выбары ў акрузе з заапаркам

Па Ташкенцкай выбарчай акрузе №5 зарэгістраваны чатыры кандыдаты ў дэпутаты Менгарсавету. Двое ад палітычных партыяў: выкладчык Гуманітарнага ліцэю Аляксей Янукевіч, сябра БНФ (вылучаны зборам подпісаў), і інжынерка Галіна Сувова — ЛДПБ. Працоўныя калектывы Менскага аўтазаводу і камандна-інжынернага інстытуту МНС вылучылі сваіх супрацоўнікаў Аляксандра Ажгірэя (таксама зборам подпісаў) і ўладзімера Вераб'ёва адпаведна.

Я нарадзіўся тут

З маладым і амбітным палітыкам Аляксеем Янукевічам я пазнаёміўся праз праваабаронцу Алеся Бяляцкага. Сп.Алесь адмовіўся ад інтэрвію «НН» праз недахоп часу (сам ён ідзе па Куйбышаўскай акрузе), але прапанаваў іншы варыянт: «Пагутарце лепей з Янукевічам, во ў яго фэйная кампанія». Янукевіч адрэагаваў адразу. «Наша Ніва»? Без пытаньняў. Давайце празь дзьве гадзіны — на сядзібе БНФ».

На Варшавэні, 8 заўсёды ветліва сустракаюць кожнага. Што праўда, гарбату прапануюць абраным — на ўсіх ня хопіць. Севярынец шпарка ходзіць па пакоях і вітае за руку ўсіх, каго бачыць; Вячорка стрымана ківае галавой толькі знаёмым; тудысюды сноўдае моладзь, абмяркоўваючы спартовыя навіны, — карцей, увечары тут жыцьці віруе.

Галоўным козырам сваёй выбарчай кампаніі Янукевіч лічыць «вялікую колькасць сяброў». Нават на ўлётках Янукевіча побач з банальным «Чыжоўка будзе лепшай» стаіць лёзунг-выслоўе «Я нарадзіўся тут і буду жыць тут». Аляксей і сапраўды нарадзіўся й жыў у сваёй

Ташкенцкай акрузе, на вуліцы Ўбарэвіча. Ніводзін зь ягоных канкурэнтаў гэтым пахваліцца ня можа. Тут жывуць усе Аляксеевы аднакашнікі, многія ўжо маюць сем'і. Мусіць, таму даволі хутка за яго былі сабраныя ажно 503 подпісы (для рэгістрацыі патрэбна 150). «У маёй камандзе многа дзяўчат — а яны агітаваць умеюць!»

Арыентуецца Янукевіч на выбарніка 25—50 гадоў, чалавека адукаванага і сямейнага, хоць у сваёй праграме намагаецца закрануць усіх. Яе асноўныя тэзы: грошы з гарадзкага бюджэту павінны выдаткоўвацца толькі на ўсеагульныя патрэбы, крамы раёну мусяць быць забяспечаныя таварамі, вуліцы — добра асьветленыя, школы ды паліклінікі — дагледжаныя.

Упэўненасьць і мэтанакіраванасьць Аляксея даспадобы ягоным суседзям. Адна кабетка зь ягонага дому сказала мне: «Ён хоць і з БНФ, але талковы».

Ведалі Янукевіча і падлеткі, якія я сустрэў блізу СШ №43 (яе ў 1993 г. скончыў кандыдат). «Варта піхаць ва ўсе гэтыя саветы і палаты маладых ды сваіх, мо веселья будзе», — кажуць яны з гэтым тыповым няўменьнем паглядзець суразмоўцу ў вочы.

Трэці раз за родны МАЗ

Яшчэ ў часе тэлефоннае гутаркі Аляксандар Ажгірэй — намеснік дырэктара па знешнеэканамічных сувязях і адначасова дырэктар па сумеснай дзейнасьці Менскага аўтазаводу — сказаў, што асабліва на месца ў гарсавеце не прэтэндуе і можа аддаць тое «крэсла» хоць бы й Вераб'ёву — адзінаму з супернікаў, якога ён ведае.

«Камітэт абароны Бацькаўшчыны «Вітаўт», блізкі да КХП-БНФ, у адной са сваіх улётках называе Аляксея Янукевіча «кадравым афіцэрам КДБ».

Прыняў Ажгірэй мяне ў сваім кабінэце. На пытаньне, колькі ў нас часу на размову, «бос» кінуў: чым меней, тым лепей. Пасьля доўгае дыскусіі пра «апазыцыйную» прэсу, нарэшце ўдалося задаць пытаньне наконт выбараў. Але ніякай інфармацыі спадар Аляксандар даваць не зьбіраўся: «Ліпава якая ваша ніва, а Янукевіч не сасьпеў на дэпутата яшчэ». Вось і пагутарылі...

Ажгірэй балатуецца трэці раз, дагэтуль не шанцавала. Галоўнае ягонае апірышча — працаўнікі МАЗу, што жывуць у Ташкенцкай акрузе. Паляпшэньне іх дабрабыту сп.Аляксандар лічыць сваёй галоўнай мэтай. Козыры Ажгірэя — вялікі досвед і, які ён кажа, «падрыхтаванасьць». Некалі сп.Аляксандар працаваў старшынём дзяржплану ў Менгарвыканкаме, таму добра ведае эканамічную сыстэму гораду.

Ажгірэй — кандыдат старой фармацыі. Гэткі тыповы чыноўнік, які многае недагаворвае, на пытаньні адказвае двухсэнсоўна і няпэўна, але заўсёды ведае, што робіць і што з гэтага выйдзе. Праграму ды іншыя перадвыбарныя матэрыялы кандыдат паказваў адмовіўся, сказаўшы пры гэтым, што цяпер для яго галоўная праблема — «каб завод ня стаў».

Эканамічныя падважнікі

У камандна-інжынерным інстытуте МНС рэжым строгі. Каб дайсьці да кабінэту начальніка, трэба мінуць дзяжурнага, прахадную ды камандзіра, які ўважліва разгледзіць твае дакумэнты. Але засьпець Уладзімера Вераб'ёва на месцы не ўдалося. Працоўны графік у яго вельмі шчыльны, да таго ж інстытут аглядала дэлегацыя з Польшчы. Па тэлефоне спадар Уладзімер сказаў: «Вы толькі не падумайце, што я пазьбягаю сустрэчы, сапраўды гэты і наступны тыдзень будуць вельмі напружанымі». Наўзамен Вераб'ёў прапанаваў нават высласьць па мяне машыну, каб давезла на Машынабудуўнікоў, 25, дзе месціцца інстытут. Ехаць другі раз на ўскраіну Менску вялікага жаданьня не было, таму цягам 30

хвілінаў мы гутарылі па тэлефоне.

«Можаце напісаць, што я самы стары кандыдат», — жартаваў Вераб'ёў. Яму 58 гадоў — на год старэйшы за Ажгірэя. Сп.Уладзімер служыў на Ціхаакіянскім флётце, працаваў у Акадэміі навук, пасля — у пажарніцкім падразьдзяленьні. Інстытут ачольвае зь першага дня ягонага існаваньня. Доўгія гады «начальніцтва» яго не сапсавалі — на тактоўнасьць не забываецца. Адно толькі спытаў, ці не зьбіраюся я выкарыстаць яго для «рэкламаваньня» Янукевіча. Электаратам сваім Вераб'ёў лічыць бюджэтыкаў — настаўнікаў, дактароў і пэнсіянэраў. Ён спадзяецца, што здолее наладзіць хоць адразу двапамогу тым, каму яна неабходна. Не забываецца начальнік і на моладзь: «У інстытуце мы ўжо адкрылі колькі спартовых сэкцыяў, дзе займаюцца падлеткі». Неабыякава яму і выгляд раёну: «Вы паглядзіце на гэтыя дамы: «хрушчоўкі» ператварыліся ў «хрушчобы», а як пафарбаваныя шматпавярховкі...» Вераб'ёў зьбіраецца кантраляваць рамонтныя работы ў сваёй акрузе. Ён «абыдзеца без палітыкі» і будзе выкарыстоўваць у агітацыйнай і маганым дэпутацкай дзейнасьці эканамічныя рычагі.

Парадак ва ўсім

Знайсьці кандыдатку ад ЛДПБ Галіну Сувораву было найскладаней. У штабе партыі тэлефон маўчыць, а працэспадарыня Галіна за межамі Менску — інжынеркай на досьледна-мэханічным заводзе «Агратэхмаш». Але пагутарыць усё ж атрымалася. Галоўным чынам кандыдатку непакояць праблемы беспрацоўя, бо сама з гэтым некалі сутыкнулася: «Маладыя ня могуць уладкавацца, бо патрэбны стаж, а дасьведчаныя людзі ўжо лічацца старымі».

Невыканальных абяцанняў выбарцам даваць яна ня хоча: «Паглядзіце, якія капейкі атрымлівае будучая маці, што сыходзіць у джэкрэт. Пакуль я магу хіба паспакуваць ёй». Што ў Расеі, напрыклад, «будучыя маці» атрымліваюць яшчэ менш, чым

у Беларусі, кандыдатка ня ведала.

Таксама выклікае абурэньне ў кандыдаткі масавая забудова тэрыторый цэрквамі, хоць супраць рэлігіі яна нічога ня мае: «Ну што тут казаць, калі зносяць дзіцячую пляцоўку, а замест яе будуць чарговую царкву?»

Палітычны досвед Сувова мае — працавала ў выбарчых камісіях. Таму разумее, што шанцы не ва ўсіх роўныя, — «перамагаюць тыя, у каго ёсьць грошы». На маю просьбу даслаць электроннай поштай агітацыйныя матэрыялы яна адказала, што на кампутар яшчэ не заробіла.

Кандыдатка гаворыць, што арыентуецца на жанчынаў. Яе лёзунгі вельмі эмацыйныя: «Парадак ва ўсім! Чыноўнікі павінны адпрацоўваць свой час, дворнікі — месці вуліцы, а заводы — працаваць! Калі гэтага ня будзе, то нехта павінен адказаць за гэта! І адкажа!»

Калі вяртаўся нумар, стала вядома, што Вераб'ёў зьняў сваю кандыдатуру. «Беспартыйнага» кандыдата ня стала, затое стала ясна, што зь «беспартыйных» ідзе ад партыі ўлады.

Хто ж пераможа ў Чыжоўцы? Галоўны вораг усіх прэтэндэнтаў — нізкая актыўнасьць выбарцаў у гэтым адным з найбяднейшых раёнаў сталіцы. Папярэднія выбары тут адбываліся не заўсёды. Два кандыдаты ад палітычных партыяў — Янукевіч і Сувова — падзяляць галасы незадаволеных.

Квартплата расьце касмічнымі тэмпамі. Каб зрабіць аналіз крыві, трэба выстаць гадзінную чаргу ў паліклініцы. Каб зарэгістраваць свой бізнэс, прыходзіцца месяцамі хадзіць па кабінэтах. «Кішэнныя» дэпутаты папярэдніх скліканьняў абмяжоўваліся паслухмяным адабрэньнем рашэньняў улады і дробным «правітаньнем» інтарэсаў сваёй «фірмы» — заводу ці канторы. Людзям ад іх не было ні почуту, ні толку. Ня дзіва, што выбарцы і ставяцца да мясцовых выбараў абьякава. Ня дзіва і што моладзь кандыдатам старофармацыі не давярае.

Сяргей Будкін, Чыжоўка

Паспаборніцаць за 30 дэпутацкіх мандатаў у Аршанскі гарсавет вырашылі 97 кандыдатаў. 49 зь іх былі вылучаныя працоўнымі калектывамі, 28 — зборам подпісаў і 20 — мясцовымі арганізацыямі палітычных партый.

Кропля камень точыць

З розных падставаў гарадзкая камісія па выбарах адмовіла ў рэгістрацыі 6 прэтэндэнтам. У параўнаньні зь мінулымі выбарамі ў саветы сёлета назіраецца вялікая актыўнасьць партыйцаў. Больш за ўсіх кандыдатаў вылучыла БСДП (НГ) — 14. Сярод іх 5 — шляхам партыйнага вылучэньня, 2 — шляхам збору подпісаў, яшчэ 7 прадублявалі сваё вылучэньне і партыйным сьпісам, і зборам подпісаў. 8 кандыдатаў вылучыла мясцовая арганізацыя АГП, але зарэгістравалі толькі чатырох. Усе яны ішлі праз збор подпісаў. 3 кандыдаты мела ПКБ і 2 — ЛДПБ. У мінулыя выбары актыўнасьць гэтых партый у Воршы была большая.

Усе 49 кандыдатаў, вылучаных працоўнымі калектывамі, — гэта людзі ўлады. Сярод іх няма ніводнага партыйца, затое 8 прадстаўнікоў «Воршажылфонду». І хто гэта вырашыў вылучаць камунальшчыкаў, здаўна нелюбімых народам? Ці зь іх выбарамі ў гарсавет зьвязіцца ў квартрах цяпло ўзімку і гарачая вада ўлетку? Сумнеўна. Астатнія вылучэнцы ад улады — начальнікі ўсіх узроўняў. Пасьля рэгістрацыі на кожную акругу прыпадала ў сярэднім па тры кандыдатуры. Толькі дзеве былі безальтэрнатыўныя (на мінулых выбарах — 10).

Здавалася, сёлетнія выбары ў Воршы павінны быць напружанымі й

цікавымі. Але не пасьпела «Аршанская газета» надрукаваць сьпіс кандыдатаў, як у камісію пасьпаліся заявы ахвотных зьняць кандыдатуры. На гэты момант адмовіліся ад барацьбы 30 чалавек. Сярод іх і тыя, каго вылучылі працоўныя калектывы (часам бяз іх згоды і жаданьня), сябры партыяў. Праз жорсткі прэсынз з боку ўлады й адміністрацыі адмовіліся камуніст Сяргей Шаўроў, начальнік аддзелу на піўзаводзе, дырэктарка СШ №3 Галіна Дашко ды іншыя. Ужо на 11 лютага дзесць акругаў сталі безальтэрнатыўнымі, у адзінаццаці засталася па два кандыдаты, у сямі — па тры і ў дзвюх — па чатыры.

Але ў кандыдатах засталіся найбольш упартыя і дасьведчаныя ў палітычнай барацьбе людзі. Сярод іх — сябра БСДП (НГ) настаўнік Сяргей Трафімаў. Яшчэ напярэдадні выбарчай кампаніі ён заўважыў парушэньні, зробленыя гарвыканкамам падчас фарміраваньня выбарчых участкаў. Для разгляду яго скаргі ў Воршу прыяжджалі прадстаўнікі Цэнтравыбаркаму. Як незалежны кандыдат балюеца ў гарсавет старшыня Аршанскай БТМ Юры Нагорны — дырэктар СШ №22, сябра незарэгістраванай АСДП. Сур'ёзную канкурэнцыю яму складзе завуч суседняй школы. Цікава, што акругаў, дзе будуць канкураваць на-

стаўнікі, па горадзе некалькі. Мо таму, што на настаўнікаў лягчэй за ўсё ціснуць?

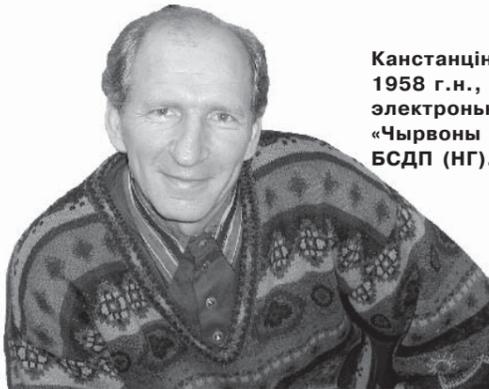
Зь цяперашняга складу гарсавету «слугамі народу» пажадалі застацца ўсяго 12 дэпутатаў, праўда, некаторыя зь іх балюеца па іншых акругах. Гарсавет, хоць быў цалкам намэнклятурны, але не «кішэньны» для вэртыкалі. Ходзяць чуткі, што яна жадала б бачыць у крэсьле старшыні гарсавету больш падатлівага чалавека.

З выбарамі ў Аршанскі райсавет карціна больш зразумелая. З 37 акруг 28 безальтэрнатыўныя і толькі ў 9 зарэгістраваныя па 2 кандыдаты. Сярод іх — вылучэнцы ПКБ і БСДП (НГ). Але ёсьць безальтэрнатыўныя акругі, дзе зарэгістраваныя сябры ПКБ. Праўда, іхнія апазыцыйнасьць невялікая, бо адзін — старшыня сельсавету, другі — аграном. Пераважная большасьць кандыдатаў — старшыні сельсаветаў ды калгасаў, дырэктары дзяржпрадпрыемстваў ды навучальных устаноў.

Нейкая інтрыга можа быць толькі ў дзвюх акругах. У 1-й Высокаўскай балюеца кіраўнік Аршанскага прадстаўніцтва БХК Васіль Берасьнеў. А ў Барздоўскай — настаўнік Валеры Пячонкін, былы дырэктар Барздоўскай школы-саду (пайшоў з пасады летась), стваральнік найлепшага ў краіне школьнага музэю «Гісторыя роднай вёскі». Ён вылучаны зборам подпісаў. Яго канкурэнтам стаў цяперашні дырэктар школы, старшыня Аршанскай арганізацыі аўганцаў Уладзімер Кузьмянкоў, якога вылучыў працоўны калектыў Аршанскай сельгасхіміі. За дэпутацкі мандат будуць змагацца начальнік і падначалены. Але Пячонкін здымаць сваю кандыдатуру не зьбіраецца. І калі вынікі галасаваньня не сфальсіфікуюць, Пячонкін лёгка стане дэпутатам, бо яго тут добра ведае кожны выбарнік.

За 8 дэпутацкіх мандатаў Віцебскага абласвету выказалі жаданьне пазмагацца 22 кандыдаты, большасьць зь іх таксама кіраўнікі. Сярод вылучаных адзін камуніст-калякінец і тры

Дзіна Барычэўская — 1971 г.н., музычная кіраўнічка ў ясьлях-садку № 36, студэнтка-завочніца Беларускага дзяржаўнага ўнівэрсытэту культуры.

Канстанцін Анташкевіч — 1958 г.н., інжынэр-электроньнік на заводзе «Чырвоны змагар», сябра БСДП (НГ).

Сяргей Трафімаў — 1963 г.н., настаўнік Аршанскай дапаможнай школы, у 2000 г. прайграў выбары ў палату прадстаўнікоў. Цяпер спрабуе сілы зноў.

сацыял-дэмакраты. Зарэгістраваны і кіраўнік мясцовай суполкі БСДП (НГ), індывідуальны прадпрымальнік Аляксандар Сталяроў. Ён ідзе па акрузе, дзе балюеца намесьнік начальніка Віцебскага абласнога ўпраўленьня МНС Аляксандар Ліпатаў і дырэктарка школы-гімназіі №19 Наталья Кохава. Пікантнасьць сытуацыі ў тым, што ў гэтай школе МНС мае кадэцкія класы.

З заклікам байкатаваць выбары зьвярнулася да аршанцаў суполка КХП—БНФ. Лідэры іншых дэмакратычных партый (у горадзе няма нізавых структур Партыі БНФ, як, дарэ-

чы, і КПБ) плянуюць заклікаць людзей не хадзіць на тыя «безальтэрнатыўныя» выбарчыя ўчасткі.

Складам будучыя саветы мо і ня будуць надта розніцца ад цяперашніх. Мо ніводны з апазыцыйных кандыдатаў ня стане дэпутатам. Але плён ад выбарчай кампаніі будзе. Людзі даведаюцца пра існаваньне ў горадзе суполак дэмакратычных партый, дый інфармацыя, якую панясуць незалежныя кандыдаты выбаршчыкам, будзе розніцца ад той, якой «корміць» афіцыйная прапаганда.

Яўген Жарнасек, Ворша

Быў трактар ці не?

На 40 дэпутацкіх месцаў у Бялыніцкім райсавеце прэтэндуюць 42 кандыдаты. Альтэрнатыва ёсьць толькі ў дзвюх акругах: Лебядзянкаўскай і Менскай. Кандыдат у дэпутаты па Лебядзянкаўскай акрузе, вэтэрынар калгасу імя Чкалава Валер Вусік зьвярнуўся ў абласную выбарчую камісію. Скардзіца на ўціск з боку супрацоўнікаў Бялыніцкай ДАІ і раённай выбарчай камісіі. Нібыта чыноўнікі вымагаюць ад ягоных аднавяскоўцаў пацьвердзіць факт, што ў Вусіка ва ўласнасьці знаходзіцца трактар, набыты 13 гадоў таму ягоным братам. Канкурэнтам сп.Валера зьяўляецца начальнік аддзяленьня крымінальнай міліцыі мясцовага РАУС.

Базыль Ліцьвіновіч, Бялынічы

Выбары ў Барсавет

Алесь Грыцавец — 1970 г.н., кіраўнік тэрма-гальванічнага ўчастку Баранавіцкага аўтаагрэгатнага заводу, сваяк лётчыка-героя Грыцаўца.

Выбары дэпутатаў у Берасьцейскі абласны савет у Баранавічах сёлета пройдуць як у савецкія часы. Усе сем акругаў бэзальтэрнатыўныя. Усе кандыдаты — вылучэнцы ўладаў. Усе яны спрабуюць таксама патрапіць у мясцовыя саветы.

На 36 месцаў у Баранавіцкі гарсавет балюеца 64 кандыдаты. Нягледзячы на такую вялікую колькасьць, у 18 акругах па адным кандыдаце. Усе яны — вылучэнцы ўладаў.

Сярэдні век кандыдатаў у мясцовыя саветы — 48 гадоў. Самаму маладому — 19 (беспартыйны навучнец каледжу лёгкай прамысловасьці), найстарэйшаму — 77 гадоў (мэтадыст гарадскога ўпраўленьня адукацыі, ідзе ад КПБ). Кіраўнікоў, намесьнікаў, камандзіраў часьцей — 16, настаўнікаў — 18 (зь іх 15 дырэктараў школаў, каледжаў, ВНУ), дактароў — 10 (тых, што займаюць кіроўныя пасады, —

8). Ідуць ва ўладу толькі 2 прадпрымальнікі. Таксама абіраюцца ваенцам гораду і цяперашні старшыня гарсавету ўладзімер Стахноў (гэтыя — безальтэрнатыўны).

Партыі разам здолелі зарэгістраваць 19 чалавек: БНФ — 2, БСДП (НГ) — 7, АГП — 3, ПКБ — 3, КПБ — 4. «Ад АГП ў Баранавічах ішло 6 чалавек, зарэгістравана толькі 3. Улады адсяялі кіраўніцтва. Засталіся шараговыя сябры, маладыя людзі да 25 гадоў. Усе зарэгістраваныя займаюць шараговыя пасады на сваіх працах (мэханікі, доктар), што дае падставу спадзявацца на падтрымку простых выбарцаў», — кажа Алесь Хоміч, кандыдат ад лібэ-ралаў.

Мясцовыя філіі дэмакратычных партый ня здолелі падзяліць акругі. Толькі выпадкова іх кандыдаты не сутыкнуліся. «Пападаньне» адбылося толькі аднойчы — па акрузе №7 ідуць Алесь Кісель ад АГП і старшыня баранавіцкай БСДП (НГ) Віктар Карлінскі. Гэта адно дадае шанцаў трэцяму суперніку, Аляксандру Разумаву, намесьніку дырэктара ЗАТ «Атлант».

Віктар Карлінскі — 1955 г.н., старшыня ЖСК-38, старшыня баранавіцкай БСДП (НГ).

Усе партыйцы маюць у акругах канкурэнтаў. Найбольш прэтэндэнтаў на ўчастку №17 — 4 чалавекі. Менавіта там балюеца старшыня баранавіцкай Рады БНФ Алесь Грыцавец. Але ён здавацца не збіраецца. «Хаджу ад дзвюх да дзвюх, — кажа Грыцавец. — Людзі злыя на ўладу — за рост квартплаты».

На пратэстныя настроі разьлічваюць усе апазыцыйныя кандыдаты.

Руслан Равяка, Баранавічы

Тарыфы для моцных нэрваў

У паштовай скрыні нешта ёсьць, заўважаеце вы. Не сьпяшайцеся радавацца. Цалкам магчыма, што паштар прынёс вам ня доўгачаканы ліст ад старога сябра, а рахунак за камунальныя паслугі. Калісьці тыя паведамленьні някіх эмоцыяў ня выклікалі. Цяпер хочацца перажагнацца, перш чым прачытаць лічбы на раздрукоўцы.

Мінулае буйное падвышэньне адбылося летась у канцы года, калі на 25% узьняліся тарыфы на ацяпленьне ды гарачую ваду, выраслі цэны на іншыя паслугі. Новага перагляду цэнаў доўга чакаць не давялося. 15 студзеня, з благавеньня Міністэрства эканомікі, ацяпленьне і гарачая вада зноў падаражэлі на 15%.

Камунальнікі ня толькі падвышаюць цэны на свае паслугі, але й індэксуюць іх, каб ня страціць ад інфляцыі. Летась тыя індэксавыя склалі прыкладна 30%, што амаль адпавядае ўзроўню інфляцыі (34,8%).

Нават Міністэрства статыстыкі прызнае, што ў 2002 г. заробкі раслі павольней за цэны. Сярэднямесячныя налічаны заробак павялічыўся летась на 33,3% (са 173422 да 231223 рублёў), а цэны — на 34,8%. На тэмпы росту цэнаў паўплывала найперш падаражаньне камунальных паслугаў (ад 51,4% за карыстаньне радыёкропай да 700% за ліфт). Калі летась сям'я з трох чалавек (двое дарослых, якія атрымліваюць сярэдне-статыстычны заробак, маюць адно дзіця ды жывуць у стандартнай двухпакаёўцы) аддавала 8% свайго бюджэту на камунальныя паслугі, дык сёлета давадзецца выдаткоўваць ужо 12,5%.

Эканоміць на вадзе дый газе можна... паставіўшы лічальнік. Пакуль яго няма, камунальнікі вылічваюць «сярэдняе арытмэтычнае» з усяе спажытае жыхарамі цэлага дому вады,

часам дадаючы сюды яшчэ й страты ад аварыяў на водаправодзе. Зь лічальнікам плаціш толькі за сябе.

З усіх спажываючых камунальных паслугаў у краіне прыкладна 10% іх не аплачваюць. Толькі ў Менску каля 70 тыс. неплацельнікаў. У сталіцы камунальныя службы пачынаюць адключаць ваду і сьвятло тым, хто завінаваціўся найбольш. Мяркуюць нават падаваць на неплацельнікаў у суд ды адсяляць іх у менш камфортнае і таньнейшае жылло. Летась у лістападзе пінскія ўлады адсялілі сям'ю (маці і дваіх дарослых дзяцей) зь дзяржаўнай двухпакаёўкі па вуліцы Касышоўкі ў аднапакаёвую кватэру без камунальных выгодаў. Небаракі завінаваціліся ўладам 193 тыс. рублёў. Спагнаць гэтыя грошы ўлады спрабавалі цэлы год: дасылалі папярэджаньні, адключалі гарачую, халодную ваду, электрычнасьць, ацяпленьне. Урэшце падалі ў суд.

Такі лёс чакае тысячы сем'яў, няздольных плаціць. Праз гэтыя драмы ўжо прайшлі Польшча і Літва. З адным адрозьненьнем: Беларусь жыве ва ўмовах рынкавага сацыялізму.

Алесь Кудрыцкі

У артыкуле выкарыстаная статыстыка Міністэрства статыстыкі і аналізу

IREX-PROMEDIA

Зьмяненне цэнаў на камунальныя паслугі ў 2000—2002 г.

паслуга	павелічэньне адносна леташняга ўзроўню		
	2002	2001	2000
кватэрная плата	471%	38,5%	280%
карыстаньне ліфтам	700%	38,4%	190%
газ	219%	234%	210%
электрычнасьць	146%	33,3%	970%
ацяпленьне	145%	143%	730%
гарачая вада	145%	143%	730%
халодная вада й каналізацыя	57%	74,6%	180%
вываз смецьця	77,3%	94,4%	470%
утылізацыя смецьця	84,7%	95,1%	460%
карыстаньне радыёкропай	51,4%	39%	75%

Пакрыцьцё сабекошту некаторых жыллёва-камунальных паслугаў

	студзень—сьнежань 2002 г.	па стане на 15 студзеня 2003 г.
тэхабслугоўваньне	23,1%	32,8%
цяпло	30,6%	52,6%
халодная вада	31,3%	52,8%
каналізацыя	33,2%	55,9%
вываз смецьця	88,2%	97,1%
карыстаньне ліфтам	62%	96,1%
камунальныя паслугі цалкам	38,3% (зімовы пэрыяд), 29% (летні пэрыяд)	61,4% (зімовы пэрыяд), 55% (летні пэрыяд)

• М Э Д Ы •

На мэдычным рынку Полацку ды Наваполацку зьявілася новая газэта «Inform-банк». Галоўным рэдактарам — Аляксандар Козік (літаратар Алесь Аркуш).

Полацкі гарвыканкам вырашыў, што места мае дастатковую колькасць грамадзка-палітычных выданняў, таму заснавалікам давацца зарэгістраваць газэту як рэкламна-інфармацыйную. Аднак рэдакцыя зьбіраецца стварыць канкурэнцыю «сур'эзным» рэгіянальным выданням. У Полацку і Наваполацку, паміж якімі пралягае хіба ўмоўная мяжа, жыве 200 тыс. чалавек. Насельніцтва ня беднае: працаўнікі «Нафтаў» атрымліваюць па 200—300 даляраў у месяц. Ня дзіва, што рэкламныя газэты ў Полацку выходзіць ажно пяць. Самыя буйныя грамадзкія

Новая газэта ў Полацку

выданьні — дзяржаўныя «Полацкі вестнік» ды «Новая газэта», а таксама незалежны «Хімік». Добра разьвітае кабэльнае тэлебачаньне. Амаль у кожнай кватэры ідзе па 20—30 каналаў. У тым ліку і мясцовыя кабэльныя тэлестанцыі: полацкія «Скіф», «Саміт» ды новаполацкія «Квант», «Вэктар». Нядаўна зьявілася мясцовая FM-станцыя, якая дае пакуль толькі рэкламу ды кароткія выпускі навінаў на частаце «Эўропы-Плюс». Ёсьць нават свой мэдыамагнат — прадпрымальнік Уладзімер Захараў, уладальнік гандлёвага дому «Стралец». Яму

належаць узгаданая тэлекампанія «Квант» ды рэкламная газэта «Информ-плюс».

«Inform-банк» жадае прывабіць новага чытача — моладзь, якая вырасла за апошняе дзесяцігодзьдзе. Адна з рубрыкаў газэты — «Зазірні на мой сайт», дзе вядзецца гаворка пра інтэрнэт-рэсурсы, што маюць дачыненне да Полацкія. Іншыя сталеыя тэмы — крымінальныя здарэньні ды культурніцкія навіны.

Наклад «Inform-банку» — 1000 асобнікаў. Рэкламу «Inform-банку» круцяць на мясцовых тэлестанцыях ды друкуюць у

«Хіміку».

«Нашая газэта дзевяцьмоўная. Сёньня немагчыма раскруціць наваствораную газэту, калі яна будзе цалкам беларускамоўнай, — лічыць А.Козік. — Таму «цвіковья» тэксты мы друкуем па-расейску». «Нецьвіковья» — беларускамоўныя — матэрыялаў у №2 ад 5 лютага было толькі тры. Усе яны мелі звыклую культурніцка-літаратурную скіраванасьць. Пытаньні ж кватэрных крадзяжоў, жыллёвага будаўніцтва, працаўладкаваньня студэнтаў асьвятляліся па-расейску. Такая вось раскрутка.

Алесь Кудрыцкі

ЭКАНАМІЧНАЯ ХРОНІКА

Гербава збор

Летась берасьцейскія ўлады прапанавалі прыватным таксоўшчыкам упрыгожыць свае аўто налעпкамі з гербам гораду. Цяпер гарвыканкам пастанавіў, што за выкарыстаньне гарадзкой сымболікі трэба плаціць. Да 15 лютага таксоўшчыкі мусілі перавесці ў бюджэт Берасьця па 120 тыс. рублёў. Абураныя таксоўшчыкі пастанавілі грошы сабраць, аднак аддаць іх ня ўладам, а прытулку для бедных і хворых людзей. А потым паздымаць «кляйноды» з машынаў.

Ільготы — пайменна

Падрыхтаваны праект прэзыдэнцкага ўказу, які прадугледжвае адасную форму сацыяльнай падтрымкі. Памер дзяржаднамогі будзе вызначацца не прыналежнасьцю да групы насельніцтва, а сумай прыбыткаў чалавека. Улічваць будучы заробак, сацыяльныя выплаты ды ўласнасьць, якая можа прыносіць гаспадару грошы. Калі агульны прыбытак будзе меншы ці роўны 60% бюджэту пражыткавага мінімуму, можна спадзявацца на дапамогу.

Конкурс таксоўшчыкаў

Гомельскія ўлады зладзілі конкурс для кіроўцаў прыватных мікрааўтобусаў, якія жадаюць працаваць на новым маршруце №32, што злучыць чыгуначны вакзал з Навабеліцкім раёнам. Цяпер у Гомелі 550 «маршрутак». На думку гарвыканкаму, гэтага дастаткова. Таму ліцэнзіі на пасажырскія перавозкі пастанавілі даць толькі 10 з 60 прэтэндэнтаў. Падчас адбору глядзелі, наколькі спраўны ды камфортны мікрааўтобус. Машыны, якія адпрацавалі на дарозе больш за 5—6 гадоў, конкурсу не прайшлі.

Станкі бяз мыту

Савет міністраў тэрмінам на 9 месяцаў устанавіў нулявую стаўку ўвазной мытнай пошліны на тэхналягічнае абсталяваньне. Мэта — дапамагчы вытворцам мадэрнізаваць прадпрыемствы. Гэтыя льготы асабліва прыдадуцца буйным заводам кштталу «Інтэграл», якому трэба 50 млн. даляраў, каб паставіць новае абсталяваньне. «Інтэграл» разам зь Менскім вытворчым аб'яднаньнем вылічальнай тэхнікі ды Менскім заводам шасьцёрняў — найбуйнейшыя з 35 прадпрыемстваў, якія сёлета будучы акцыяванья.

Новы транспарт

Улады Менску набудуць сёлета 30 новых аўтобусаў, 50 тралейбусаў ды 4 трамвай агульным коштам 22 млрд. рублёў. Летась на новы транспарт горад выдаткаваў больш за 16 млрд. рублёў.

«МТС» хоча набыць «МТС»

Расейская кампанія «Мабільныя ТэлеСыстэмы» жадае набыць кантрольны пакет акцыяў беларуска-расейскага апэратара сатавай сувязі «МТС». Пакуль расейцы маюць 49% акцыяў, а беларускі бок (РУП «Міжнародная сувязь») — 51%. Сёлета расейцы абцягаюць укладзці ў справу 60 млн. даляраў з 200 млн., якія мусяць інвэставаць цягам 10 гадоў.

Зьнялі Падгорнага

10 лютага пазбавілі пасады Генадзя Падгорнага, дырэктара Фонду дзяржаўнамагасці Міністэрства эканомікі. Матывацыя — «за аднаразовае грубае парушэньне працоўных абавязкаў». Мяркуюць, што яго зьнялі за няўдалы продаж беларускага пакету акцыяў «Слаўнафты».

«Лідэр» №3

Бізнэс-часопіс «Лідэр» прэзэнтаваў свой 3-і нумар. Артыкул «Чысьцільчыкі офісаў» распавядае пра тое, як абараніцца ад аматараў чужое маёмасьці. «Шпіталь» для аўтамабіляў — інфармацыя для тых, хто жадае заснаваць уласную станцыю тэхабслугоўваньня. Матэрыял «Грошы з вады» распавядае пра вытворцаў безалькагольных напояў, а «Бяда ад розуму» — пра тое, дзе і колькі можа зарабіць кваліфікаваны спецыяліст. У рубрыцы «Лідэр эпохі» — гісторыя посьпеху Антона Стульгінскага, топ-мэнэджэра, які «ўзьняў» Добрускую папяровую фабрыку. Як заўсёды, «Лідэр» прэзэнтуюе клясычным правапісам старонку гаспадарскіх навінаў ад «НН».

АК

ТЫ ДЗЕНЬ НАШАГА ЖЫЦЬЦЯ

Мальцаў прафэсіяналізуе войска

Міністар абароны Леанід Мальцаў заявіў, што канчатковы пераход да прафэсійнай арміі можа адбыцца раней за 2006 г. Колькасць вайскоўцаў пры гэтым плянуецца скараціць ад 80 тыс. да 50 тыс. Рэшта ж мужчынскага насельніцтва краіны мае праходзіць службу ў рэзерве. Вайсковая падрыхтоўка будзе адбывацца «без адрыву ад вытворчасці». У вызначаныя дні хлопцы, што ня трапілі на тэрміновую службу, пачнуць асвойваць вайсковыя спецыяльнасці. Цяпер кантрактнікаў у войску больш за палову.

вымі аўто. У кіроўцаў гарвыканкаму працоўны дзень цяпер пачынаецца ад 9-й гадзіны раніцы — на гадзіну пазней, чым у начальнікаў. Так загадаў мэр гораду Віктар Шорыкаў (на здымку).

Чым больш генэралаў, тым больш ваююць

У Беларускім войску ўсяго 23 генэралы. А вось у Расеі толькі з нагоды 23 лютага генэральскія званні атрымаюць болей за 50 палкоўнікаў.

Пераход на эўра

Каля 700 тыс. эўра купляюць штодня беларусы. Рэсурсаў Нацбанку часам не стае, каб задаволіць попыт.

Мэр-папуліст

Чыноўнікі Магілёўскага гарвыканкаму будуць ездзіць на працу грамадзкім транспартам, а не службо-

Міністар ставіць рэкорды працавітасці

Міністэрства спорту і турызму пачало ўжо рыхтавацца да «Менскай лыжні — 2004». «Будуць распісаныя забегі па групах, па дыстанцыях, па судзейскай калегіі», — адрапартаваў міністар спорту Ю.Сівакоў. Бо «сэнс сьвята — паказаць, чаго ты дасягнуў на працягу году».

Расейскі клуб у Менску

Расейскі пасол у Беларусі Аляксандар Блахін заснаваў «Клуб дзелавых людзей» (закрытага тыпу). У яго запрошаныя кіраўнікі прадстаўніцтваў расейскіх кампаній у Беларусі. Засядаюць яны ў адным з элітных рэстаранаў.

Зьмены міжнародніх кодаў

Адменены скарачаны набор міжнародніх кодаў у межах абласцей (8-2 код райцэнтру). Цяперака замест «двойкі» трэба набіраць поўны код вобласці: Берасьце — 016, Віцебск — 021, Гомель — 023, Горадні — 015, Менск — 017, Магілёў — 022.

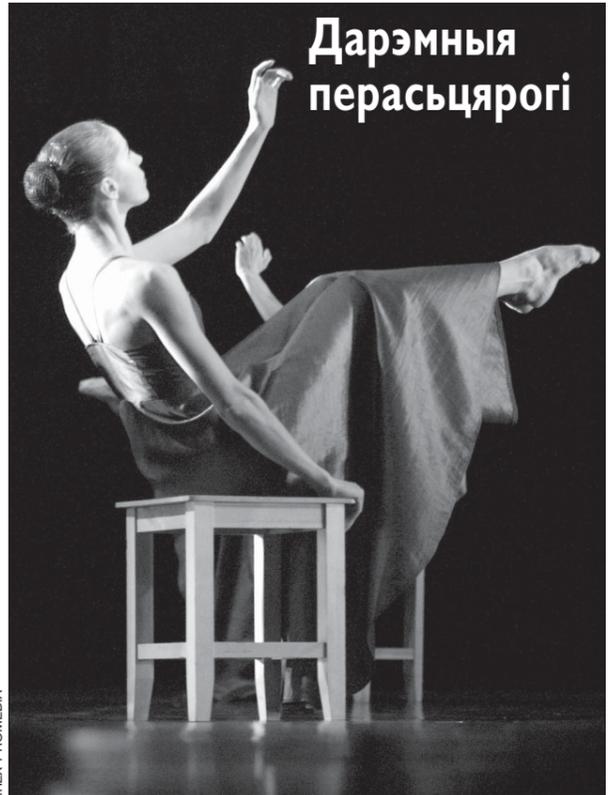
Увазе тых, хто недачувае

Зь 1 сакавіка навіны з сурдаперакладам на Першым канале будуць выходзіць а 12-й замест 15-й.

Падпольная студыя

Супрацоўнікі УБЭЗ, як мяркуюць, выкрылі ў памяшканьні Інстытуту праблемаў выкарыстання прыродных рэсурсаў і экалогіі падпольную студыю тыражавання відэакасетаў. Сканфіскавалі 214 відэамагнітафонаў, 5200 чыстых і 4030 запісаных касетаў. Дзе следзтва.

«НН»; радыё «Свабода», «Інтэрфакс», БелаПАН

Дарэмная перасьцярогі

У пяты раз за сваю гісторыю Беларускі балет ставіць спектакль на музыку Люі Герольда «Дарэмная перасьцярогі». Прэм'ера прызначаная на 28 лютага. Апошні раз гэты балет быў на менскай сцэне 25 гадоў таму.

• ШТО ПІШУЦЬ •

Калі сіла — непазьбежнасьць

Казаць, што вайна — гэта не бяда, было б тым самым, што сьцьвярджаць, нібыта глыбокі разрэз хірургічным скальпэлем — карысны. Але ёсьць сытуацыі, калі апэрацыя — апошняе выйсьце. І адзінае.

Лічыць, што вырашыць канфлікт размовай горш, чым сілай, — таксама нелягічна. Калі ідуць на цябе з калом і ў цябе кол — яно, вядома, спачатку варта паразмаўляць. Ну а калі ўжо замахануліся калом?

Хусэйн ужо неадночы біў па суседніх краінах, у яго ёсьць зброя масавага зьнішчэньня. І ЗША бяруць на сябе няўдзячную ролю хірурга, якому даводзіцца працаваць ва ўмовах, калі няма гарантыі, што анастэзія спрацуе ідэальна, дый яшчэ штурхаюць пад руку. На гэтым можна было б і скончыць адказ аўтару артыкулу «Вайна — гэта бяда» Сяргею Дубаўцу, які лічыць, што з дыктатарамі трэба не ваяваць, а размаўляць.

Мільённыя маршы міру ў мінулую суботу як быццам пацвярджаюць слухнасьць ягонага меркаваньня. Пацыфісты ставяць пад сумнеў дапушчальнасьць сілавога ўмяшальніцтва ў асяродак, які жыве паводле сваіх законаў. Іншымі словамі, як піша Дубавец, ня толькі з дыктатарамі трэба размаўляць, але і з народамі, які выбірае сабе дыктатараў. Пераканаць яго, каб больш не выбіраў дыктатараў. Надыдзе час — і народ дасьпее. Нешта, аднак, перашкаджае пагадзіцца з пацыфістамі.

«Кожны адказ на мае пытаньне пасол Іраку ў Менску пачынаў і канчаў словамі «Нам непатрэбная вайна, мы прагнем міру», — піша журналістка «Советской Белоруссии». Што гэта нагадвае з паўзабытага? Словы Леніна ў 1919 г., што Савецкай Расеі патрэбны мір. А ўявім сабе, што немцы ды брытанцы ўсё ж увайшлі ў Маскву і ліквідавалі бальшавіцкі ўрад. Няма сумневу, які прысуд чакаў бы Ільліч і ягоных «народных камісараў». Толькі ў выніку не было б працягу савецкай улады, не было б Курапатаў.

Размовы ніколі яшчэ не прымушалі тыранаў адмовіцца ад сваіх перакананьняў.

Для лідэраў апазыцыі ў Хусэйна запоўненыя басэйны з саянай кіслатой. А для простага народу, які, паводле Дубаўца, павінен дасьпець, гарантаваньня прадуктовай пайкі, з захаваньнем усіх стандартаў каларыйнасьці паводле ААН. І ў адказ — стопацэнтавая падтрымка на рэфэрэндумах.

Чым больш жорсткі рэжым — тым большы працэнт падтрымкі дыктатара. Шмат трэба крыві праліць, каб дамагчыся абсалютных лічбаў. Сталін далёка не адразу дасягнуў 99,8. Брэжнеў у гэтым сэнсе прыйшоў на «гатовенькае».

Леанід Ільліч як мала хто нарошчваў узбраеньне, але з усіх трыбунаў выступаў за мір. І якая ў брэжнеўскія гады Захад спяваў за стаўленьні да савецкага рэжыму тактыку размоваў. Але потым Рэйган абвясціў Савецкі

Саюз імперыяй зла і распачаў праграму зоркавых войнаў, якая вышчамугала эканоміку СССР і стварыла перадумовы ягонага краху.

Заліты бэтонам катлан на месцы вежаў нью-ёрскага гандлёвага цэнтру пазбаўляе ад ілюзіяў адносна магчымасьці замірыцца з тымі, хто дзеля зьнішчэньня заходняй цывілізацыі гатовы ахвяраваць сваім і чужым жыцьцём. Мо таму дзеве траціны амэрыканцаў падтрымліваюць вайну ў Іраку. Калі б плян «Аль-Кайды» зьнішчыць самалётным таранам Эйфэлеву вежу зьдзейсніўся, сёньня ад французскага прэзыдэнта мы б чулі іншыя заявы. Польшча, Літва, Баўгарыя падтрымалі ЗША, бо, у адозьненне ад Францыі, добра памятаюць, што такое дыктатура.

І нарэшце — пра матыў, які, як піша Дубавец, «бліжэйшы нам»: «Учора Югаславія, сёньня Ірак, заўтра... Пасьлязаўтра — у Беларусі, дзе пануе апошні дыктатар Эўропы...» Нас таксама можна захацець ашчасьлівіць... Варта супакоіць Дубаўца: ніхто не зьбіраецца ўжываць сілу ў Менску. Ня будзе таго, што навідумляў сабе ўдзельнік аднаго з інтэрнэт-форумаў: кшталту, дзеве брыгады спецназу НАТО нэўтралізуюць прапрэзыдэнцкія падразьдзяленьні, блякуюць Дразды і сьлявыя міністэрствы, а прэзыдэнцкі будынак займае Івонка Сурвілла.

Ня трэба баяцца. Нікай сілавой апэрацыі ня будзе. Вось менавіта ў дачыненні да Беларусі Захад выбіраў якаясьці тактыку размаўляньня. Дык згодны з Дубаўцом: працэс гэты доўгі. І калі так — хто забараняе нам тэарэтычна прыкінуць, як доўга мы будзем высьпяваць? Бібліяны Майсей 40 гадоў вадзіў народ па пустэльні. Калі за пункт адліку ўзяць аднаўленьне Незалежнасьці — 1991 г., застаецца 28 гадоў.

Пры падзеле на пяць атрымліваецца пяць дадатковых прэзыдэнцкіх тэрмінаў, нават з гакам.

Сяргей Навумчык, Прага

Вечарына Жук-Грышкевіча

У школе ў вёсцы Камарова на Мядзельшчыне адбыўся вечар, прысьвечаны 100-й гадавіне з народзінаў Вінцэнта Жук-Грышкевіча — старшыні Рады БНР у 1970—82 г. Дзета пазнаёмлі з жыцьцём гэтага ўраджэнца Будслава, а тыя прадэклямавалі прысьвечаныя земляку вершы. Сярод вучняў правялі віктарыну. За найлепшыя адказы яны атрымалі беларускія кніжкі ад краязнаўца Івана Драўніцкага.

Алесь Высоцкі, Мядзел

Галендры 3-над Бугу

Я нядаўна напаткаў у Інтэрнэце два артыкулы пра лёс «галендраў» (перасяленцаў-лютэранцаў з ваколіцаў Берасьця, якія жывуць у Сібіры). Зь першага дазнаешся, што яны нават у Сібіры дагэтуль размаўляюць на палескім дыялекце («украінска-беларускі дыялект»). Другі тэкст — гісторыя лютэранскай палескамоўнай парафіі з публікацыі 1902 г. Я скарыстаў паасобныя зьвесткі з гэтых артыкулаў (і пару фатаздымкаў, якія атрымаў з Польшчы) у новай рэдакцыі беларускай лютэранскай гісторыі на сайце <http://lutheranica.at.tut.by/biblio/lut-hist-bl.htm>. Магчыма, хтосьці пажадае напісаць пра тых «галендраў» падрабязна ці пашукаць іх па вёсках уздоўж Бугу на поўдзень ад Берасьця? Першы тэкст (пра Сібір): http://luther.ru/pages/church_history/printversion.php?issue=currentissue. Другі тэкст (хроніка парафіі): <http://www.luteranie.pl/lublin/historia/neudorf-kronika.htm>.

Мікола Пачкаеў, Кембрыдж

Як адмыць маркі

Беларуская пошта выпускае шмат цікавых паштэткаў, якія маюць калекцыйнае значэньне з розных галін. Мне даспадобы замкі, сьвятыні і славуць людзі, а таксама герб Пагоня і гербы княстваў, хаця ня ўсе ўлучаныя. Ёсьць добрая сэрыя спартоўцаў ды жывёльных сьвет. Я калекцыяную для свайго задавальненьня. Вось апошнім часам выпушчана сэрыя марак-кветак, якія не паддаюцца, каб іх можна было адмачыць ад клею. Рададэндрон (Rhodaendron), сон раскриты (Pulsolitia patens), канюшына (Trifolium), скрыпень вузкалісты (Chamaenerion augustifolium), гарлачык вузкалісты (Nuphr luta), рамонак (Matragaria) — гэтая сэрыя ёсьць з клеам, які не адмываецца вадою, і іх няможна ўжываць у альбом. Чым тады мыць гэтыя маркі, каб яны не гублялі свайго колеру і выгляду? Можна, хто знае на гэта разьвязаць. Доўга мачыць у вадзе — яны размакаюць, а клей не адмываецца. Толькі марка траціць колер і выгляд.

Чытаю Вашу газэту і люблю правапіс, які ёсьць клясычны і адпаведны беларускай мове.

Кастусь Верабей, Нью-Ёрк

Божая раса

Ці можна сабе ўявіць, каб прэзыдэнт Літвы ці Францыі хаця б у думках маглі сабе дазволіць словаблудства кшталту вызакананага перад выкладчыкамі і студэнтамі Беларускага дзяржаўнага ўнівэрсытэту інфарматыкі і радыёэлектронікі Аляксандрам Лукашэнкам: «Я не стварыў горшых умоў для беларускай мовы, чым для расейскай. Толькі даў магчымасьць выбару. Мы ня можам аддаць расейскую мову Расеі, бо ўклалі ў яе разьвіцьцё душу. Гэта і наша мова... Калі вы хочаце размаўляць, пісаць па-беларус-

ку — мы будзем толькі падтрымліваць». Прэзыдэнт гаворыць пра захвочваньне жаданьня размаўляць і пісаць па-беларуску. Але дзе на справе яго рэалізаваць? Нават у прэзыдыюме Нацыянальнай акадэміі навук вам настойліва параяць напісаць менавіта па-расейску паперу, накіраваную, прыкладам, ва ўрад. Напісаная па-беларуску ня будзе прынята нават у аддзяленьні гуманітарных навук.

«Роўныя магчымасьці» працяляюцца паўсюль: у рэкламе і шматлікай іншай інфармацыйнай прадукцыі, у шыйльдах, паказальніках, на тэлебачаньні. Зьвярніцеся да электроннай прававой базы: нават у самых «гуманітарных» міністэрствах адукацыі, культуры, інфармацыі мала хто «оскверніт уста» гэтай вечнай папялушкай — «матчынай мовай».

Спецыяльна зладжаныя мерапрыемствы, кшталту лекцыяў у студэнцкіх аўдыторыях кіраўніка дзяржавы, калі ўсё адфільтравана, вымыта, падфарбавана, калі высокага госяця павядуць загадзя падрыхтаванымі калідорамі ў загадзя прызначаны для агляду памяшканьні, — не паказьнік усенароднага «адабрамсу». Толькі ці гэта калі цікавіла ўладу, якая жыве па прынцыпе вядомай народнай паказкі пра «Божую расу ў вочы»?!

Якуб Міхалюк, Менск

Пабудзілі медзьведзю

У лясах Аршаншчыны і Дубровеншчыны павялічылася колькасць дзікіх жывёлаў: дзікоў, ласёў, казуляў, зайцоў. А гэта значыць, ёсьць дзе разгуляцца ваўкам, якія прыйшлі з паляўнічых гаспадарак іншых раёнаў. Так, на лясной мяжы паміж Дуброўнам і Воршай быў знойдзены задраны ваўкам лось. Цяпер мясцовыя паляўнічыя збіраюцца вызначыць месца знаходжаньня драпежнікаў, іх колькасць ды пачаць адстрэл.

А нядаўна прыйшлі паляўнічыя ў лес, што ля вёскі Лужкі Аршанскага раёну, каб пастрэліць лісіц ды зайцоў, ды стрэламі пабудзілі мядзьведзю. Тыя вылезлі зь бярогаў і давялі парушальнікаў спакою да стрэсу. Дарэчы, лятась бачылі мядзьведзю ў іншых лясах Аршаншчыны.

Віктар Лютынскі, Ворша

21 лютага пятніца

● БТ

6.00, 7.00, 8.00, 9.00, 12.00, 15.00, 18.00, 23.00 Навіны.
6.15, 7.15 Добрай раніцы, Беларусь!
8.15 «Вялікі Мэрлін». Сэрыял (ЗША—Вялікабрытанія). 3-я сэрыя.
9.15, 17.05 «Па імені Барон». Сэрыял. 10.05 Сад мары.
10.30 «На скрыжаваньнях Эўропы».
11.15, 22.00 «Магія каханьня». Сэрыял.
12.20, 14.40 Добры дзень, Беларусь!
13.05 Драма «Аповесць пра сапраўднага Чалавека».
15.20 «Самая кепская ведзьма». Сэрыял для дзяцей.
16.00 «Гэта класна!» Сэрыял.
16.25 5x5.
18.20 «Вялікі Мэрлін». Сэрыял. 4-я сэрыя, заключная.
19.05 Камэдыя «Чалавек, які судзіўся з Богам».
20.40 Калыханка.
21.00 Панарама. Інфармацыйны канал.
21.45 Навіны рэгіёну.
22.45 Зона Ікс.
23.20 Драма «Зьвер, які выходзіць з мора».

● СТБ

5.00, 0.50 Музычны канал.
5.30, 14.35 «ЗБЖ, ці...». Тэлесэрыял.
6.00, 15.50 «Паўэр рэйджэрз, ці Магутныя рэйджэрз». Тэлесэрыял.
6.25, 15.25 «Джым Батан». Мультсэрыял.
6.50, 15.00 «Інспектар Гаджэт». Мультсэрыял.
7.15, 17.55 «Меншчына. Людзі, падзеі, факты».
7.25, 13.30, 16.30, 19.30, 22.35 «24 гадзіны».
7.45, 20.05 «СТБ-спорт».
7.55 «Сьнеданьне зь Інай Афанасьвай».
8.00 «Менск і менчкі».
8.05, 22.55 «Тэхналёгія».
8.15 Кіно: мэлядрама «Шчасьлівыя выпадкі». ЗША, 2000.
10.10 «Гульнівае рэфлекс».
10.20 «Запрашаем паскардзіцца».
10.30 «Пад вуглом 23 з паловай». Дак. фільм.
11.00, 20.25 «Аўтапанарама».
11.15 «Тэатральныя гісторыі».
11.30 «Сага пра Фарсайтаў». Тэлесэрыял. Заключная сэрыя.
12.30 «Сямейныя страсьці». Ток-шоў.
13.45 «Спэцназ. Засада». Тэлесэрыял.
16.15 Мультфільм.
16.45 «Такія прафэсія».

17.20 «Усё для цябе».
18.05 «Пакуль гарыць свечка».
18.35 «Спэцназ. Клінок». Тэлесэрыял.
19.50 «Навіны СНД».
20.15 «Добры вечар, маленькі...».
20.45 Кіно: камэдыя «Толькі ты». ЗША, 1994.
23.05 Кіно: баявік «Грамліла» ў Ўгіпце». Італія, 1979.

● 8 канал

17.30 Мультпарад.
17.45 Камэдыя «Таксі».
19.15 «Банка коміксаў».
19.40 Шматсэрыіны фільм «Батальёны просяць агню».
20.30 Тэлеграма.
20.40 Міжнародныя навіны з «Дойчэ Вэле».
20.45 «Вечарніца».
21.00 К-відэа «Топ-8».
21.10 Маст. фільм «Вернасць».

● Першы музычны канал

7.00 «Пад ёмнік».
8.30, 16.00, 23.30, 0.15 MegaMix.
14.00 «V.I.P. онія».
22.00 «120/80».
22.30 «20-ка Першых».
0.00 «Заваёўнікі кантынэнтаў».

● АНТ

8.00, 9.00, 18.00, 20.30, 23.40 «Нашы

навіны».
8.05 Тэлеканал «Добрай раніцы».
9.05, 19.05 «Зямля каханьня, зямля надзеі». Сэрыял.
9.50 Шматсэрыіны фільм «Наступны» («Next-2»). 2-я сэрыя.
10.40 Чалавек і закон (з сурдаперакладам).
15.30 «Новы дзень». «3 «Абломавы» да людаедаў».
16.00 «Новы дзень». «Геніі і ліхадзеі».
16.25 «Батальёны просяць агню». 4-я сэрыя.
17.30 «Самі з вусамі».
18.10 «Вялікае мышцё».
20.00 Час.
21.00 «Поле цудаў».
22.05 «Мафія». Камэдыя. ЗША, 1998 г.
23.55 Трылер «Мора каханьня». ЗША.

● РТР

8.35 Тэлефільм «Сямнаццаць імгненнаў вясны».
10.00, 19.00 Весткі.
10.20 У пошуках прыгод.
17.50 Аншыяг.
18.50 Весткі. Дзяжурная касць.
19.30 Мясцовы час. Весткі — Масква.
19.50 Дабранач, дзеці!
19.55 Тэлесэрыял «Лэдзі Мэр».
20.55 Прэм'ера. Солены канцэрт Аляксандра Разэнбаўма «Няўжо гэта было».

● Культура

15.10 «Лёгка жанр».
15.40 Некалькі эцюдаў пра расейскую мову.
16.00 «Парыскі часопіс». «Мэдон».
16.30 «Небясьпечныя сьцежкі». Дак. сэрыял (Францыя).
17.30 Весткі.
17.40, 23.00 Навіны культуры.
17.55 Паўдзённыя сны.
18.25 «Тэрор у асобна ўзятым горадзе». «Сталынін мусіць быць забыты».
18.55 Ток-шоў «Аркестравая яма».
19.35 «Стаптаньня царавікі Бога». Маст. фільм.
21.25 «Лінія жыцьця».
22.20 Блэф-клуб.
23.25 «Хто там...».

● НТВ

9.00 Сёньня раніцай.
9.20 Надвор'е на заўтра.
9.25 Дак. драма «Злачынства і пакараньне».
10.00, 1.00, 15.00, 16.00, 17.00 Сёньня.
10.05 «Кватэрнае пытаньне».
14.35 Ток-шоў «Прынцып даміно».
16.05 «Кодэкס гонару». Баявік.
17.15 Крымінал.
18.00 «Сёньня» з Тацянай Мітковай.
18.35 «Свабода слова».
19.55 «На сакрэтнай службе Яе Вялікасьці» (Вялікабрытанія).

22 лютага субота

● БТ

7.00, 12.00, 15.00, 18.00 Навіны.
7.15 «Бэльфэгор». Мультсэрыял.
7.40 Пяць цудаў.
7.50 «Не зьявай!». Тэлеканал для дзяцей.
8.15 Існасьць. Духовная праграма.
8.50 «Усё нармальна, мама!».
9.35 Экран індыйскага кіно. «Няскрадзена нявеста». 1-я сэрыя.
11.00 Здароўе. Тэлечасопіс.
11.30 «Сьпявай, душа!». Фальклёрныя калектывы Менскай вобласці.
12.20 Вяслёлая сямейка.
12.45 Падарожжы дытланта. «Ігнаціцкі. Уладзімер і Вільгельм Ёльскія».
13.00 Сола для дэбютанта. Актор Сяргей Чакерас.
13.15 Плянэта АРТ.
13.40 Дак. сэрыял «Пары і дуэты-2».
14.05 Вэстэрн «Сьцежкай асуджаных» (ЗША). Заключная сэрыя.
15.20 «Піраты XXI стагодзьдзя». Відэа-фільм АТН.
15.40 КВК. Кубак Садружнасьці Эўралігі.
17.15 Самба. Міжнародны турнір на прызы Прэзыдэнта Рэспублікі Беларусі. Жывая трансляцыя.
18.20 «Беларускі рэмійк». Канцэрт найлепшых гуртоў.
19.05 Спартыўная драма «Кошт перамогі».
21.00 Панарама. Інфармацыйны ка-

нал.
21.25 Галоўнае пытаньне.
22.05 Крымінальная драма «Сварка» (Францыя).
0.15 Начны музычны этэр.

● СТБ

5.30 Музычны канал.
6.30 «Дзікая плянэта»: «Сабачая таямніца» з цыклу «Сабачае жыцьцё». Дак. фільм.
7.30 «Дэніс-непаседа». Мультсэрыял.
8.00 «Флінт — дэтэктыв у часе». Мультсэрыял.
8.25 «Хіткліф». Мультсэрыял.
8.50 «Менск і менчкі».
9.00, 20.00 «СТБ-спорт».
9.10 «Сьнеданьне зь Інай Афанасьвай».
9.35 «Адпачывай».
9.45 «Сямейнае кіно з калекцыі «Hallmark»: «Краіна фэй». ЗША.
10.45, 20.10 Тэлесэрыял «Вялікі перапынак». 3-я сэрыя. СССР, 1972.
12.00 «Разам».
12.30 «Плянэта людзей».
12.45 «Філярманічны тыдзень».
12.50 «Рамонт».
13.05 Кіно: мэлядрама «Мачаха». СССР, 1973.
15.00 «Відавочца».
15.30 «Чыста па жыцьці». Камэдыіны сэрыял.
16.05 «Жыцьцё зь Люі». Мультсэрыял.
16.30 «Вуншпунш». Мультсэрыял.
17.00 «Запрашаем паскардзіцца».
17.10 «Аўтапанарама».
17.30 Кіно: «Жандар і іншалляцыя». Францыя, 1979.

19.30 «24 гадзіны».
19.45 «Навіны СНД».
21.15 Кіно: баявік «Моцны арэшок-3». ЗША, 1995.
23.20 «Рэактыўны бокс».
23.35 Кіно: фантастычная драма «Авалён». Японія, 2001.

● 8 канал

15.00 Маст. фільм «Бег».
18.00, 21.00 Тэлеграма.
18.10 Праграма мультфільмаў.
18.45 Дак. фільм «Маршал Жукаў».
19.20 «Цуды праваслаўя».
19.40 Шматсэрыіны фільм «Батальёны просяць агню».
20.45 «Вечарніца».
21.10 Маст. фільм «Пра беднага гусара закіньце слова».

● Першы музычны канал

8.00, 12.15, 17.00 MegaMix.
12.00 «Заваёўнікі кантынэнтаў».
16.00 Музыка.RU.

● АНТ

8.00 Сэрыял «Твінісы».
8.20 Ералаш.
8.25 Грай, гармонік любові!
9.00 Слова пастыра.
9.15 Здароўе.
10.00, 14.00 Навіны (з субтытрамі).
10.10 «Смак».
10.30 Сьмеханарама.
11.10 Вялікія бацкі.
11.35 «Падарожжы натураліста».
12.05 Крыль-9. «Апэрацыя «Даліна»».
12.45 Лёжны спорт. Чэмпіянат сьвету. Жанчыны. Камбінаваная гонка. Перадача з Італіі.

13.30 Дыснэй-клуб: «Баз і яго каманда».
14.10 Вострасюжэтны фільм «За два крокі ад «Раю»».
15.40 Дак. сэрыял «Спэцназ».
16.15 «Жывая прырода». Браты па крыві.
17.10 Канцэрт да Дня абаронцы Айчыны.
18.55 Тэлегульня «Хто хоча стаць мільянерам?».
20.00 Час.
20.30 «Нашы навіны».
21.00 «Апошні герой-3».
22.05 Прэм'ера. Трылер «Прывід дому на ўзгорку».
0.00 Баявік «Праект «А»».

● РТР

9.25 «Сто да аднаго».
10.15 Сам сабе рэжысэр.
11.15 У пошуках прыгод.
12.10 Клуб сэнатараў.
13.00, 19.00 Весткі.
13.20 Дэтэктыв «Бяз права на памылку». 1974 г.
15.00 Камэдыя «Шчасьлівы выпадак» (ЗША). 1994 г.
17.00 Аншыяг.
18.00 Сьвяточны канцэрт да Дня абаронцаў Айчыны. Трансляцыя зь Дзяржаўнага Крамлёўскага палаца.
19.25 Люстра.
19.50 «Сумленны дэтэктыв». Аўтарская праграма.
20.15 Сусветнае кіно. Вострасюжэтны фільм «Цыякач» (ЗША). 1993 г.
22.50 Апошні сэанс. Прэм'ера. Маст. фільм «Какані» (ЗША). 2001 г.

● Культура

11.10 «Графаман».
11.35 Дзіцячы сэанс. «Няўлоўныя мсьціўцы». Маст. фільм.
12.50 «Акадэмія паліцэйскіх сабак». Дак. сэрыял.
13.20 «До мажор».
13.50 Да 125-годзьдзя з дня нараджэньня Казімера Малевіча. «Вялікі мстыфікатар». Дак. фільм.
14.30 «Срэбранае стагодзьдзе песябарскай рэжысуры». У.Шэкспір. «Гамлет». Спактакль тэатру «Фарсы».
17.35 Магія кіно.
18.15 «Кватэрнае рамансу».
18.55 «Вяртаньне ў Брайдсхед». Тэле-сэрыял. 9-я сэрыя.
19.50 «Сфэры».
20.30 «Вялікія раманы дваццатага стагодзьдзя».
21.00 Навіны культуры.
21.20 «Найвышэйшая праўда». Маст. фільм.
23.25 І.Дунаеўскі. Музыка кіно.

● НТВ

9.00, 10.00, 11.00, 12.00, 14.00, 15.00, 16.00, 17.00, 18.00 Сёньня.
9.05 «Кулінарны паядынак»: «Сьнеданьне для сьмелых».
10.05 «Кватэрнае пытаньне».
11.05 «Абганяючы льявіну». «Прафэсія — рэпартаж».
11.25 Служба выратаваньня.
12.05 Баявік «Кул-заваёўнік» (ЗША).
13.50 Смачныя гісторыі.
14.05 Свая гульня.
15.20 «Жаночы погляд».
16.05 «Шоў Алены Сьцепаненкі». Гу-

марыстычная праграма.
17.05 Сэрыял «Бунтоўная плянэта: вулканы».
18.30 Баявік «Спэцыяліст» (ЗША).
20.35 Баявік «Захоп у Паўночным моры».
22.30 Супэрбок: Майк Тайсан супраць Бастара Дугласа.

● Эўраспорт

9.30 Скачкі на лыжах з трампліну. Чэмпіянат сьвету. Кваліфікацыя. Паўтор.
10.30 Лыжныя гонкі. Чэмпіянат сьвету. Жывая трансляцыя.
11.30 Горныя лыжы. Кубак сьвету. Хуткасны спуск. Жанчыны. Сьера-Нэвада. Жывая трансляцыя.
13.00 Горныя лыжы. Кубак сьвету. Хуткасны спуск. Мужчыны. Гарміш. Жывая трансляцыя.
14.30 Бяллен. Кубак сьвету. 20 км. Жанчыны. Остэрсунд. Жывая трансляцыя.
15.15 Санны спорт. Чэмпіянат сьвету. Двойкі. Жанчыны. Сігулда. Жывая трансляцыя.
16.15 Санны спорт. Чэмпіянат сьвету. Чэцьверкі. Мужчыны. 2-я спроба. Лэйк Плейсід. Жывая трансляцыя.
19.00 Скачкі на лыжах з трампліну. Чэмпіянат сьвету. К-120. Жывая трансляцыя.
20.45, 22.30 Футзал. Чэмпіянат Эўропы. 1/2 фіналу. Італія. Жывая трансляцыя.
22.00 Футзал. Італія.
0.15 Парусны спорт. Кубак Амэрыкі.
1.15 Тэніс. Турнір WTA ў Дубаі. Фінал.

23 лютага нядзеля

● БТ

7.00, 12.00, 15.00 Навіны.
7.15 «Бэльфэгор». Мультсэрыял.
7.40 Пяць цудаў.
7.50 Мультклуб.
8.30 Арсэнал.
9.05 «Сюзор'е надзеі». Нацыянальны тэлевізійны конкурс юных талентаў.
9.35 Экран індыйскага кіно. «Няскрадзена нявеста». 2-я сэрыя.
11.15 Сад мары.
11.45 Музэюм. «Гістарычны партрэт Вялікага Княства Літоўскага».
12.20 «Усё нармальна, мама!».
13.05 «Ваша лято».
13.45 «Ёсьць толькі міг...».
14.10 «Маршрут №...».
14.15 Вэстэрн «Вуліцы Ларэда». (ЗША). 1-я сэрыя.
15.20 Сэрыял «Барацьба за выжываньне».
16.15 Кліп-абойма.
16.55 Вайсковы дэтэктыв «Загад» («Беларусьфільм»). 1-я і 2-я сэрыі.
19.20 Кінараман «Афіцэры».
21.00 Панарама: падзеі тыдня.
21.45 Тэлебаромэтар. Прагноз надвор'я.
22.05 Бокс. Баі наймайнайшых прафэсіяналаў сьвету. Майк Тайсан — Кліфард Эшэн. Трансляцыя з ЗША.
23.00 Баявік «Буйны калібр» (Канада).

● СТБ

5.30 Музычны канал.
6.30 «Дзікая плянэта»: «Усё пра сабак», «Выратавальнікі». Дак. фільмы.
7.30 «Дэніс-непаседа». Мультсэрыял.
8.00 «Флінт — дэтэктыв у часе». Мультсэрыял.
8.25 «Хіткліф». Мультсэрыял.
8.50 «Філярманічны тыдзень».
9.00 «СТБ-спорт».
9.10 «Партрэт у інтэр'еры».
9.25 «Аўтапанарама».
9.45 «Сямейнае кіно з калекцыі «Hallmark»: «Краіна фэй».
10.45, 20.10 Тэлесэрыял «Вялікі перапынак». 4 сэрыя. СССР, 1972.

12.00 «Сьнеданьне зь Інай Афанасьвай».
12.30 «Добры дзень, доктар!».
12.45 «Арт-экспрэс». Культурнае жыцьцё сталіцы.

13.00 Кіно: вайскова-прыгодніцкі фільм «Атрад спецыяльнага прызначэньня». СССР, 1978.
14.20 «Табе, Беларусь, прысьвячаю...». Канцэрт Узорна-паказальнага аркестру Узброеных Сіл РБ.
15.05 «Відавочца».
15.35 «Вовачка-2». Камэдыіны сэрыял.
16.10 «Жыцьцё зь Люі». Мультсэрыял.
16.35 «Такія прафэсія».
17.00 «Залатая дзясятка беларускай опэры».
17.30 «Вар'яцкі сьвет». Дак. фільм.
18.20 «168 гадзін».
19.05 «Усё для цябе».
19.35 «Пакуль гарыць свечка».
21.15 Баявік «Плаваньне на самоце». СССР, 1985.
22.50 «Гульнівае рэфлекс».
23.00 «Навіны СНД».
23.15 «Апошні герой». Дак. фільм цыклу «Агульны дом».
23.30 Кіно: камэдыя «Добрага здароўя!». СССР, 1990.

● 8 канал

15.00 «У госяці да казкі».
16.30 «Эўропа сёньня».
17.00 Сэрыял «Горац».
17.45 Мультфільм «Рыкі-цікі-таві».
18.00 Маст. фільм «Пяць вечароў».
19.40 Шматсэрыіны фільм «Батальёны просяць агню».
20.45 «Вечарніца».
21.00 Тэлеграма.
21.10 Маст. фільм «Мумія».

● Першы музычны канал

8.00, 12.45, 18.00 MegaMix.
12.00 «Пра Fashion».
17.00 Музыка.RU.

● АНТ

8.00 Мультфільм.
8.30 Маст. фільм «Зорка».
10.00, 14.00 Навіны (з субтытрамі).
10.10 Армэйскі магазын. Сьвяточны выпуск.
10.35 Прэм'ера. Прыгоды юных абаронцаў айчыны ў фільме «Валадар лужын».

12.10 «Новы дзень». Ударная сіла. «Зброя XXI стагодзьдзя».
12.35 «Радавы Эўдакімаў і яго сябры». Гумарыстычная праграма.
13.45 «Ігар Лучанок». Дак. фільм цыклу «Наш агульны дом».
14.10 Лырычная камэдыя «Сем нявест фэйрытара Збруева».
15.50 Ток-шоў «Выбар».
16.30 Баявік «Чорная акула».
18.00 КВК.
20.30 «Контурсы».
21.10 «Крывое люстра». Яўген Петрасян прадстаўляе.
23.30 Баявік «Праект «А»: Удар у адказ».

● РТР

8.30 «Вікторыя». Фэстывалі салдацкай песні.
18.20 Маст. фільм «У зоне асаблівай увагі». 1977 г.
12.05 Прэм'ера. «Зброя Расей. Паветраныя кавалерыя». Дак. сэрыял.
13.00 Весткі.
13.20 Камэдыя «Максім Перапляціца». 1955 г.
15.15 Прэм'ера. «Аляксандар Марынеска. Атака стагодзьдзя». Дак. фільм.
16.10 Пакой сьмеху.
17.05 Маст. фільм «Белае сонца пустыні». 1969 г.
18.50 У «Гарадку».
19.00 Весткі тыдня.
20.10 Спецыяльны карэспандэнт.
20.35 Прэм'ера. Канцэрт Алега Газманова «Панове афіцэры-2003».

● Культура

11.10 Вуглы манежу.
11.40 Дзіцячы сэанс. Армэн Джыгарханян у маст. фільме «Новыя прыгоды няўлоўных».
13.00 «Акадэмія паліцэйскіх сабак». Дак. сэрыял.
13.30 Да Дня абаронцы Айчыны. «І гучней за трубы на поле гонару кліча да айчыны любоў!...». Кінаканцэрт.
13.55 «Калі мы вернемся дадому...» Дак. фільм.
14.50 Канцэрт Дзяржаўнага акадэмічнага ансамблю народнага танцу пад кіраваньнем Ігара Маісева.
16.20 Кіно, якое было. «Рыгор Чухрай. Балада пра салдату».
17.00 «Балада пра салдату». Маст.

фільм.
18.25 Сьмеханастальгія.
18.55 «Вяртаньне ў Брайдсхед». Тэле-сэрыял. 10-я сэрыя.
19.50 Вечары ў тэатры «Школа сучаснай п'есы».
20.30 «Лёгка жанр».
21.00 «Замкі жахаў». Дак. сэрыял.
21.25 «Культ кіно». «Макараў». Маст. фільм.
23.10 «Пад гітару».

● НТВ

9.00, 10.00, 11.00, 12.00, 14.00, 15.00, 16.00, 17.00 Сёньня.
9.05 Сэрыял «Бунтоўная плянэта».
10.05 «Расьліннае жыцьцё».
10.40 Вы будзеце сьмяяцца!
11.05 «Уплыў».
12.05 Прыгодніцкі фільм «Двайны абгон».
13.45 Смачныя гісторыі.

14.05 Свая гульня.
15.20 «Гісторыі паляўнічага на кракдзілаў».
15.45, 16.05 Ток-шоў «Прынцып даміно».
17.05 Баявік «Ход у адказ».
18.50 Баявік «Разшэньне аб ліквідацыі» (ЗША).
21.25 Вострасюжэтны фільм «Кантакт» (ЗША).

● Эўраспорт

9.30, 12.30, 1.00 Скачкі на лыжах з трампліну. Чэмпіянат сьвету. К-120. Паўтор.
10.30 Лыжныя гонкі. Чэмпіянат сьвету. Жывая трансляцыя.
11.30 Горныя лыжы. Кубак сьвету. Хуткасны спуск. Жанчыны. Сьера-Нэвада. Жывая трансляцыя.
17.00 Бабсьлей. Чэмпіянат сьвету. Чэцьверкі, мужчыны. 3-я спроба. Лэйк Плейсід.
18.00 Бабсьлей. Чэмпіянат сьвету. Чэцьверкі, мужчыны. 4-я спроба. Лэйк Плейсід. Жывая трансляцыя.
19.00 Скачкі на лыжах з трампліну. Чэмпіянат сьвету. К-120. Жывая трансляцыя.
20.45 Лёгка атлетыка. Турнір у Лівне.
22.15 Гончачная сэрыя Карт. Чэмпіянат сьвету. Санкт-Пецярбург.
23.45 Гончачная сэрыя Наскар. Дэйтан.

«NRM» у Мазыры

22 лютага «NRM» пачынае прэзэнтаваць сваю новую праграму «Дом культуры» па гарадах Беларусі. Першы канцэрт — у Мазыры. Вольскага, Паўлава, Ляўкова, Дземідовіча, а мо нават і загадчыцу Ёцавіцкага ДК можна будзе пабачыць у мясцовым Палацы культуры а 19-й. Квіток каштуе 4000 руб.

праграма ТВ з 21 лютага да 2 сакавіка

24 лютага панядзелак

● БТ

6.00, 7.00, 8.00, 9.00, 12.00, 15.00, 18.00, 23.00 Навіны.
 6.15, 7.15, 8.15 Добрай раніцы, Беларусь!
 9.15, 17.05 «Па імені Барон». Сэрыял.
 10.05 Плянэта АРТ.
 10.30 Кліп-абойма.
 11.10, 22.00 «Магія каханьня». Сэрыял.
 12.20 Панарама: падзеі тыдня.
 13.05 Тэлебаромэтэр. Прагноз надвор'я.
 13.20 Кінараман «Мой малодшы брат». 15.20 «Не звайай!».
 15.45 «Сюзор'е надзей». Нацыянальны тэлевізійны конкурс юных талентаў.
 16.15 Мультиклуб.
 18.20 «Беларусы Югры». Відэафільм АТН.
 18.40 З дакладных крыніц.
 18.50 Парлямэнцкі вестнік.
 19.05 Прэм'ера. Дэтэктыў «Забі мяне пазней!». (ЗША—Канада).
 20.40 Кальханка.
 21.00 Панарама. Інфармацыйны канал.

21.45 Навіны рэгіёну.
 22.45 Зона Ікс.
 23.20 Начная размова.
 0.20 Трылер «Чорны анёл-2» (Японія).

● СТБ

5.00 Музычны канал.
 5.30, 14.35 «ЗБЖ, ці...». Тэлесэрыял.
 6.00, 15.50 «Паўэр рэінджэрс, ці Магутныя рэінджэры». Тэлесэрыял.
 6.25, 15.25 «Джым Батан». Мультисэрыял.
 7.15 «168 гадзін».
 8.00 «Менск і менчкі».
 8.05, 22.50 «Тэхналегія».
 6.50, 15.00 «Інспэктар Гаджэт». Мультисэрыял.
 7.15 «Усе для сябе».
 11.15 «Рэактыўны бокс».
 11.25 «Усе для сябе».
 12.05 Кіно: камэдыя «Добрага здароўя!». СССР, 1990.
 10.40 «Пад вуглом 23 з паловай». Док. фільм.
 11.15 «Рэактыўны бокс».
 11.25 «Усе для сябе».
 12.05 Кіно: камэдыя «Добрага здароўя!». СССР, 1990.
 13.30, 16.30, 19.30, 22.30 «24 гадзіны».
 13.45 «Спацназ. Клінок». Тэлесэрыял.
 16.15 Мультифільм.
 16.45 «Вовачка-1». Сэрыял.
 17.20 «У нас усе дома». Сэрыял.

17.55 «Меншчына. Людзі, падзеі, факты».
 18.05 «Партрэт у інтэр'еры».
 18.20 «Арт-экспрэс». Культурнае жыццё сталіцы.
 18.35 «Кобра. Чорная кроў». Тэлесэрыял.
 19.50 «Навіны СНД».
 20.05 «СТБ-спорт».
 20.25 «Добры вечар, маленькі...».
 20.40 «Далачывай».
 20.50 Кіно: псыхалогічная драма «Афіцыянт!». Францыя, 1983.
 23.10 «Накаўт». Навіны боксу.
 23.35 Кіно: трылер «Шаша 666». ЗША, 2001.

● 8 канал

17.30 Мультипарад.
 17.45 Маст. фільм «І злага сьвету мала».
 19.30 Тэлеграма.
 19.45 Нашы сучаснікі. Уладзімер Брынцалаў.
 20.40 Міжнародныя навіны з «Дойчэ Вэле».
 20.45 «Вечарніца».
 21.00 К-відаз «Топ-8».
 21.10 Драма «Лізавета».

● Першы музычны канал

7.00 «Пад'ёмнік».

8.30, 16.45. 22.10 MegaMix.
 14.00 «ІнтэрАктыў».
 16.00 «Пра Fashion».
 22.00 «120/80».

● АНТ

8.00, 9.00, 18.00, 20.30, 22.50 «Нашы навіны».
 8.05 «Песні Перамогі». Канцэрт.
 9.05 «Контур».
 9.45 «Дачная паездка сяржанта Цыбулі». Ваенная камэдыя. СССР, 1979 г.
 11.00 Дыснэй-клуб: «Цімон і Пумба».
 15.25 «300 спартанцаў». Гістарычны баявік. ЗША, 1962 г.
 17.10 Чалавек і закон.
 18.10 Жывая прырода. «Браты па крыві».
 19.05 «Жарт за жартам».
 19.35 «Давай за...» Канцэрт групы «Любэ».
 21.00 Ток-шоў «Выбар».
 21.45 «Апошні герой-3».
 23.05 Цырымонія «Грэмі-2003».

● РТР

8.35 Мясцовы час. Весткі — Масква. Тыздзень у горадзе.
 9.15 Ранішняя размова зь Дзьмітрыем Кісялёвым.
 9.45 «Гарадок».

17.00 Камэдыя «Ас» (Італія). 1981 г.
 19.00 Весткі.
 19.25 Сусьветнае кіно. Вострасюжэтны фільм «Няма куды бегчы» (ЗША). 1993 г.
 21.20 Маст. фільм «Райскі яблычак». 1998 г.

● Культура

17.35 «Выхад на біс». 40 гадоў творчай дзейнасьці Рамана Карцава.
 18.30 «Вяртаньне ў Брайдсхед». Тэлесэрыял.
 20.05 Ток-шоў «Школа зласлоўя».
 21.00 «Тым часам».
 21.40 «Простая гісторыя». Маст. фільм.
 23.25 «Жазафрэнія».

● НТВ

9.00, 10.00, 11.00, 15.00, 16.00, 17.00, 18.00 Сеньня.
 9.05 «Кулінарны паядынак»: «Францыя — Італія».
 10.05 «Кватэрнае пытаньне».
 14.35 «Гісторыя палаяўнічага на кракадзілаў».
 15.20 «Жаночы погляд».
 15.50 Ток-шоў «Прынцып даміно».
 17.05 «Нацыянальная бяспека: Аргунскі кацёл». Расьсьледаваньне НТВ.

18.30 Трылер «Сківіцы-3» (ЗША).
 20.40 Фільм-катастрофа «Турбулентнасьць: цяжкі мэтал» (ЗША).
 22.45 Сэрыял «Клан Сапрана». 17-я сэрыя (ЗША).

● Эўраспорт

10.00, 17.00 Дваябор'е. Чэмпіянат сьвету. К-95, камандныя спаборніцтвы. Жывая трансляцыя.
 11.15, 14.30 Скачкі на лыжах з трампліну. Чэмпіянат сьвету. К-120. Паўтор.
 12.45 Лыжныя гонкі. Чэмпіянат сьвету. Эстафэта, жанчыны. Жывая трансляцыя.
 14.00 Валейбол.
 16.00 Дваябор'е. Чэмпіянат сьвету. К-95, камандныя спаборніцтвы. Паўтор.
 18.00 Лыжныя гонкі. Чэмпіянат сьвету. Эстафэта, жанчыны. Паўтор.
 18.30, 23.00 Эўрагалы. Футбольны часопіс.
 20.30 Футбол. Кубан Лібэртадэрас. Агляд матчаў.
 21.30 Футзал. Чэмпіянат Эўропы. Фінал. Жывая трансляцыя.
 1.00 Дваябор'е. Чэмпіянат сьвету. Камандныя спаборніцтвы. Паўтор.

25 лютага аўторак

● БТ

6.00, 7.00, 8.00, 9.00, 12.00, 15.00, 18.00, 23.00 Навіны.
 6.15, 7.15, 8.15 Добрай раніцы, Беларусь!
 8.15 «Вялікі Мэрлін». Сэрыял. Заключная сэрыял.
 9.15, 17.10 «Па імені Барон». Сэрыял.
 10.05 Існасьць. Духовная праграма.
 10.30 Дак. сэрыял «Пары і дуэты-2».
 10.55 Падарожжа дылетанта. «Ігнацічы. Уладзімер і Вільгельм Ельскія».
 11.10, 22.00 «Магія каханьня». Сэрыял.
 12.20, 14.40 Добры дзень, Беларусь!
 13.05 Мэлядрама «Чалавек з бульвару Капуцынаў».
 15.20 «Самая кепская ведзьма». Сэрыял для дзяцей (Вялікабрытанія).
 15.45 Пяць цудаў.
 15.55 «Гэта клясна!» Сэрыял.
 16.25 5 х 5.
 17.05 Кліп-абойма.
 18.20 «Усе для мафіі». Сэрыял. 1-я сэрыя.
 19.05 Трагікамэдыя «СВ. Спальны вагон».
 20.40 Кальханка.
 21.00 Панарама. Інфармацыйны канал.

21.45 Навіны рэгіёну.
 22.45 Зона Ікс.
 23.20 Начны этэр.
 0.20 Баявік «Трапны стралок».

● СТБ

5.00 Музычны канал.
 5.30, 14.35 «ЗБЖ, ці...». Тэлесэрыял.
 6.00, 15.50 «Паўэр рэінджэрс, ці Магутныя рэінджэры». Тэлесэрыял.
 6.25, 15.25 «Джым Батан». Мультисэрыял.
 6.50, 15.00 «Інспэктар Гаджэт». Мультисэрыял.
 7.15, 17.55 «Меншчына. Людзі, падзеі, факты».
 7.25, 13.30, 16.30, 19.30, 22.25 «24 гадзіны».
 7.45, 20.05 «СТБ-спорт».
 8.05, 22.45 «Тэхналегія».
 8.15 Кіно: драма «Афіцыянт!».
 9.50 «Я тут жыву». Док. фільм.
 10.15 «Гульнявы рэфлекс».
 10.25 «Пад вуглом 23 з паловай». Док. фільм.
 10.55 «Пакуль гарыць свечка».
 11.25 «Прэм'ера на канале». Тэлеанала «Віно каханьня».
 12.30 «Сямейныя страсьці». Ток-шоў.
 13.45, 18.35 «Кобра. Чорная кроў». Тэлесэрыял.
 16.15 Мультифільм.
 16.45 «Чыста па жыццці». Сэрыял.
 17.20 «У нас усе дома». Сэрыял.

18.05 «Добры дзень, доктар!».
 18.20 «Менск і менчкі».
 18.25 «Тэма дня».
 19.50 «Навіны СНД».
 20.15 «Добры вечар, маленькі...».
 20.30 «Закон і крымінал».
 20.50 Кіно: трылер «Хэлп мі».
 22.55 «Хто вы, Мацяў Руст?». Док. фільм.
 23.30 Кіно. Баявік «Замкнёнае кола». ЗША, 2001.

● 8 канал

17.30 Мультипарад.
 17.45 Камэдыя «Дзікі, дзікі Вэст».
 19.45 Сэрыял «Тагерт», «Пернікавы дамок».
 20.30, 21.00 Тэлеграма.
 20.40 Міжнародныя навіны з «Дойчэ Вэле».
 20.45 «Вечарніца».
 21.10 Драма «Тры сэзоны».

● Першы музычны канал

7.00 «Пад'ёмнік».
 8.30, 9.10, 17.00, 22.15 MegaMix.
 9.00 «120/80».
 14.00 «ІнтэрАктыў».
 16.00 «20-ка Першы».
 22.00 «Заваяўнікі кантынэнтаў».

● АНТ

8.00, 9.00, 18.00, 20.30, 23.50 «Нашы навіны».

8.05 Тэлеканал «Добрай раніцы».
 9.05 Камэдыйны баявік «Таёмны агент Ройз».
 10.45 «Саці».
 11.10 Дыснэй-клуб: «Перапынак».
 15.10 Маст. фільм «Легенда пра Тарзана, валадара малпаў».
 17.15 Крэмпль-9. «Снайпэры на вежах».
 18.10 «Вялікае мышццё».
 19.05 Чакай мяне.
 20.00 Час.
 21.00 «Хто хоча стаць мільянерам?».
 22.00 Баявік «Зона высадкі». ЗША, 1994 г.
 0.05 «На футбол».
 0.35 Баявік «Нястрымны».

● РТР

9.35, 18.50 Весткі. Дзяжурная часць.
 10.00, 19.00 Весткі.
 10.20 Сэрыял «Пуаро Агаты Крысыці. Абрабаваньне на мільён даляраў».
 17.50 «Камісар Рэкс». Тэлесэрыял.
 19.30 Мясцовы час. Весткі — Масква.
 19.50 Дабранач, дзеці!
 19.55 Сэрыял «Лэдзі Мэр».
 20.55 Сэрыял «Кобра. Чорная кроў».
 21.50 Ток-шоў «Весткі +».
 22.20 Весткі — спорт.
 22.30 Апошні сэанс. Вострасюжэтны фільм «Крутая васьмёрка» (ЗША). 1996 г.

● Культура

15.10 «Куміры».

15.40 «До мажор».
 16.05 «Трацыякоўка — дар бяцзэнны!» «Ціхае жыццё».
 16.35 «Гісторыя Зямлі». Док. сэрыял. 1-я сэрыя.
 17.30 Весткі.
 17.40, 23.00 Навіны культуры.
 17.55 «Палацавыя таямніцы». «Араніён-баўм Патра III».
 18.25 «Тэрор у асобна ўзятым горадзе».
 «Чырвоны тэрор, ці Вока Лібкнэхта, зуб за Люксэмбург».
 18.55 «Партытуры не гараць».
 19.20 «Знакамітыя ары».
 Сцэна з оперы Р.Штрауса «Капрычыё».
 19.30 «Даламажыце Тэлеку».
 19.50 «Танцы ў час Луназы». Маст. фільм.
 21.25 «Што рабіць?».
 22.20 «XX стагодзьдзе. Выбаранае».
 «Рыцар апэраты».
 23.25 «Начны палёт».

● НТВ

9.00 Сеньня раніцай.
 9.20 Надвор'е на заўтра.
 9.25 Крымінал.
 10.00, 11.00, 15.00, 16.00, 17.00 Сеньня.
 10.05 «Расьліннае жыццё».
 10.40 Вы будзеце сьмяяцца!
 14.35 Ток-шоў «Прынцып даміно».
 16.05 Сэрыял «Гангстарскія войны: фальшываманэтычкі».

17.20 Док. драма «Злачынства і пакараньне».
 18.00 «Сеньня» з Тацянай Мітковай.
 18.40 Футбол. Ліга чэмпіёнаў. «Лякаматэў» — «Мілян» (Італія). Жывая трансляцыя.
 21.00 «Краіна і сьвет». Галоўныя падзеі дня.
 21.40 Сэрыял «Сэкс у вялікім горадзе» (ЗША).
 22.20 «Таямніцы сьледзтва». Дэтэктыў.

● Эўраспорт

10.00 Валейбол. Паўтор.
 10.30 Лыжныя гонкі. Чэмпіянат сьвету. Эстафэта, жанчыны. Паўтор.
 11.00 Лыжныя гонкі. Чэмпіянат сьвету. Эстафэта, мужчыны. Жывая трансляцыя.
 12.45, 17.15 Эўрагалы. Футбольны часопіс.
 14.15 Лёгка атлетка. Турнір Эўрапейскай сэрыі. Паўтор.
 15.45 Лыжныя гонкі. Чэмпіянат сьвету. Эстафэта, мужчыны. Паўтор.
 19.00 Трыял. Чэмпіянат сьвету. Вена. 20.00 Супэркрос. Чэмпіянат сьвету. Мінзапаліс.
 21.00 Бокс.
 22.00 Бокс. Баі цяжкавагаваікоў.
 0.15 Бокс. Паўтор.
 1.15 Супэркрос. Чэмпіянат сьвету. Мінзапаліс. Паўтор.

26 лютага серада

● БТ

6.00, 7.00, 8.00, 9.00, 12.00, 15.00, 18.00, 23.00 Навіны.
 6.15, 7.15 Добрай раніцы, Беларусь!
 8.15, 18.20 «Усе для мафіі». Сэрыял.
 9.15, 17.05 «Па імені Барон». Сэрыял.
 10.05 «Сьпявай, душа!» Фальклёрныя калектывы Менскай вобласці.
 10.30 Здароўе. Тэлечасопіс.
 10.55 Сола для дэбютанта. Актор Сяргей Чакерас.
 11.10, 22.00 «Магія каханьня». Сэрыял.
 12.20 Добры дзень, Беларусь!
 13.05 Камэдыя «Сьцеражыце аўтамабіля».
 14.40 «Масква — Менск».
 15.20 «Самая кепская ведзьма». Сэрыял для дзяцей.
 15.45 Пяць цудаў.
 15.55 «Гэта клясна!» Сэрыял.
 16.25 5 х 5.
 17.00 Кліп-абойма.
 19.05 Маст. фільм «Дзіця ў куштах».
 20.40 Кальханка.
 21.00 Панарама. Інфармацыйны канал.
 21.45 Навіны рэгіёну.

22.45 Зона Ікс.
 23.20 Начны этэр.
 0.20 Драма «Абмен» (ЗША).

● СТБ

5.00 Музычны канал.
 5.30, 14.35 «ЗБЖ, ці...». Тэлесэрыял.
 6.00, 15.50 «Паўэр рэінджэрс, ці Магутныя рэінджэры». Тэлесэрыял.
 6.25, 15.25 «Джым Батан». Мультисэрыял.
 6.50, 15.00 «Інспэктар Гаджэт». Мультисэрыял.
 7.15, 17.55 «Меншчына. Людзі, падзеі, факты».
 7.25, 13.30, 16.30, 19.30, 22.30 «24 гадзіны».
 7.45, 19.50 «СТБ-спорт».
 7.55 «Сьнеданьне зь Інай Афанасьевай».
 8.00 «Менск і менчкі».
 8.05, 22.50 «Тэхналегія».
 8.15 Кіно: баявік «Зьніклявы грошы». ЗША, 2001.
 10.25 «Пад вуглом 23 з паловай». Док. фільм.
 10.55, 20.30 «Аўтапанарама».
 11.10 «Закон і крымінал».
 11.25 «Віно каханьня».
 12.30 «Сямейныя страсьці». Ток-шоў.
 13.45, 18.35 «Кобра. Чорная кроў». Тэлесэрыял.
 16.15 Мультифільм.

16.45 «Вовачка-2». Сэрыял.
 17.20 «У нас усе дома». Сэрыял.
 18.05 «Плянэта людзей».
 18.20 «Апошні герой». Док. фільм цыклу «Агульны дом».
 19.50 «Навіны СНД».
 20.15 «Добры вечар, маленькі...».
 20.50 Кіно: баявік «Заступнік».
 23.00 «Гульнявы рэфлекс».
 23.10 «Не спыняйся». Док. сэрыял.
 0.00 «Люзіён». Мюзыкл «У горадзе». ЗША, 1949.

● 8 канал

17.30 Мультипарад.
 17.45 Прыгодніцкі фільм «Мумія».
 19.40 К-відаз «Топ-8».
 19.45 Сэрыял «Тагерт», «Пернікавы дамок».
 20.30 Тэлеграма.
 20.40 Міжнародныя навіны з «Дойчэ Вэле».
 20.45 «Вечарніца».
 21.00 Эўропа сеньня.
 21.30 Дэтэктыў «Шукальнікі прыгод».

● Першы музычны канал

7.00 «Пад'ёмнік».
 8.30, 16.00, 23.15 MegaMix.
 14.00 «ІнтэрАктыў».
 22.00 «120/80».
 22.30 «Пра Fashion».

● АНТ

8.00, 9.00, 18.00, 20.30, 23.05 «Нашы навіны».
 8.05 Тэлеканал «Добрай раніцы».
 9.05, 19.05 «Зямля каханьня, зямля надзеі». Сэрыял.
 9.45 Камэдыя «Бірулька з сакрэтам».
 11.00 Дыснэй-клуб: «Лойд у космасе».
 23.00 «Гульнявы рэфлекс».
 23.10 «Не спыняйся». Док. сэрыял.
 0.00 «Люзіён». Мюзыкл «У горадзе». ЗША, 1949.
 18.10 «Вялікае мышццё».
 20.00 Час.
 21.00 «Расейская рулетка».
 22.00 Шматсэрыійны фільм «Наступны» («Next-2»)
 23.20 «Таямніцы стагодзьдзя». «Апошні вьезь Шпандаў».
 0.00 Баявік «Нястрымны».

● РТР

8.40, 20.55 Сэрыял «Кобра. Чорная кроў».
 9.40, 18.50 Весткі. Дзяжурная часць.
 10.00, 19.00 Весткі.
 10.20 Сэрыял «Пуаро Агаты Крысыці. Сон».
 17.50 «Камісар Рэкс». Тэлесэрыял.
 19.30 Мясцовы час. Весткі — Масква.
 19.40 Дабранач, дзеці!
 19.55 Сэрыял «Лэдзі Мэр».
 21.50 Ток-шоў «Весткі +».

22.20 Весткі — спорт.
 22.30 Апошні сэанс. Дэтэктыў «Алмазы шаха». 1992 г.

● Культура

15.10 Магія кіно.
 15.50 Сьпявае Дзьмітры Хварастоўскі.
 16.05 «Арт-панарама».
 16.35 «Гісторыя Зямлі». Док. сэрыял. 2-я сэрыя.
 17.30 Весткі.
 17.40, 23.00 Навіны культуры.
 17.55 «Айчына і лёсы».
 18.25 «Тэрор у асобна ўзятым горадзе».
 «Бязьмежка».
 18.55 «Збор выкананьняў». Ф.Шлапэн.
 12 азіодаў.
 19.30 «Даламажыце Тэлеку».
 19.40 Упершыню на экране. «Нас зьняе вецер». Маст. фільм.
 21.40 «Апокрыф».
 22.20 «Астравы».
 23.25 «Начны палёт».

● НТВ

9.00 Сеньня раніцай.
 9.20 Надвор'е на заўтра.
 9.25 «Вочная стаўка».
 10.00, 11.00, 15.00, 16.00, 17.00 Сеньня.
 10.05 «Кулінарны паядынак».
 14.35 Ток-шоў «Прынцып даміно».
 16.05 Сэрыял «Гангстарскія войны: палваньне на сланоў».

17.20 Шчырае прызнаньне.
 18.00 «Сеньня» з Тацянай Мітковай.
 18.35 Сэрыял «Таямніцы сьледзтва». 13-я сэрыя.
 19.45 Сэрыял «Бандыцкі Пецяярбург. Адакат». 1-я сэрыя.
 21.00 «Краіна і сьвет». Галоўныя падзеі дня.
 21.35 Футбол. Ліга чэмпіёнаў. «Інтэр» (Італія) — «Барсэлёна» (Гішпанія). Жывая трансляцыя.

● Эўраспорт

10.00 Эўрагалы. Футбольны часопіс.
 Паўтор.
 11.30 Алімпійскі часопіс. Паўтор.

28 лютага пятніца

● БТ

6.00, 7.00, 8.00, 9.00, 12.00, 15.00, 18.00, 23.00 Навіны.
6.15, 7.15 Добрай раніцы, Беларусь!
8.15, 18.20 «Усё для мафіі». Сэрыял. Заключная сэрыя.
9.15 «Па імені Барон». Сэрыял. Заключная сэрыя.
10.00 Сад мары.
10.30 «Беларускі рэмізі». Канцэрт найлепшых гуртоў.
11.15, 22.00 «Магія каханьня». Сэрыял.
12.20, 14.45 Добры дзень, Беларусь!
13.05 Маст. фільм «Мой сябар Іван Лапшын».
15.20 «Самая кепская ведзьма». Сэрыял для дзяцей.
15.45 Пяць цудаў.
15.55 «Гэта клясна!» Сэрыял.
16.25 5 х 5.
17.05 Прыгодніцкі фільм «Загадка містэра Джозэфа» (Італія).
19.00 Прэмія «Оскар». Камэдыя Л. Буноэля «Сьціплае абаяньне буржуазіі» (Францыя).
20.40 Кальханка.
21.00 Панарама. Інфармацыйны канал.
21.45 Навіны рэгіёну.

22.45 Зона Ікс.
23.20 Прэмія «Оскар». Гістарычная драма «Танцы з ваўкамі». (ЗША).

● СТВ

5.00 Музычны канал.
5.30, 14.35 «ЗБЖ, ці...». Тэлесэрыял.
6.00, 15.55 «Паўэр рэйндрэкс, ці Магунья рэйндрэкс». Тэлесэрыял.
6.25, 15.25 «Джым Батан». Мультисэрыял.
6.50, 15.00 «Інспэктар Гаджэт». Мультисэрыял.
7.15, 17.55 «Меншчына. Людзі, падзеі, факты».
7.25, 13.30, 16.30, 19.30, 22.55 «24 гадзіны».
7.45, 20.05 «СТВ-спорт».
7.55 «Сьнеданьне зь Інай Афанасьвай».
8.00 «Менск і менчкі».
8.05, 23.15 «Тэхналегія».
8.15 Кіно: камэдыя «Прышэльцы-2. Калідоры часу». Францыя, 1998.
10.10 «Гульнявы рэфлекс».
10.20 «Запрашаем паскардзіцца».
10.30 «Пад вуглом 23 з паловай». Дак. фільм.
11.00, 20.30 «Аўтапанарама».
11.15 «Тэатральныя гісторыі».
11.30 «Віно каханьня».
12.30 «Сямейныя страсці». Ток-шоў.
13.45 «Кобра. Чорная кроў». Тэлесэ-

рыял.
16.45 Мультифільм.
16.55 «Мэдыкі». Сэрыял.
18.05 «Пакуль гарыць свечка».
18.35 «Я верш свой песні прысьвяціў...». Творчы вечар Мікалая Трашчякова.
19.50 «Навіны СНД».
20.15 «Добры вечар, малыякі...».
20.50 Кіно: камэдыя «Сэкс-місія». Польшча, 1983.
23.25 «Рэактыўны бокс».
23.40 Кіно. Баявік «Забойца, які плача». ЗША, 1995.

● 8 канал

17.30 Мультипарад.
17.45 Трылер «Небясчепныя сувязі».
19.40, 20.30 Тэлекрама.
19.45 «Банка коміксаў», «Палацавая рапсодыя».
20.40 Міжнародныя навіны з «Дойчэ Вэле».
20.45 «Вечарніца».
21.00 К-відэа «Топ-8».
21.10 Трылер «Воўк».

● Першы музычны канал

7.00 «Пад'ёмнік».
8.30, 16.00, 22.10, 0.15 MegaMix.
14.00 «V.I.P.онія».
22.00 «120/80».
0.00 «Заваўнікі кантынэнтаў».

фільм «Віртуознасьць» (ЗША). 1995 г.

● Культура

15.10 «Лёгка жанр».
15.40 «Галасы народных інструмэнтаў». Балалайка.
16.05 «Са столі».
16.35 Дак. экран. «Чалавек у кадры».
17.15 «Гербы Расеі». Герб Разані.
17.30 Весткі.
17.40, 23.00 Навіны культуры.
17.55 Паўдзённыя сны.
18.25 «Дом вокнамі ў поле». Тэлеспэ-такль.
18.55 Ток-шоў «Аркестравая яма».
19.35 «Дапамажыце Тэлеку».
19.45 «Чалавек, які плакаў». Маст. фільм.
21.25 «Лінія жыцьця».
22.20 Блеф-клуб.
23.25 «Хто там...».

● НТВ

9.00 Сёньня раніцай.
9.20 Надвор'е на заўтра.
9.25 Дак. драма «Злачынства і пакараньне».
10.00, 11.00, 15.00, 16.00, 17.00 Сёньня.
10.05 «Нацыянальная бяспека: Аргунскі кацёл».
14.35 Ток-шоў «Прынцып даміно».
16.05 «Бандыцы Пецябург». Сэрыял.
17.20 Крымінал.

І сакавіка субота

● БТ

7.00, 12.00, 15.00, 18.00 Навіны.
7.15 «Бэльфэгор». Мультисэрыял.
7.40 Пяць цудаў.
7.50 «Не звайі!».
8.20 Існасьць.
8.50 «Усё нармальна, мама!».
9.35 Экран індыйскага кіно. «Тры браты». 1-я сэрыя.
11.00 Здароўе.
11.30 «Спявай, душа!».
12.20 Вясьлёлая сямейка.
12.45 Падарожжа дылетанта. «Ракаў. Паўночныя Афіны».
13.00 Сона для дэбютанта. Драматург Андрэй Карэлін.
13.10 Плянэта АРТ.
13.40 Дак. сэрыял «Пары і дуэты-2».
14.05 «Маршрут №...».
14.10 Вэстэрн «Вуліцы Ларэда» (ЗША).
15.20 «Беларусы Югры». Відэафільм АНТ.
15.40 Кухня КВК.
15.50 Сэрыял «Лі Эванс. І што цяпер?».
16.20 Сямейная мэлядрама «Дзяўчынка і воўк».
18.20 «На скрыжаваньнях Эўропы». Нацыянальны тэлефэстываль песні.
18.45 Мэлядрама «Легенда Багера Ванса» (ЗША).
21.00 Панарама. Інфармацыйны канал.

21.25 Галоўнае пытаньне.
22.05 Драма «Пад покрывам нябёс».
0.20 Начны музычны этэр.

● СТВ

5.30 Музычны канал.
6.30 «Дзікая плянэта». «Язык сабак» з цыклу «Сабачае жыцьцё». Дак. фільм.
7.30 «Дэніс-непаседа». Мультисэрыял.
8.00 «Флінт — дэтэктыў у часе». Мультисэрыял.
8.25 «Хіткліф». Мультисэрыял.
8.50 «Менск і менчкі».
9.00, 20.00 «СТВ-спорт».
9.10 «Сьнеданьне зь Інай Афанасьвай».
9.35 «Адпачывай».
9.45 «Сямейнае кіно з калекцыі «Наймарк». «Краіна фэй».
10.45, 20.10 Кіно: музычная камэдыя «Труфальдзіна з Бэргамы», 1-я сэрыя.
12.00 «Разам».
12.30 «Плянэта людзей».
12.45 «Філярманічны тыдзень».
12.50 «Рамонт».
13.05 Кіно: дэтэктыў «Сышчык пецябургскай паліцыі».
14.55 «Аблічча часу». Да 70-годзьдзя інстытуту «Белпраект».
15.25 «Чыста па жыцьці». Сэрыял.
16.00 «Жыцьцё зь Люі». Мультисэрыял.
16.25 «Вуншпунш». Мультисэрыял.
16.55 «Запрашаем паскардзіцца».
17.05 «Аўтапанарама».
17.25 Кіно: камэдыя «Жандар з Сэн-Трапэ».

19.30 «24 гадзіны».
19.45 «Навіны СНД».
21.20 Кіно: вострасюжэты фільм «Гоншчык». ЗША, 201.
23.20 Кіно: трылер «Відок». Францыя, 2001.

● 8 канал

15.00 Драма «Зялёная міля».
17.55, 21.00 Тэлекрама.
18.00 Мультифільм «Канёк-Гарбунок».
19.15 Крымінальная камэдыя «Рыскія канікулы».
20.45 «Вечарніца».
21.10 Трылер «Матрыца».

● Першы музычны канал

8.00, 12.15 Рухач.
10.00 «Пад'ёмнік».
12.00 «Заваўнікі кантынэнтаў».
13.00 «20-ка першых».
14.00 «ІнтэрАктыў».
16.00 Музыка.RU.
17.00 «120/80».
17.10, 21.45 УльтраМікс.
21.00 «Пра Fashion».
22.30 Past perfect. Музыка рэтра.
23.30 «Поцёмкі».
0.00 MegaMix.

● АНТ

8.00 Сэрыял «Твінісы».
8.20 Ералаш.
8.25 Грай, гармонік любі!
9.00 Слова пастыра.
9.15 Здароўе.
10.00, 14.00 Навіны (з субтытрамі).

10.10 Смак.
10.30 Сьмехапанарама.
11.10 «Падарожжы натураліста».
11.40 «Новы дзень». «Новыя цуды сьвету». Храм Сьвятой сям'і.
12.05 «Новы дзень». «Сканэр».
12.35 «Крэміль-9». «Васіль Сталін. Узьлёт».
13.30 Ералаш.
13.35 Дыснэй-клуб: «Базі яго каманда».
14.10 «Каб памяталі...».
14.45 Разумніцы й разумнікі.
15.15 Жывая прырода. «Браты па крыві».
16.10 Жарт за жартам.
16.50 Прыгодніцкі фільм «Буч Кесыдзі і Сандэнз Кід».
18.55 «Хто хоча стаць мільянерам?».
20.00 Час.
20.30 «Нашы навіны».
21.00 «Апошні герой-3».
22.05 Вялікая прэм'ера. Баявік «Дваіны пралік».
0.00 Трылер «Псыхоз».

● РТР

8.45 Ранішняя пошта.
9.25 «Сто да аднаго».
10.15 Сам сабе рэжысёр.
11.15 У пошуках прыгод.
12.10 Клуб сэнарараў.
13.00, 19.00 Весткі.
13.20 Камэдыя «Каралева бэнзакалёнік». 1963 г.
14.50 Кінагісторы Глеба Скараходава.
15.00 Прэм'ера. Камэдыя «Плян «Б»

(ЗША). 2001 г.
17.00 Мая сям'я.
18.00 Аншляг.
19.25 Люстра.
19.50 «Сумленны дэтэктыў».
20.15 «Сьмяяцца дазваляецца!» Гумарыстычны канцэрт.
21.25 Сусьветнае кіно. Вострасюжэты фільм «Майстэрства вайны» (ЗША). 2000 г.

● Культура

11.10 ГЭГ.
11.25 «Графаман».
11.55 Дзіцячы сэанс. «Казка падарожжаў». Маст. фільм.
13.40 «До мажор».
14.10 Да 80-годзьдзя Тэатру імя Масавэту. «Далей — цішыня». Тэлеверсія спэтакла.
16.50 Магія кіно.
17.20 «У вашым доме».
18.00 «Дваранскае гняздо». Маст. фільм.
19.50 «Сфэры».
20.30 «Вялікія раманы дваццатага стагодзьдзя».
21.00 Навіны культуры.
21.20 «Дзяўчына твай мары». Маст. фільм.
23.20 «І даўжэй за век...».

● НТВ

10.00, 10.00, 11.00, 12.00, 14.00, 15.00, 16.00, 17.00 Сёньня.
9.05 «Кулінарны паядынак».
10.05 «Кватэрнае пытаньне».

11.05 «Прафэсія — рэпарцёр».
11.25 Служба выратаваньня.
12.05 Дэтэктыў «Іпадром».
13.50 Смачныя гісторыі.
14.05 Сваё гульня.
15.20 «Жаночы погляд».
16.05 «Шоў Алены Сыцеланенкі».
17.05 Сэрыял «Бунтоўная плянэта: ураган».

18.00 «Сёньня» з Кірылам Паздняковым.
18.30 Прэм'ера. Баявік «Нястрымыны».
20.05 Баявік «Цяжкая мішэнь» (ЗША).
22.00 Супэрбок. Оскар Дэ Ла Хоя супраць Оба Кара.
● Эўраспорт
9.30 Прыгоды. Сэрыя рэйдэў. Кірквуд. Паўтор.
10.00 Ралі. Турцыя. Паўтор.
10.30 Лыжныя гонкі. Чэмпіянат сьвету. 50 км, мужчыны. Жывая трансляцыя.
13.30 Горныя лыжы. Чэмпіянат сьвету. Гіганці слалам, мужчыны.
14.30 Скачкі на лыжах з трампліну. Чэмпіянат сьвету. К-90. Паўтор.
15.30 Вяльсорт. Хэт Волк.
18.30 Лыжныя гонкі. Чэмпіянат сьвету. 50 км, мужчыны. Паўтор.
19.00 Супэрбок. Чэмпіянат сьвету. Атланта. Паўтор.
20.00 Трыял на матацыклах. Чэмпіянат сьвету. Пэсара.
21.00 Тэніс. WTA Скотсдэйл. Паўфінал. Жывая трансляцыя.
23.00 Экстрэмальныя віды спорту.
1.15 Ралі. Турцыя.
1.45 Тэніс. АТР. Дубаі. Паўфінал.

2 сакавіка нядзеля

● БТ

7.00, 12.00, 15.00 Навіны.
7.15 «Бэльфэгор». Мультисэрыял.
7.40 Пяць цудаў.
7.50 Мультиклуб.
8.30 Арсенал.
9.05 «Сузор'е надзей». Нацыянальны тэлевізійны конкурс юных талентаў.
9.30 Экран індыйскага кіно. «Тры браты». 2-я сэрыя.
11.20 Сад мары.
11.45 Наша спадчына. «Сядзібы Беларусі часоў барока і раньняга клясыцызму».
12.20 «Усё нармальна, мама!».
13.00 «Ваша лято».
13.40 «Сьвятло далёкай зоркі. Яўгенія Янішчыц».
14.05 «Маршрут №...».
14.10 Вэстэрн «Вуліцы Ларэда» (ЗША).
15.20 «Рынкі сьвету». Дак. сэрыял.
15.45 Сэрыял «Барацьба за выжываньне».
16.35 Кліп-абойма.
17.15 Драма «Сьцяпан Сяргеевіч» («Беларусьфільм»). 1-я і 2-я сэрыі.
19.35 Камэдыя «Вялікія канікулы» (Італія — Францыя).
21.00 Панарама: падзеі тыдня.
21.45 Тэлебаромэтар. Прагноз надвор'я.
22.05 Бокс. Баі наймацнейшых прафэсіяналаў сьвету. Джон Руіз — Рой Джонз-малодшы. Трансляцыя з ЗША.
22.55 Драма «Эліза» (ЗША).

● СТВ

5.30 Музычны канал.
6.30 «Дзікая плянэта». «Усё пра сабак», «Выратавальнікі». Дак. фільмы.
7.30 «Дэніс-непаседа». Мультисэрыял.
8.00 «Флінт — дэтэктыў у часе». Мультисэрыял.
8.25 «Хіткліф». Мультисэрыял.
8.50 «Філярманічны тыдзень».

9.00 «СТВ-спорт».
9.10 «Партрэт у інтэр'еры».
9.25 «Аўтапанарама».
9.45 «Сямейнае кіно з калекцыі «Наймарк». «Краіна фэй».
10.50, 20.10 Кіно: камэдыя «Труфальдзіна з Бэргамы», 2-я сэрыя.
12.00 «Сьнеданьне зь Інай Афанасьвай».
12.30 «Добры дзень, доктар!».
12.45 «Арт-экспрэс». Культурнае жыцьцё сталіцы.
13.05 Кіно. Дэтэктыў «Кантрабанда». СССР, 1974.
15.00 «Відавочца».
15.30 «Вовачка-2». Сэрыял.
16.05 «Жыцьцё зь Люі». Мультисэрыял.
16.30 «Вуншпунш». Мультисэрыял.
17.00 «Навіны сусьветнай шоў-індустрыі».
17.30 «Вар'яцкі сьвет». Дак. фільм.
18.20 «168 гадзін».
19.05 «Усё для сябе».
19.35 «Пакуль гарыць свечка».
21.20 Кіно. Мэлядрама «Вішнёвыя ночы».
22.55 «Гульнявы рэфлекс».
23.05 «Навіны СНД».
23.20 «Рамонак». Дак. фільм цыклу «Агульны дом».
23.35 Кіно. Драма «Непрыкаяны». Фінляндыя, 2000.

● 8 канал

15.00 «У госьці да казкі».
16.30 «Эўропа сёньня».
17.00 Сэрыял «Горац».
17.45 Маст. фільм «Праклён талісмана».
19.15 Маст. фільм «Злодзей».
20.45 «Вечарніца».
21.00 Тэлекрама.
21.10 Маст. фільм «Джэймс Бонд — агент 007».

● Першы музычны канал

8.00 Рухач.
12.00 Музыка.RU.
13.00, 23.00 MegaMix.
17.00 УльтраМікс.
22.00 Past perfect. Музыка рэтра.

● АНТ

8.00 Сэрыял «Твінісы».
8.25 Ералаш.
8.35 Служу Расеі!
9.00 Дыснэй-клуб: «Цімон і Пумба».
9.20 «У свеце жывёл».
10.00, 14.00 Навіны (з субтытрамі).
10.10 «Падарожжы нататкі».
10.30 Пакуль усё дома.
11.20 Дог-шоў.
12.05 «Клуб падарожнікаў».
12.45 «Крэміль-9». «Васіль Сталін. Падзеньне».
13.30 Дыснэй-клуб: «Качыныя гісторыі».
14.10 «Валадар смаку».
15.05 Ток-шоў «Выбар».
15.45 КВК-2003.
18.10 Вялікая прэм'ера. Баявік «К-19» (2002 год).
20.30 «Контур».
21.10 Камэдыя «Кевін з поўначы».
23.00 Часы.
0.05 Рэальная музыка.

● РТР

9.15 Ранішняя размова зь Дзьмітрыем Кісялёвым.
9.45 У «Гарадку». «Справаздача за люты».
10.15 Парад камэдэй. «Зімовая акадэмія» (ЗША). 1996 г.
12.10 Парлямэнцкая гадзіна.
13.00 Весткі.
13.20 Вакол сьвету.
14.15 Дыялёгі пра жывёл.
15.20 Сьвет на мяжы.
15.55 Пакой сьмеху.
16.50 Маст. фільм «Фантом» (ЗША). 1997 г.
18.50 У «Гарадку».
19.00 Весткі тыдня.
20.10 Спецыяльны карэспандэнт.
20.35 Сусьветнае кіно. Маст. фільм «Чорны сабак» (ЗША). 1998 г.
22.25 Апошні сэанс. Прэм'ера. Маст. фільм «Пункт прызначэньня» (ЗША). 2000 г.

● Культура

11.15 90 гадоў з дня нараджэньня Георгія Флёрава. «Сакратыя фізыкі».

11.45 Прагулкі па Бродзві.
12.15 Дзіцячы сэанс. «Канёк-Гарбунок». Мультифільм.
13.25 Мой цырк.
13.55 Чорныя дзіркі. Белья плямы.
14.50 «Час музыкі».
15.20 «Шэдэўры сусьветнага музычнага тэатру». В.Моцарт. «Чароўна флейта». Фільм-опера.
18.25 «Жыў-быў сабака». Мультифільм.
18.35 Ізноў пласцінка пье.
19.05 «Пасьляслоўе». Маст. фільм.
20.40 «Дом актора». «Госьці драгія...»
21.20 «Замкі жахаў». Дак. сэрыял.
21.45 «Культ кіно». «Зьмей». Маст. фільм.
23.15 Джэм-5.

● НТВ

9.00, 10.00, 11.00, 12.00, 14.00, 15.00, 16.00, 17.00 Сёньня.

9.05 Сэрыял «Бунтоўная плянэта».
10.05 «Расьлінае жыцьцё».
10.40 Вы будзеце сьмяяцца!
11.05 Праграма «Уплыў».
12.05 Камэдыя «Войска выратаваньня».
13.50 Смачныя гісторыі.
14.05 Сваё гульня.
15.20 «Гісторыя паляўнічага на кракадзілаў».
15.45 Ток-шоў «Прынцып даміно».
17.05 Найноўшая гісторыя. «Сталін: сьмерць правадыра».
18.00 «Сёньня» з Кірылам Паздняковым.
18.30 Блякбастэр «Водны сьвет» (ЗША).
21.00 Драма «Дзень каханьня».
22.55 Сэрыял «Клан Сапрана». 18-я сэрыя (ЗША).
23.50 Часопіс Лігі чэмпіёнаў.

● Эўраспорт

10.00 Ралі. Турцыя. Паўтор.
10.30 Скачкі на лыжах з трампліну. Чэмпіянат сьвету. К-90. Паўтор.
12.00 Горныя лыжы. Кубак сьвету, слалам, мужчыны.
13.00, 16.30 Супэрбайк. Чэмпіянат сьвету. Гішпанія.
14.00 Супэрспорт. Чэмпіянат сьвету. Гішпанія. Жывая трансляцыя.
15.00 Супэрбок. Чэмпіянат сьвету. Атланта. Паўтор.
16.00, 0.45 Супэрбайк. Чэмпіянат сьвету. Гішпанія. Паўтор.
17.30 Тэніс. WTA Скотсдэйл. Паўфінал.
19.00 Тэніс. АТР. Дубаі. Фінал.
21.00 Аўтагонкі сэрыі Наскар. Ракінгем.
22.00 Бокс. Паўтор.
23.00 Тэніс. WTA Скотсдэйл. Фінал. Жывая трансляцыя.
1.15 Ралі. Турцыя.

Наша Ніва

Нагадваем, што падпіскаю газэта абыходзіцца таньней.

Падпісны індэкс **63125**.

Цана падпісі на месяц — **2043** рублі.

На шапік «Белсаюздруку» — усяго

1360 рублёў. Падпіску прымаюць ва ўсіх

аддзяленьнях пошты, у шапіках

«Белсаюздруку».

Дык падпісайся!

Працяг са старонкі 1.

Сьвятары супраць храмаў

На пачатку 90-х, калі «культавыя будынкi» толькі пачалі вяртаць Царкве, скандалы вакол рэстаўрацыі набылі лямінападобны характар. Новапрызначаныя «бацюшкі» абураліся «неправаслаўнай» архітэктурай беларускіх храмаў і патрабавалі насадзіць на іх вялізныя купалы-цыбуліны ў псэўдарасейскім стылі. Бяз гэтага, маўляў, няма праваслаўнага храму.

Каб уратаваць ад звыродлівых «цыбулінаў» помнік беларускага барока — Сьвята-Духаву царкву Куцеінскага манастыра ў Воршы, спатрэбіліся намаганьні дзесячоў культуры. Тамтэйшы сьвятар вывеў вернікаў на галадоўку насупраць гарвыканкаму, патрабуючы: хай рэстаўратары ставяць цыбуліны! Толькі ліст да мітрапаліта Філарэта, падпісаны Адамам Мальдзісам, Міколам Купавам ды іншымі, дапамог некаж сучышчы «мяцежнага бацюшку».

Дэпартамент: усё ня так кепска

Васіль Абламскі, дырэктар Дэпартаменту па ахове гісторыка-культурнай спадчыны і рэстаўрацыі пры Міністэрстве культуры, лічыць, што праблемы кшталту аршанскае ўзніжкаюць у адзінках выпадкаў. «Гаворка йдзе пра адметныя культавыя аб'екты, занесеныя ў Дзяржаўны сьпіс гісторыка-культурных каштоўнасьцяў, — іх у нас 414. На гэтыя падкантрольныя Царкве ці Касьцёлу будынкi распаўсюджваюцца патрабаваньні па ахове гісторыка-культурнай спадчыны», — тлумачыць чыноўнік.

Гэта значыць, будынкi знаходзяцца пад наглядам дзяржавы. І тая, каб зьберагчы помнік архітэктуры ў аўтэнтычным выглядзе, змушае гаспадара падпісаць ахоўнае «абавязальства». Праўда, як кажа намесьнік дырэктара Дэпартаменту Васіль Чэрнік, цяпер такія дамовы ёсьць толькі з паловай прыходаў. Гэта не спрыяе зьберажэнню храмаў. «Па несъядомасці кожнаму сьвятару хочацца ўпарадкаваць храм некаж па-чалавечы: тут падфарбаваль, там прыбудаваць, зрабіць хрысьціянскае, памяншаць крыжы... Тады мы даём прадпісаньне, спыняем працы ці рэкамэндуем іншыя», — кажа В.Абламскі. Колькасць такіх «прадпісаньняў» змяняецца. У 2002 г. было выпісана толькі адно. У 1999-м і 2000-м — па 3 прадпісаньні. Да прыкладу, у Полацкім Спаса-Эўфрасіньеўскім манастыры пачыналі будаўніцтва без узгаднення з Дэпартаментом. Або ў Будслаўскім касьцёле ўзяліся былі самавольна рэстаўраваць жываліс. А камбінат грамадзкага харчаваньня ў Валожыне, што месціцца ў будынку былой ешывы, не дагледзеў каналізацыі. Прадпісаньне атрымлівала таксама Сьвята-Ільлінская царква ў вёсцы Ілья Вялейскага раёну. Грамада ўзялася саматугам перарабляць фасад. Вось, паводле словаў чыноўнікаў, і амаль усе парушэньні за тры гады.

В.Чэрнік таксама згадаў прыклады плённага супрацоўніцтва дзяржавы і царквы: «Ня маем ніякіх прэтэнзій да работ, якія праводзяцца ў Сьвята-Ўспенскай царкве (вёска Косіна Лагойскага раёну). Настаяць, айцец Георгі, заўсёды з намі раіцца. Альбо гарадзенскі Фарны касьцёл Францішка-Ксавэрыя. Там хацелі зрабіць уваход у будынак збоку. Ён некалі там быў, трэ было проста аднавіць. Яны зьвярнуліся да нас, мы зрабілі комплексныя навуковыя дасьледаваньні, пацьвердзілі, што там быў уваход, — калі ласка, зрабілі».

Чаго ня бачыць Дэпартамент

Аднак Уладзімер Трацэўскі, прафэсар катэдры тэорыі і гісторыі архітэктуры архітэктурнага факультэту Беларускага нацыянальнага тэхнічнага ўнівэрсытэту, з гэтым катэгорычна ня згодны. Ён штолета выяжджае з студэнтамі на практыку і бачыць безліч зьявечаных храмаў. «Як толькі культавая ўстанова пераходзіць у рукі нейкага гаспадара — той ужо ні з кім ня лічыцца», — кажа прафэсар.

Напрыклад, у Жодзішках ксёндз вырашыў, што яму трэба дадатковае памяшканьне пры касьцёле. Прабіў сцяну і паставіў сваю прыбудову. У вёсцы Райца Карэліцкага раёну касьцёл цяпер выкарыстоўваецца як праваслаўная царква. Бацюшка на свой капітал перарабляе яго як хоча. Там ужо нават ня можа ісьці гаворка пра рэстаўрацыю. А аб'ект быў арыгнальны: на самым версе стаяла скульптурная выява Божае Маці. Касьцёл у Варончы (таксама Карэліччына) людзі сваімі сіламі пачалі рамантаваць. Гзымсы і пілястры атрымаліся не на адным узроўні. Будайнікі ведалі, як рабіць кожную асобную дэталю, але не маглі ахапіць цэлага.

Ёсьць і станоўчыя прыклады рэстаўрацыі. У Трацэўскі назваў менскую катэдру: «Але яе аднаўлялі палякі і нашых спецыялістаў блізка не падпуськалі». Або Мікалаеўская царква 1669 г. у Магілёве: «Там быў цудоўны іканастас XVIII ст. Калі царкву разабралі, дык іканастас валяўся гадоў трыццаць у розных майстэрнях: у Менску, Магілёве. Цяпер царкву адрэстаўравалі, прафэсійна аднавілі. Відасьць, іканастасу таксама дадуць рады...»

В.Чэрнік таксама згадаў прыклады плённага супрацоўніцтва дзяржавы і царквы: «Ня маем ніякіх прэтэнзій да работ, якія праводзяцца ў Сьвята-Ўспенскай царкве (вёска Косіна Лагойскага раёну). Настаяць, айцец Георгі, заўсёды з намі раіцца. Альбо гарадзенскі Фарны касьцёл Францішка-Ксавэрыя. Там хацелі зрабіць уваход у будынак збоку. Ён некалі там быў, трэ было проста аднавіць. Яны зьвярнуліся да нас, мы зрабілі комплексныя навуковыя дасьледаваньні, пацьвердзілі, што там быў уваход, — калі ласка, зрабілі».

Умантавалі абраз

Але гэтка царкоўна-чыноўніцкая ідылія не заўжды йдзе на карысьць.

На мінулым тыдні «цыбуліна» зьявілася над праваслаўным саборам у Слоніме, які быў адбудаваны на месцы зьнішчанага ў 1960-я г. савецкай уладай.

Самыя яркавыя прыклады — праваслаўны Сьвята-Духаў сабор у Менску, «упрыгожаны» вялізным псэўдабізантыйскім пано. Гэтка звыродлівая безгустоўнасьць на фасадзе барочнага храму відаць здалёк. Зьяўленьне абраза сваім часам выклікала скандал. Намесьніца старшыні Таварыства аховы помнікаў Галіна Саўчанка рашуча пратэставала на паседжаньні экспертнай рады Мінкульту, і мітрапаліт Філарэт дэманстрацыйна перастаў вітацца з ёй. В.Абламскі проста патлумачыў чыноўніцкі дазвол разьмясьціць пано: «Там ёсьць ніша, якая раней была аконным праёмам. І няма вялікай супярэчнасьці, што там умантаваны абраз, ён не ўплывае на архітэктурныя асаблівасьці сабору».

У Трацэўскі ўпэўнены ў адваротным: «Аніяк не спалучаецца гэтак

пано з храмам. Яно адасабляе вежы. Такое знарочыстае напаставаньне непрафэсійнае і незвычайнае!» І пано — яшчэ ня самая сьмелая ідэя Экзархату, скіраваная на «праваславізацыю» храму. Як сьведчыць В.Абламскі, «уладка Філарэт неаднаразова пытаў у нас дазволу паставіць на сабор купалы. А мы кажам: там іх не было. І на сёньняшні дзень ён пагаджаецца з нашымі аргумэнтамі».

Паводле халмагорскіх узораў

Адзін з архітэктараў — спецыялістаў у галіне рэстаўрацыі гэтак апісвае сытуацыю з аховай помнікаў: «Ад 1992 г. існавалі два дзяржаўныя камітэты пры Савеце міністраў — па ахове гісторыка-культурнай спадчыны і па рэстаўрацыі. Яны саборні-

чалі міжсобку, і ад гэтага справа толькі выйгравала. Пры канцы 90-х камітэты панізілі ў статусе і зьявілі ў адзін дэпартамент. Калі раней яны былі фактычна на ўзроўні самастойных асобных міністэрстваў, дык цяпер гэта адзін з аддзелаў Мінкульту. Адпаведна паменшаў і іхны ўплыў».

Прадстаўнікі Дэпартаменту на месцах — у абласьцях, раённых гарадах — гэта штатныя работнікі тамтэйшых аддзелаў культуры. Яны падпарадкоўваюцца мясцовай уладзе, залежаць ад яе. Іх дзеянні прасьцей кантраляваць.

Многія барбарскія перабудовы, паўторымься, спрычыненыя неабазнанасьцю сьвятароў. «Калі праваслаўнага сьвятара вучаць у Расеі, ён успрымае тамтэйшы ўзор за канон. І ня ведае, што існуюць яшчэ 15 праваслаўных цэркваў з сваімі традыцыямі, у тым ліку і архітэктурнымі, — кажа наш эксперт-архітэктар. — Ён прыяжджае сюды і бачыць, што тут усё не адпавядае ягонаму ўяўленьню. Зь сьвятарамі трэба весці ў гэтым кірунку працу: тлумачыць ім гісторыка-культурную каштоўнасьць будынкаў, выдаваць інструкцыі наконт зьберажэньня нашай архітэктурнай спадчыны».

У Трацэўскі зазначае, што сёньня многія праваслаўныя новабудовы ў Беларусі бяруць за канон цэрквы расейскае Поўначы XV ст., абсалютна не характэрныя для Беларусі. У часе кожнага такога рамонтна-знішчаюцца аўтэнтычныя формы. Мы наўмысьля зьбядняем сябе, прыніжам продкаў тым, што заміж складанага гзымсу робім прости, зьбіваем гірлянды і іншы дэкор. Мы самі здаёмся менш таленавітым, а наш культурны ўзровень — ніжэйшым.

Аркадзь Шанскі

Колькасць храмаў, занесеных у Дзяржаўны сьпіс гісторыка-культурных каштоўнасьцяў

Вобласць	Цэрквы	Касьцёлы	Сынагогі	Кірхі	Мячэты
Берасьцейская	143	16	3	—	—
Віцебская	64	25	—	1	—
Гарадзенская	32	37	4	—	1
Гомельская	17	5	—	—	—
Магілёўская	11	5	3	—	—
Менская	20	26	—	—	1

Сьвята-Духаў сабор у Менску быў «упрыгожаны» вялізным псэўдабізантыйскім пано, зьяўленьне якога выклікала скандал.

• ЮБІЛЕЙ КАРАЛЕЎСТВА БЕЛАРУСІ •

Гісторыкі супраць літаратараў

Гісторыя — гэта навука пра тое, якой будзе нашая мінуўшчына. Гэтым досьціпам можна было ахарактарызаваць чарговае паседжаньне аргкамітэту па сьвяткаваньні 750-годзьдзя з часу каранацыі Міндоўга.

Аргкамітэт працуе інтэнсіўна. Кожнае пытаньне разбіраецца дэталёва. Асноўнай тэмай апошняй гутаркі стала сымболіка Міндоўгавых часоў. Пытаньне не «акадэмічнае», а «ўжытковое». Бо аргкамітэт лічыць неабходным выдаць адмысловую капэрту і паштовую марку да ўгодкаў каранацыі, а таксама юбілейную манэту. Што трэба чаканіць на манэце: «Пагоню», «Калюмны» ці які іншы герб? Пасьля дыскусіі з удзелам гісторыкаў Георгія Штыхава ды Юрася Бохана было вырашана спыніцца на варыянце шасціканцовага крыжа. Тут, маўляў, і Еўфрасіньнеўскі крыж, і тарча верхніка на «Пагоні». Дый наагул, крыж — знак унівэрсальны.

Найбольшая праблема ўзьнікла падчас абмеркаваньня адоўзвы, якую

мае выдаць аргкамітэт, каб паінфармаваць суграмадзянаў пра значнасьць Міндоўгавай асобы. «Як грамадзянін я дзьвюма рукамі за гэты тэкст, — патлумачыў Ю.Бохан, — але як гісторык маю да яго шэраг прэтэнзіяў і падпісацца не магу». Скепсыс і Ю.Бохана, і Г.Штыхава выклікалі асобныя даты і цвёрджаньні адоўзвы. Паводле словаў навукоўцаў, сёньня беларуская гістарычная навука далёка адышла ад канцэпцыі Міколы Ермаловіча. «І Г.Сагановіч, і А.Краўцэвіч, і В.Насевіч — людзі, якія займаюцца вывучэньнем гэтага пэрыяду, сёньня зусім іначэй глядзяць на паўставаньне ВКЛ», — зазначыў Ю.Бохан. У прыватнасьці, ёсьць сумневы наконт таго, ці быў Наваградкаў сталіцай ВКЛ. «Там была каранацыя. Але ж

гэта не абавязкова азначае, што Наваградкаў быў сталіцай», — цвёрдзіць гісторык. Сумнеўна выглядае і незалежнасьць Наваградзкага княства ў даміндоўгавы часы (ёсьць сьведчаньні, што Наваградкаў быў перададзены Міндоўгу на васальных правах галіцка-валынскім князем), патрабуюць удакладненьня летапісныя даты.

Словы гісторыкаў выклікалі выбух абурэньня ў намесьніка старшыні аргкамітэту Міколы Купавы і аўтара адоўзвы Зьдзіслава Сіцкі: «Вы зараз так дагаворыцеся, што ў нас нічога і не было!» Бярыце, маўляў, прыклад зь Літвы: там уся гісторыя перакручаная, але яны адстойваюць сваю пазыцыю. «Гісторыя — гэта навука, яна мае дачыненне з фактамі, а не з эмоцыямі», — адка-

Георгі Штыхаў падтрымаў Юрася Бохана: «Подзьвіг М.Ермаловіча быў у тым, што ён прабіў таталітарны мур і адкрыў нам дарогу. Але не забывайце, што паводле адукацыі ён быў усё ж філёлягам...»

АНАТОЛЬ КЛЯШЧУК

заў Ю.Бохан.

Ці перамогуць гісторыкі (і іхныя факты) літаратараў (і іхныя эмоцыі) у юбілейных сьвяткаваньнях і масавай сьведомасьці? Пакуль перавага на баку прыгожага пісьменства. На карысьць літаратараў працуюць опэра А.Бандарэнкі і В.Іпатавай, рама-

ны Л.Дайнекі і Г.Далідовіча, кнігі М.Ермаловіча. На баку гісторыкаў пакуль толькі «Нарыс гісторыі» Г.Сагановіча. Новы погляд, пост'ермаловіцкая беларуская гісторыя яшчэ не паказала свайго аблічча шырокай публіцы.

Адам Воршыч

• ДЗЕ ВАРТА БЫЦЬ •

Апошні шанец «Госьціцы»

23 лютага ў ДOME вэтэранаў адбудзеца канцэрт фальклёрнага тэатру «Госьціцы». Ён можа быць апошнім.

На пачатку 90-х «Госьціцы» часта можна было бачыць і на канцэртных сцэнах, і на тэлеэкране. Было знята больш за 20 фільмаў рознай працягласьці — ад 2 да 30 хвілінаў. А пасьля — як адрэзала. За апошнія гады 5—6, адзначае кіраўнічка «Госьціцы» Л.Сімаковіч, ніводзін рэжысэр не здымаў нумароў, пастаўленых калектывам: «Нам проста не даюць здымачных дзён і магчымасьці. У нас багата гатовага матэрыялу, толькі стаў камэры і фільму! Я колькі разоў запрашала рэжысэраў — не прыходзяць і не глядзяць. Іх не цікавіць гэта! А начальства мне кажа: ніводнай работы ня знята, а навошта вы нам тады патрэбны?»

Прычына такой няўвагі не ў саміх рэжысэрах. «Госьціца» недаспадобы кіраўніцтву Белдзяржтэлерадыйкампаніі. Цяжкасьці ў працы, якія мае Л.Сімаковіч і ейныя гадаванцы, ня ведае ніводзін калектыў БДТРК — ані сымфанічны аркестар, ані акадэмічны хор, ані інструментальны ансамбль. «Кожны канцэрт трэба ўзгадняць, транспарт на паездкі не выдзяляецца, касцюмы ня шуюцца ўжо 10 гадоў. Нават па горадзе перавезьці касцюмы, інструмэнты з пляцоўкі на пляцоўку — вельмі складана. Аркестар БДТРК увесь час выжджае на нейкія гастролі, а ў нас адсочваецца кожны канцэрт. Хочаш зарабіць на касцюмы — дык яшчэ невядома, ці дазволюць», — канстатуе Л.Сімаковіч.

Далейшы лёс калектыву мае два варыянты. Першы — «Госьціца» здолее стварыць свой тэа-

тар, кшталту «Зьнічу» Галіны Дзягілевай. Толькі на гэта трэба фундаатар, згодны ўклаць грошы ў «нетыповае» мастацтва. Іншы варыянт кіраўніцтва БДТРК агучвае ўжо гадоў 5—6: музычныя калектывы пры тэлерадыйкампаніі ня трэба. «З чыста эканамічнага пункту гледжаньня можна было б пагадзіцца. Ёсьць жа Мінкульт, які мусіць займацца гэтымі калектывамі. Але, на маё суб'ектыўнае меркаваньне, такім патэнцыялам не раскідаюцца», — упэўнена кажа кіраўнічка «Госьціцы». І ціха дадае: «Дзяржава ўвесь час гаворыць пра сваю беднасьць. Нібыта гэта падстава для гонару».

Зьнікнуць фальклёрны тэатар можа вельмі проста. Як і ўсе супрацоўнікі БДТРК, Л.Сімаковіч працуе на кантрактнай аснове. Улетку ў яе скончыцца тэрмін кантракту, а кіраўніцтва кампаніі мае права не працягваць яго.

Адзіным паратункам для сябе і для калектыву спадарыня Ларыса бачыць будучы канцэрт. «Мы ёсьць, нам ёсьць што паказаць. Я спадзяюся, што пасьля гэтага канцэрту зьявіцца патрэба ладзіць такія выступы прынамсі раз на месяц. Бо тое, што прапануе «Госьціца», на сёньня ні да чаго не падобна, такога ня можа прапанаваць ніхто», — кажа яна.

Аркадзь Шанскі

Канцэрт адбудзеца 23 лютага а 19-й у ДOME вэтэранаў (вул. Янкі Купалы, 21). Пра гісторыю фальклёрнага тэатру «Госьціца» і ягонай кіраўніцы Ларысы Сімаковіч «НН» пісала ў 2001 г. (№10 за 5 сакавіка).

• А СЯ РО Д З Ъ Д З Е •

Помнікі — гэта мы

Раней скульптуры людзей у Менску ставіліся высока, на пастамэнты — недасяжна для рук. Ускідай галаву ўверх і глядзі, як на неба, як на багоў якіх... Яны і былі калісьці амаль «багамі», тыя былыя правіцелі й гаспадары. Героі, зь якіх жыцьцё рабілі мы.

Але неяк спакваля, паціху — разам з усімі гарадамі Эўропы — Менск засяляўся скульптурамі і на ніжэйшых «паверхах» гарадзкой прасторы. Дзяўчаты, якія пускаюць вянкі па вадзе ў Купалаўскім сквэры; дзяўчына з кнігаю на каленях ля кнігарні «Маладосьць»; скульптурныя групы «Поры году» на праспэктэ Машэрава, — дзеці, дзяўчаты, дзецюкі, для якіх усё дзіўнае, па-за правіламі — натуральнае. Ім можна быць нязвычайна нізкімі, амаль на ўзроўні вачэй. А

то й расьці проста зь зямлі: з травы ці белае гурбы сьнегу.

А аднойчы ў натоўпе ля Міхайлаўскага сквэру, што ля вузла менскіх вакзалаў, спыніўся дзіўны мінак. Высокі, худы, бранзаваскура, нерухома застылы ў экстравагантнай позе: «Цыгарэткай пачастуецце?»

Неўзабаве на адмысловай лаве таго ж сквэру зьявілася танканогая вабная спадарыня. «Мянчанка» — зусім як Пашкевічанка. Спачатку было шмат ахвотных сфатаграфавалі побач з бронзавай спадарынь-

кай на глыбокай, як зямное каханьне, той лаве.

У хуткім часе да гэтых дзвюх скульптар дадаў бронзавую фігурку басаногога дзяўчыны з парасонам, дзіравым і вясёлым, як нетутэйшы сыр на сьвятоточным сталі. Людзі далікатна абыходзяць яе, каб не штурхнуць малое...

Прозьвішча скульптара — сымбалічнае: Жбанаў. Быццам гліняны збан, зь якога выходзяць гэтыя мэталёвыя людзі. «Калісьці, — усміхаюся я, глядзячы ў твар Мінаку, — Бог стварыў нас, мяккіх і цёплых людзей,

з першароднае гліны; а цяпер адзін з нас, «гліняных», стварыў мэталёвых вас...» (Я ведаю сумную гісторыю, пра якую далікатна маўчыць Мінак, але памятаю й іншую — здаецца, больш аптымістычную: «Усё праміне...» Адно шкада, што ў пярысьцёнкі часу ўсяго толькі два бакі!)

З тае пары ў Менску ўзьнікаюць то ў адным, то ў другім месцы мэталёвыя людзі. Проста між намі. На зямлі ці на шэрай бэтоннай плітцы. Унівэрсытэцкі дворык засялілі... Нейк бачыла ў часопісе сымпатычны (сымптаматычны!) фатаздымак:

рэктар унівэрсытэту між бронзавымі Будным і Цяпінскім як роўны сядзіць.

А ля ўваходу ў Камароўскі рынак — Жанчына зь семкамі, старадаўні Фатограф і Дама ля фантау... Як жывыя! Побач заўсёды поўна бястрашных дзяцей і сталых людзей з усмешлівымі тварамі. Тых, што вучылі даўней у школе на памяць вершы пра гераічных жалезных людзей і цвікі...

Помнікі сярод нас. Помнікі — гэта мы.

Людка Сільнова

• ДЫСКАГРАФІЯ •

«Песні». Розныя выканаўцы. Выдавец вядомы: Адам Глёбус. (р) 2003.

Адам Глёбус сьпявае ня сам — не дачакаецца. На дыску сабраныя песні, напісаныя на ягоныя словы. Аналізаваць музычны матэрыял няма вялікай патрэбы: у большасці гэта рэчы вядомыя. Бондаўская «На станцыі Койданава» (у альбом трапіў пазнейшы варыянт, з саксафонным сола), «Чарга» (...па хлеб, у выкананьні Касі Камоцкай), ейныя ж «Котка», «Сон у трамваі». Песня «Новага Неба» на дыску аж восем, яны з альбомаў розных гадоў. Можна прасачыць увесь творчы шлях гурту — ад чыстай паветрана-кропельнай гітары Лявона Шырына да Славы Кораня з яго цяжкой артылерыяй.

«Сябры» напісалі на словы Глёбуса вальс. Пад іхную «Вішню» можна танчыць, падпяваючы ў такт «гары яно гарам, такое каханьне!» Сядзець і слухаць ня так весела — песня доўгая. Хоць і душэўная.

«Ядлаўцовы лес» — самы эстрадны ў добрым сэнсе слова. Самы лірычны. Файна запісаны. Стыльова вытрыманы. «Песняры» — што

тут дадаць. Па гэтай песні заўважна, як багата ад іх узяў Данчык.

Досыць новы, у параўнаньні з іншымі твор — «Сіні апэльсын» гурту «Гарацкія». Верш гэты дэлямаваўся ў часе спэтаклю «Вольнае сцэны» «Чорны квадрат» і ў тым варыянце падабаўся мне болей. У песні ёсьць фолькавыя і джазавыя ўстаўкі, модныя ды-джейскія скрэтычы, але дзе за ўсім гэтым шукаць саміх «Гарацкіх»? «Песняроў» ці «U2» зь першых акордаў пазнаеш, а тут — невыразна неяк, незапамінальна.

Але пры чым тут, разабраўшыся, аўтар словаў? На слабы ж тэкст песні ў прынцыпе не напішаш, ён не зачэпіць за душу. Так што да паэта няма ніякіх прэтэнзіяў. А вось да выдаўца — ёсьць. На дыску не пазначаны ні аўтары музыкі, ні аранжыроўшчыкі, увогуле ніякіх імёнаў апроч «Адам Глёбус». Нібыта й не было суаўтарства з канкрэтнымі людзьмі. Толькі з брэндамі — «Песняры», «Сябры» і г.д. Што яшчэ больш дадае вагі вышэйзгаданаму імя, але моцна змяншае вартасць дыску — падарунку паэта самому сабе.

Янка Супрон

«БПЗЛ(б)». «4.8». Выдавец не Адам Глёбус, (р) 2002.

Новы, свежы голас сінявокай Беларусі. Група, відаць, мусіла называцца «б.12», але не атрымалася: на ўкладьшы пазначана, што бубнач на запіс не зьявіўся. У выніку два разы па 2.4 складаюць Дзяніс Лісейчыкаў (гітара, вакал) і Аляксей Дуко (гітара, гармонік). Назва ж тлумачыцца так: «Блюз Пачынаецца з Літары Б». Стыль — блюз і ўсё, што ляжыць побач. Мова — добрая. Беларуская.

Касэту гэтую разглядаць як гатовы да продажу і зьбіраньня на тым грошай прадукт нельга. Да таго ж, на вокладцы маецца папярэджаньне: «Не для продажу ў Сеньненскім і Кармянскім раёнах». Гэтыя вядомыя культурныя цэнтры былі выкрасьленыя з тае прычыны, што ў блюзавай тэме «Мястэчкі Эўропы» сьпяваецца: «Ёсьць у Эўропе мястэчка Карма, там нават гаўна не даюць задарма». А ў Сяньне вышэйзгаданнага добра на ўсіх не хапае — паводле тэксту. Які ж культурны загадчык райсавету такога дазволіць прадаваць на ўласнай тэрыторыі?

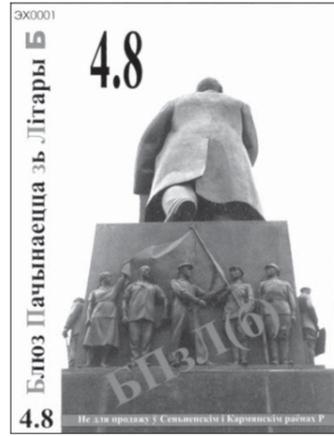
Сама касэта, нягледзячы на якасны ўкладьшы, уяўляе сабой клясычнае дэма з пункту гледжаньня якасьці запі-

су і выкананьня. Музыканты «4.8» пакуль не разыграныя, вучыцца ім яшчэ і вучыцца, хоць аснова маецца вельмі здаровая. Голас у Дзяніса добры, але урокаў зь пяць вакалу ў прафэсійнага пэдагога ўзяць не пашкодзіць. Што ж да рэпэртуару, дык такія творы, як «Нацюрморт», «Акадэмія-Павук», «Чарнільны блюз», «Генэрал Езавітаў», пры ўмове больш майстэрскага акампанэмэнту (і ў прысутнасці бубначы; басіст таксама не перашкодзіць) могуць быць смела ўключаныя ў кантэкст (прабачце за слова!) беларускай песеннай рэчаіснасьці.

«Нацюрморт» — выдатны прыклад таго, як музыкі-пачаткоўцы падсьвядома праходзяць этапы перайманьня таго, што ўжо было і чаго, магчыма, яны нават ня ведаюць. Бо калі ў вас ёсьць жаданьне даведацца, як мог бы гучаць раньні «Акваріум» па-беларуску, — лепшага прыкладу ня знойдзеш.

Што ж, калі «4.8» навучыліся вымаўляць ня толькі «а», але ўжо і «б», спыняцца на гэтым шляху ня трэба. Вельмі спадзяюся, што пра гэтых безумоўна таленавітых хлопцаў мы яшчэ пачуем.

СлуХА(ч)

Жэром Дзюкро, Уладзімер Перлін і Жэром Пэрно

Пэрно зайграў п'есу Карызны

Увечары 13 лютага ў касцёле на Залатой Горцы было шматлюдна. І зусім не таму, што менчукі напярэдадні дня сьв.Валянціна навыверадкі беглі памаліцца Богу і папрасіць у яго сапраўднага каханьня. Публіка сабралася паслухаць ігру вялянчэліста Жэрома Пэрно і яго сталага акампаніятара, піяніста Жэрома Дзюкро.

Абодва, нягледзячы на маладосць (Пэрно нядаўна споўнілася 30, Дзюкро — 28), ужо зь дзясятак разоў канцэртавалі ў Менску. Яны ўпершыню выступілі ў беларускай сталіцы яшчэ ў 1996 г. і з таго часу нязьменна былі га-

лоўнымі дзейнымі асобамі «Беларуска-францускіх музычных сустрэчаў».

Апрача канцэртаў французы абавязкова даюць майстар-клясы і ладзяць дабрачынныя акцыі на карысьць таленавітых беларускіх дзяцей. Так, у ліпені 2000 г. Жэром Пэрно ад імя французскіх музыкаў падараваў чудаўную вялянчэль Уладзімеру Сінькевічу, ляўрэату міжнародных конкурсаў.

Гэтым разам Жэром Пэрно знайшоў час, каб паслухаць ігру дзесяцігадовага Яна Карызны і трынаццацігадовай Насты Карызны — вучняў Гімназіі-каледжу пры Беларускай акадэміі музыкі. І брат, і сястра (унукі паэта Уладзімера Карызны) паспелі зьвярнуць на сябе ўвагу айчынных і замежных спэцыялістаў. Ян — чудаўны вялянчэліст. Наста — ня толькі таленавітая скрыпачка, але й кампазытарка. Выступаючы перад пэдагогамі ды навучэнцамі Гімназіі-каледжу, Пэрно выканаў ейную вялянчэльную п'есу.

Жэром Пэрно грае з душой, але без надрыву. У ягоным граньні ўдала спалучаецца віртуознасьць і прыгожы, цёплы тон, імпульсіўнасьць і бездакорны густ, імправізацыйная свабода і тонкае разуменьне намераў аўтара. Чаго яму часам не хапае, дык гэта чысьціні інтанацыі, асабліва ў верхнім рэгістры. Калі б ня гэта, Пэрно з пэўнасьцю мог бы прэтэндаваць на пачэснае месца ў сусьветнай гіерархіі вялянчэльных талентаў. Асабліва прыгожа ён сыграў на Залатой Горцы санату Зьмітра Шастаковіча — пекны і трагічны твор, напісаны перад вайной, у кульмінацыйны момант сталінскіх рэпрэсіяў. Пэрно адшукаў у ім новыя фарбы. Прыкладам, сталася раптам відэаважна, што Шастаковіч, як многія беларусы, захапляўся музыкай Вэрды.

Гэткае глыбокае пранікненьне ў музыку было б немагчыма, калі б не акампаніатарскі талент Жэрома Дзюкро. Вялянчэліст і піяніст гралі як адзін чалавек. Асабліва гэта адчувалася ў выкананьні двух танга аргентынца Альфрэда П'яцолы зь іхным вычварным, мудрагелістым рытмам. Пасля гэтых танга заля выбухнула амаль стадыённымі вопескамі — з тупатам, крыкам і сьвістам. Людзі на хвіліну забыліся, што яны ў храме.

Міхаіл Шайко ня толькі інжынэр-электроншчык, але і калекцыянэр джазу.

60 хвілінаў джазу

У аўторак 11 лютага а 21-й на хвалях радыёканалу «Культура» адбылася першая перадача з аўтарскага цыклу Марыны Ціхаміравай і Міхаіла Шайка «Парадоксы джазу».

Нарадзілася яна дзякуючы шчасліваму зьбегу абставінаў. Ціхамірава і Шайко выпадкова апынуліся побач у адным зь менскіх клубаў. На сцэне грала джазавая каманда. Шайко захоплена камэнтаваў. Паслухаўшы, Ціхамірава запыталася: «Ці здолееш ты весці штотыднёвую перадачу пра джаз на радыё?»

Міхаіл Шайко — інжынэр-электроншчык, аматар і калекцыянэр джазу. Гэтай музыкай ён захапіўся ў 1970 г., калі пазнаёміўся з Уладзімерам Рабіновічам, які жыве цяпер у Нью-Ёрку, зарабляючы на жыццё тыражаваньнем расейскай і беларускай музыкі для жыхароў Брукліну. Тады, у Менску, Рабіновіч адным зь першых набыў стэрэафанічную радыёлу «Сымфонія» і калекцыю кружэлак з навінкамі заходняе музыкі. Іх прывозілі сябры — чарнаскурныя замежныя студэнты. Сваімі скарбамі Рабіновіч шчодро дзяліўся з знаёмымі, якіх у яго было — палова Менску. У яго-

най кватэры можна было ня толькі паслухаць музыку, але й нешта перапісаць, атрымаць каштоўную даведку.

У Рабіновічавай хаце Шайко пазнаёміўся з шэдэўрамі джаз-року — кампазыцыямі гуртоў «Чыкага», «Кроў, пот і сьлёзы», «Каласэўм». Ад іх быў толькі крок да «чыстага» джазу, які захапіў Шайка раз і назаўжды.

Ня дзіва, што цяпер ён з гэтай свабодаю разважае пра джаз у жывым этэры, камэнтуючы скарбы з сваёй калекцыі. Першая перадача адбылася ў форме імправізацыі, таму не абышлося без памылак. Так, Шайко казаў, што першыя фанграфічныя запісы джазу былі зробленыя ў 1924 г. Аднак рэгтаймы Скота Джопліна былі запісаныя яшчэ ў пачатку 1900-х, а камэрцыйныя запісы новаарлеанскага джаз-бэнду «Tiger Rag» зьявіліся ў 1918-м.

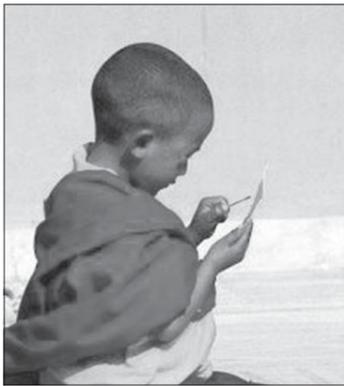
Але гэта дробныя недакладнасьці. Галоўнае, што на Беларускім радыё цяперака існуе перадача пра джаз. Як сьцьвярджае Міхаіл Шайко, у яго распрацаваны матэрыял для 20—30 гадзінных этэраў, а рэсурсы ягонай калекцыі хопіць на некалькі гадоў.

Ю.А.

Юлія Андрэева

Па навуку — цераз Гімалаі

Цераз мяжу таемнымі сьцежкамі пераводзіць іх дарослы праваднік. Мінуць кардон нялёгка. Нават ня дзеля аховы, а з прычыны цяжкіх прыродных умоваў Гімалаю. Некаторыя з 8—9-гадовых тыбэтцаў не вытрымліваюць гэтага падарожжа і

паміраюць, іншыя калечацца.

Хто дайшоў — трапляе ў «Тыбэцкую дзіцячую вёску», размешчаную ў Дгарамсале. Там маленькія тыбэтцы вучацца і жывуць у дзіцячых камунах пад наглядом выхавальнікаў.

Гэты асяродак існуе ўжо колькі дзясяткаў гадоў. Паўстаў ён пасля масавых уцёкаў тыбэтцаў ад кітайскіх акупантаў у 1959 г., калі многія дзеці згубілі бацькоў. Каб даць ім жытло й адукацыю, з дапамогай розных міжнародных арганізацыяў былі створаны дзіцячы прытулак і школа.

Сёння ў Індыі дванаццаць устаноў такога кшталту. Там займаюцца больш за 11 тыс. вучняў. Спачатку гэта былі дзеці ўцекачоў альбо сіроты, але цяпер «з таго боку» йдуць і йдуць дзеткі па навуку.

Улады КНР амаль не дапускаюць тыбэцкай мовы ў школах Тыбэту.

Тыбэтцы, не зважаючы на сьмяротную небяспеку, пасылаюць дзяцей у Індыю, каб тыя вучыліся на роднай мове

Пра вывучэнне яго гісторыі ці рэлігіі няма й гаворкі. У падручніках ёсць толькі Мао, «кітайская Радзіма» і «збавенне Тыбэту ад фэадалізму й адсталасці». Да таго ж тыбэтцам трэба плаціць за вучобу больш, чым праўдзівым кітайцам.

Жывучы ж у індыйскім Дгарамсале, дзеці ня толькі вучацца па-свойму, але й атрымліваюць адпаведнае выхаванне. Яно павінна зрабіць іх паўнаважнымі чальцамі грамад-

тва, дапамагчы ўсвядоміць сябе тыбэтцамі. Многія вучні тыбэцкіх школаў пасля паступаюць у індыйскія ўніверсітэты, робяцца спецыялістамі, каб, як сказаў Далай Лама, «задаволіць патрэбы тыбэцкага выгнанніцкага грамадства і быць гатовымі, калі надыйдзе час, вярнуцца на Бацькаўшчыну».

Той, хто вучыўся ў Індыі, моцна рызыкне, трапляючы ў акупаваны кітайцамі Тыбэт. Звычайна арыш-

тоўваюць адразу, ледзьве зьявіўся ў родным паселішчы. Уратавацца можна, толькі жывучы між чужымі, дзе ніхто ня ведае, што ты вучыўся ў тыбэцкай школе. Таму большыя выгнанніцкае моладзі застаецца жыць і працаваць у Індыі, чакаючы лепшых часоў.

Штогод больш за тысячу дзяцей выпраўляюцца ў небяспечнае падарожжа па навуку.

Сяргей Радштэйн

З ПОЛЬШЧЫ

Украінцам — бясплатныя візы

1 ліпеня гэтага году Польшча, выконваючы абавязак перад Эўразьвязам, увядзе візавы рэжым для грамадзянаў Беларусі, Украіны і Расеі. Менск таксама ўвядзе візы для грамадзянаў Польшчы. Украіна ж заявіла, што ня будзе патрабаваць візаў ад палякаў і спадзяецца, што Варшава таксама зробіць захад, каб польскія візы былі даступнымі для ўкраінцаў.

Аляксандар Квасьнеўскі, пасля сустрэчы з Леанідам Кучмам, заявіў, што Варшава ня можа цалкам адмовіцца ад увядзення візавага рэжыму для ўкраінцаў, бо гэта парушала б умовы шэнгенскага пагаднення, якім карыстаюцца краіны Эўразьвязу ў справах супольнай

мяжы. Аднак Польшча будзе выдаваць візы ўкраінскім грамадзянам бясплатна. Беларусы такіх ільготаў, на жаль, мець ня будуць.

«Оскар» не завабіш

Ажно сем намінацыяў на прэмію амэрыканскай кінаакадэміі атрымаў сёлета фільм Рамана Паланскага «Піяніст», у якім распавядаецца пра лёс музыкі-габрэя, які ў часе другой сусветнай вайны жыў у варшаўскім гета. Але па «Оскар» ня будзе каму ехаць: пракуратура Лос-Анжэлэсу паведаміла, што рэжысэр будзе арыштаваны за сэксуальныя стасункі з 13-гадовай. Паланскага зьвінавацілі ў гэтым яшчэ ў 1977 г., і больш ён у ЗША не зьяўляўся. Жыве сабе ў Парыжы.

А прадусар фільму Леў Рывін, які жыве ў Варшаве, цяпер у цэнтры найвялікшага ў гісторыі Польшчы карупцыйнага скандалу. Ён падазраецца ў спробе выцягнуць зь фірмы «Агора» — выдаўца польскага штотдзённіка «Gazeta Wyborcza» — 17,5 млн. даляраў хабару. Пракуратура адабрала ў Рывіна пашпарт.

Беларусы: аварыя і зьнікненне

На тым тыдні два беларусы трапілі ў паведамленьні польскіх інфармацыйных агенстваў. Азін наш суайчыннік у нецвярозым стане «ўехаў» у цягнік на адным з чыгуначных пераездаў Беласточчыны. Ад машыны нічога не засталася, а ў яго толькі пара драпінаў.

Іншаму пашчасьціла менш. Ён плыў на пароме са Швэцыі ў Гданьск і некуды з парому зьнік. Паліцыя кажа, што выпаў у мора. Пасля працяглых пошукаў па маршруце парому ратаўнікі нікога не знайшлі.

Вока за мяса

На тым тыдні, у часе сутыкненняў з паліцыяй паблізу Калішу, страціў вока адзін фэрмэр. Ужо трэці тыдзень польскія фэрмэры блякуюць дарогі. Яны патрабуюць, каб дзяржава наладзіла «інтэрвэнцыйны скуп» сьвінога мяса, бо на рынку яго зашмат і яно абясцэнілася. Дзяржава згодная і прапанавала амаль 80 цэнтаў за кіле, але фэрмэры патрабуюць болей.

Аляксей Дзікавіцкі, Варшава

Новыя трагедыі ў вялікіх гарадах

Паводле адных зьвестак, мэтро ў паўднёвакарэйскім горадзе Тэгу падпаліў псыхічна неўраўнаважаны чалавек, незадаволены тым, як яго лячылі ў клініцы ўсходняе мэдыцыны. Паводле іншых, трагедыя здарылася выпадкова: юнак пстрыкаў запальнічкай, а яго штурхнулі. Ахвяраў — больш за 120 чалавек. У Чыкага падчас панікі ў начным клубе загінулі больш за 20 наведнікаў. Усчалася яна пасля таго, як хтосьці распырсаў пасярод натоўпу сьлезачэчны газ. Няміга ў 1999-м забрала 53 юныя жыцьці. Усе гэтыя здарэньні — нашыя ахвяры жыцьця ў тлуме вялікіх гарадоў.

Параза «Адзінай Расеі»

Пуцінская «Адзіная Расея» прайграла губэрнатарскія выбары ў Магадане. З прычыны нізкага ўзроўню жыцьця папулярнасьць урадавае партыі абвалілася да найніжэйшага з 1999 г. узроўню.

Ахвяры ў Балівіі

Ня менш за 30 чалавек загінула ў Балівіі. Верныя ўраду войскі патапілі ў крыві бунт сялянцаў і паліцэйскіх, якія пратэставалі супраць павышэньня падаткаў і забароны на вырошчваньне кокі. Прэзыдэнт Лясада абаліраецца на падтрымку ЗША і МВФ. Апазыцыя хоча, каб ён сышоў з пасады. Пасля тыдня крывавага сутыкненняў урад падаў у адстаўку. Прэзыдэнт пакуль трымаецца.

Цэрквы на капішчах

Язычніцкая Старажытнаруская інглістычная царква патрабуе ад РПЦ перадачы ёй Крыжаўзьвіжанскае царквы ў Екацярынбургу і зямлі, на якой тая стаіць. Паганцы абгрунтоўваюць гэта тым, што храм збудавалі на месцы старадаўняга капішча Сварога. Інглістычная царква зарэгістраваная ў Расеі з 1996 г. Ейныя вернікі моляцца старажытнаславянскім багам — Перуну, Ярылу, Сварогу і г.д. РПЦ лічыць яе дэструктыўнай сэктай.

С.Т.

З Ў Л І Т В Ў

Жамоіты — ня нацыя

Жамоіты афіцыйна ня могуць лічыцца за асобную нацыю, як, да прыкладу, літоўцы, французы або швэды. Гэтую пастанову прыняў на мінулым тыдні Сэйм Літвы ў адказ на скаргу дэпутата Эгідыюса Скарбалюса і юрыста Арвідаса Нарвідаса. Перапіс 2001 г. зафіксаваў, што ў Літве жывуць прадстаўнікі 115 нацыянальнасьцяў. Аднак Дэпартамент статыстыкі не падаў ніякіх зьвестак пра жамоітаў (жыхароў паўночна-заходняй Літвы), тады як Скарбалюс і Нарвідас запісаліся менавіта гэтак. Бараніць сваю праўду яны гатовыя нават у судзе па правах чалавека ў Страсбургу.

«Нёман-інфарм»

Літоўскае грамадзянства для Амінат Саіевай

Расейскае Міністэрства замежных справаў апошнім часам пэрыядычна патрабуе ад Вільні спыніць дзейнасьць чачэнскіх арганізацыяў у Літве. Толькі за апошнія паўтара тыдня літоўскага пасла выклікалі ў МЗС РФ двойчы. Што так зле расейцаў?

Сьпяраша высветлілася, што літоўская інтэрнэт-кампанія «Microlink» размясьціла на сваім сэрвэры сайт «Каўказ-цэнтру», які, паводле

сьцьверджаньняў Масквы, прапагандуе тэрарызм. Аднак ні Дэпартамент бяспекі, ні іншыя дзяржаўныя інстытуцыі Літвы гэтак ня лічаць.

Нагода для другой «занепакоенай» ноты — наданьне літоўскага грамадзянства Амінат Саіевай, намесьніцы кіраўніка чачэнскага інфармацыйнага цэнтру ў Вільні. Адпаведны ўказ Валдас Адамкус падпісаў 11 лютага. Падстава — ейны ўнёсак у падтрыманьне літоўска-чачэнскіх стасункаў.

Амінат Саіева нарадзілася ў 1949 г. у Казахстане, а ў Літве жыве ўжо амаль дзесяць гадоў. Яна называе сябе прадстаўніцай незалежнай Чачэніі ў Літве, хоць і ня мае афіцыйных паўнамоцтваў. У Вільні Саіева ўжо колькі гадоў ачольвае Чачэнскі інфармацыйны цэнтар, фармальным кіраўніком якога зьяўляецца былы дэпутат Сэйму Альгірдас Андрукайтцис. «Інфармацыйнымі цэнтрамі» звычайна называюцца замежныя прадстаўніцтвы непрызнаных дзяржаваў.

Згаданымі фактамі літоўска-чачэнскія стасункі не абмяжоўваюцца. У Віленскім унівэрсытэце за дзяржаўны кошт вучыцца паўтара дзясятка чачэнскіх студэнтаў. Дый літоўскія вайскоўцы вывучаюць чачэнскі ваенны досвед. Пра гэта сьведчыць нядаўна выдадзеная кніга палкоўніка Стасіса Князіса пра тактыку чачэнскіх партызанаў.

Сяргей Богдан

Кіраўнік ураду Інгерманляндзі, дараднік ваенна-дыпляматычнага прадстаўніка БНР у Фінляндыі і расейскі тэрарыст. Гэта ўсё пра аднаго чалавека — Георгія Эльвэнгрэна, які ў 1920 годзе ў сваёй прысязе абяцаў «шчыра і сумленна працаваць дзеля адраджэння і ўзмацавання Беларускай Дзяржаўнасьці».

Бэрлін, красавік 1922. Генуэская канфэрэнцыя была апошняй надзеяй. Там эўрапейскія лідэры меліся абмеркаваць эканамічныя і палітычныя праблемы, якія заставаліся нявырашанымі пасля заканчэння вайны. Старшыня Рады Народных Міністраў БНР Вацлаў Ластоўскі і міністар замежных справаў Аляксандар Цьвікевіч ехалі на канфэрэнцыю ў складзе літоўскай дэлегацыі. Першым прыпынкам па дарозе ў Геную быў Бэрлін.

Дыпляматы і тэрарысты

Цягнік прыйшоў на «Schlesischer Bahnhof» з спазьненнем. Як неўзабаве выявілася — бэрлінская паліцыя рабіла надзвычайныя захады бясспекі ў сувязі з прыездам савецкай дэлегацыі, якая мелася на некалькі дзён спыніцца ў Бэрліне для правядзення кансультацыяў зь немцамі. Выходзячы з вакзальнага будынку, Ластоўскі азірнуў падарожны натоўп і нечакана пабачыў знаёмы твар.

Чарны чалавек з запалымі шчокамі, сустраўшы позірк прэм'ера, імгненна знік.

Ластоўскі, аднак, як ні сіліўся, так і ня мог прыгадаць — хто ж гэта быў? І толькі праз два тыдні ў Генуі сам сабою знайшоўся адказ. Пераглядаючы газеты, сакратар літоўскай дэлегацыі Ляонас Бістрас пабачыў паведамленне, што ў Генуі была арыштаваная група расейскіх тэрарыстаў, якія рыхтавалі замах на кіраўніка савецкай дэлегацыі Георгія Чычэрына. Сярод іх быў і Георгі Эльвэнгрэн, былы дараднік ваенна-дыпляматычнага прадстаўніка БНР у Фінляндыі. Той самы, які трапіўся Ластоўскаму на бэрлінскім вакзале.

Тэрарысты рыхтавалі замах на бальшавіцкіх дыпляматаў яшчэ ў Бэрліне — ад падкупленага афіцэра паліцыі Эльвэнгрэн даведаўся пра дакладны маршрут іх руху. Аднак у вырашальны момант першы кілер пакінуў сваё месца — зайшоў на момант у прыбіральню. Дублёр мог страляць, але чамусьці не наважыўся. Давялося ехаць за дэлегацыяй у Геную. 13 красавіка, праз тры дні пасля адкрыцця канфэрэнцыі, італьянская паліцыя арыштавала замахоўцаў. Дзякуючы заступніцтву Мусаліні, яны былі вызваленыя і высланыя ў Францыю.

Беларуская кар'ера Георгія або Юр'я Эльвэнгрэна пачалася ў чэрвені 1920 г. Васіль Захарка, які ў Рэвэлі вёў з эстонскім урадам перамовы аб прызнанні БНР, знайшоў сабе памочніка ў асобе генэрала Алега Васількоўскага і палкоўніка Георгія Эльвэнгрэна. Захарка параіў ураду прызначыць Васількоўскага дыпляматычным прадстаўніком у Фінляндыі, а Эльвэнгрэна — ягоным дараднікам.

«Людзі гэтыя шчыра вялі нашу працу на інтэрнацыянальнай тутак мове расійскай і французскай і няхай прадаўжаюць яе», — пісаў Захарка ў лісьце да Ластоўскага ў Коўна. Як у Фінляндыі, гэтак і ў Эстоніі ў генэрала з палкоўнікам было шмат знаёмых, якія, паводле Захаркі, маглі б прынесці беларускай справе

шмат карысьці. Эльвэнгрэна ён атэставаў як «надта здольнага чалавека, добра знаёмага з нацыянальнымі рухамі народаў», і дадаў, што «ён — беларус Менскай губэрні». Падобнае ўражаньне зрабілі абодва афіцэры і на Янку Чарапука — «людзі, відаць, выдатныя дзяржаўнікі і на першы погляд шчыра адданых нашай справе».

Дзеля большай пэўнасьці перад залічэннем на службу новай беларускай дыпляматыі склалі пісьмова ўрачыстую прысягу: «Даю гэтую падпіску, а разам з гэтым гонарам і сумленьнем маім сьведчу, што буду шчыра і сумленна працаваць дзеля адраджэння і ўзмацавання Беларускай Дзяржаўнасьці, буду ўсюды, ні сіл ні жыцьця сваіх не шкадуючы, бараніць Незалежнасьці і Непадзельнасьці Беларускай Народнай Рэспублікі; ускладзеныя на мяне службовыя абавязкі спаўняць буду пільна і акуратна, а службовыя і дзяржаўныя сакрэты буду захоўваць».

Запрашаючы на службу Эльвэнгрэна, кіраўніцтва БНР і не здагадалася, з кім мае справу. Хто ж быў гэты «добра знаёмы з нацыянальнымі рухамі народаў» чалавек? Нарадзіўся ён у 1889-м у Пецярбурскай (а зусім ня ў Менскай) губэрні ў сям'і палкоўніка Фінляндзкай гвардыі. Скончыўшы кадэцкі корпус і кавалерыйскую вучэльню, ён у 1910 г. паступае ў званьні карнэта ў прэстыжны полк гэтак званых «сініх кірасіраў», расквартараваны ў Гатчыне. Малады й спрытны карнэт, паводле ўспамінаў папалчнікаў, неўзабаве становіцца кумірам усіх гатчынскіх гімназістаў.

З пачаткам вайны Эльвэнгрэн адзначыўся незвычайнай адвагай, заслужыўшы Георгіеўскі крыж. Падчас бурлівых падзеяў 1917 г., ужо ротмістар, ён нечакана ўсплывае то ў адным, то ў другім месцы, пакуль не трапляе ў Сімферопаль, дзе камандуе крымска-татарскімі аддзеламі ў баях з бальшавікамі. Баі гэтыя працягваюцца ўсяго некалькі дзён, пасля чаго Крым пераходзіць у рукі чырвоных.

Пасля гэтага кароткага эпизоду Эльвэнгрэн зьяўляецца ў Фінляндыі. У сакавіку 1918-га яму даручаецца камандаваньне 1-м Карэльскім палком, які на баку белых сілаў бярэ ўдзел у фінскай грамадзянскай вайне. Неўзабаве полк — у сьціплай колькасьці 630 чалавек — у вы-

ніку глыбокага рэйду ў тыл ворага разьбівае ўтрая мацнейшыя сілы чырвоных каля мястэчка Раўту (цяпер Саснова), забясьпечыўшы фінскаму белаю войску кантроль на Карэльскім перашыйку. Гэты бліскучы манэўр, пасля якога Эльвэнгрэна пачалі называць героем Раўту, адбыўся 25 сакавіка 1918 г.

Пасля заканчэння фінскай Вывольнай вайны Эльвэнгрэн займае пасаду памежнага камэнданта ў Вііпуры (Выбаргу), жэніцца і жыве спакойным жыцьцём, пакуль не надарэцца новая прыгода. У чэрвені 1919 г. яго наведвае дэлегацыя сялянскіх паўстанцаў з Паўночнай Інгерманляндзі. Жыхары гэтага краю — на поўнач ад Петраграду — не пажадалі далей цяпець бальшавіцкую харчазьверстку і гвалтоўную мабілізацыю ды паставалі распацаць збройнае змаганьне. Зьяўленьне сялянскіх дэлегатаў было для нашага героя цалкам нечаканым. Як ён прызнаецца пазьней, пра Інгерманляндзі і інгерманляндаў ён дагэтуль нічога ня чуў і вельмі туманна ўяўляў сабе, хто яны і чаго дамагаюцца. Аднак на прапанову ўзначаліць збройныя сілы паўстанцаў згадзіўся бязь лішніх ваганьняў.

Прыняўшы камандаваньне, Эльвэнгрэн аддае загад аб наступе. На некалькі дзён паўстанцы займаюць усю памежную паласу, аднак надыходзіць бальшавіцкае падмацаваньне і пад кантролем паўстанцаў застаецца толькі пяць вёсак. На сходзе ў Раўту Эльвэнгрэн абіраецца старшынём Часовай Камісіі Паўночнай Інгерманляндзі — кіраўніком ураду. Новая дзяржава мае свой герб, гімн і сьцяг — сіні крыж з чырвонай аблямоўкай на жоўтым фоне. Урад засноўвае ўзнагароду — Крыж Белаі Сьцяны, выпускае паштовыя маркі, выдае газэту. Дзейнічаюць суды, пошта і водны флёт (параплаў, шхуна і два чаўны).

У красавіку 1920 г. адбываюцца мірныя перамовы Фінляндыі з бальшавіцкай Расеяй. Памежная зона дэмілітарызуецца, незалежная, хоць нікім і не прызнаная, Паўночная Інгерманляндзя перастае існаваць. Георгі — або па-фінску Юр'ё — Эльвэнгрэн, урачыста атрымаўшы Крыж Белаі Сьцяны, разьвітваецца з кіраўніцтвам пасадай і выходзіць на новы жыцьцёвы паварот.

На даручэньне кіраўніка фінскай выведкі Бэртэля Озальня Эльвэнгрэн выяжджае ў Варшаву, дзе наладжвае кантакт з Барысам Саві-

нкавым і становіцца ягоным прадстаўніком у Фінляндыі. Расейскі палітычны камітэт Савінкава рыхтаваў супольны збройны выступ памежных краінаў супраць бальшавікоў. Эльвэнгрэн — на той час ужо палкоўнік — разам з сваім папалчнікам генэралам Васількоўскім займаецца вярбоўкай афіцэраў, якія жадаюць ваяваць у Расеі. Падчас гэтай акцыі яны і сустракаюцца ў Рэвэлі з Васілём Захаркам. Празь нейкі тыдзень пасля гэтай першай сустрэчы Георгі-Юры-Юр'ё Эльвэнгрэн становіцца грамадзянінам Беларускай Народнай Рэспублікі.

Беларуская служба палкоўніка Эльвэнгрэна працягнулася нядоўга. Празь нейкі час непазьбежна выявіліся ягоныя сувязі з Расейскім палітычным камітэтам Савінкава ды з бацькам Булак-Балаховічам — гэтыя кантакты былі расцэнены ўрадам Ластоўскага як не зусім дачыныя для беларускага дыплямата. У сакавіку 1921 г. Эльвэнгрэна звальняюць з пасады дарадніка дыпляматычнага прадстаўніка ў Фінляндыі.

Далейшы авантурны лёс «знаўцы нацыянальных рухаў» склаўся драматычна. Пасля некалькіх гадоў працы ў падпольна-тэрарыстычных структурах Савінкава (прыгадаем падзеі ў Генуі), пасля няўдачы ў падрыхтоўцы антыбальшавіцкага партызанскага руху ў Беларусі, Украіне і Заходняй Расеі, Георгі Эльвэнгрэн наважваецца на сваю апошнюю місію. У 1925-м ён нелегальна прыяжджае ў Расею для разгортваньня падпольнай працы. Празь нейкі час яго зрыштоўваюць пад Цьвер'ю і 9 чэрвеня 1927 г. асуджаюць на расстрэл. За яго спрабуе заступіцца фінскі пасол у Маскве, але намесьнік наркама замежных справаў Ліцьвінаў гэтае заступніцтва адпрэчвае: рэч у тым, што Эльвэнгрэн прыехаў у СССР з румынскім пашпартам і на фінскае грамадзянства не спасылаўся.

І апошні беларускі штырх у гэтай гісторыі. Маці нашага героя звалася Адэлаіда-Марыя Шчавінская, і прычынай таго, што падчас прыёму на дыпляматычную службу Георгі Эльвэнгрэн назваўся «беларусам Менскай губэрні», якраз і магло быць яе беларускае паходжаньне.

Сяргей Шупа, радыё «Свабода»

ВІТАНЬНІ

Кацо і Сашу віншуем з Днём народзінаў! Усё будзе добра, і дзень прыйдзе новы. Яны
Honar i sumleńnie HDAU (i prosta charoŭja chlopcy) vinšujuć Pileckaha Alaksandra z narodzinami. Hladzi na śviet viesialej!

КАНТАКТЫ

Запрашаем школьнікаў у этнаграфічна-краязнаўчы гурток. Даведкі праз тэлефон: 260-25-73 (любы час)
Прыношу шчырыя прабачэнні спадару Прасаловічу за амаральныя паводзіны ў інтэрнаце. Siaržuk
У мяне ёсць падстава быць Вамі незадаволеным з Магілёва, а/с 10. Валера

Беларуская партыя свабоды ў Менску: кожны аўторак ля помніка Янку Купалу а 18-й. Пэйдж.: 211-00-00, аб.83602
Віцяблянка (29/160/55) з в/а, бяз шк/зв пазнаёміцца з мужчынам бяз шк/зв для стварэння беларускамоўнай сям'і. А/с 13, 210032, Віцебск
Пазнаёмлюся з жанчынай 28—38 год, каб разам любіць Беларусь і кахаць адзін аднаго. Т.: (8-213) 41-3-91

КВАТЭРА

Прадаюцца 3-пак. кватэры; у Менску і ў Радзавікавічах. Вельмі танна. Т.: 215-31-90
Тэрмінова здыму 1-пакоевую кватэру ў любым раёне для сябе. Т.: (8-0297) 50-84-19

КНИГІ, МУЗЫКА

У Наваполацку магчыма набыць беларускія кнігі, аўдыёкасеты, CD. E-mail: davedki@tut.by
«Агsche» «Нашы дзеткі», іншыя беларускія выданні і выданы фонду «Агsche» для гарадзенцаў танней. dzima7@tut.by
Выйшла кніга «Зьмены беларускага правапісу ў Савецкай Беларусі. Зб. дакумэнтаў». Дзеля набыцця дашліце 1500 р.+вялікую капэрту з маркао па Беларусі на адрас: вул. Беларуская, 14—2, 220030, Менск

ПРАЦА

Шукаю сталую працу. Зьміцер, 21 год. Т.: 505-46-59
Хлопец, І курс МДВРК, шукае лубога падаробку ў 2-й палове дня. Адказы, спраўны. Т.: 207-00-00, аб.20672
Шукаю працу. Магчымы пераезд. Т.: 254-77-59 (Аляксеі)
Для тых, хто едзе на працу ў ЗША. Даламагу з працаўладкаваннем. lenin@tut.by. Лавал
Працу журналіста, адміністратара, вартаўніка, выхавацеля шукаю. Т.: 254-77-59 (Аляксеі)
Рыхтую абітурынтаў для паступлення ў мастацкую вучальню. Т.: 283-56-46, 206-33-17

СТУДЭНЦКІ БІЛЕТ

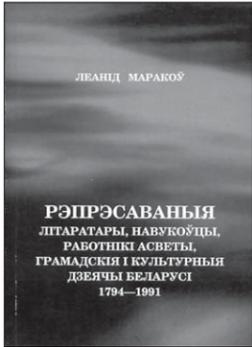
Студэнцкі білет №004136 БАТУ на імя Ляшковіча А. лічыць неспраўдным

НОВАЯ КНИГІ, ДАСЛАНЫЯ Ў РЕДАКЦЫЮ

Валахановіч А. Графы фон Гутэн Чапскія на Беларусі. — Менск, 2003. — 85 с.: іл.

Прадстаўнікі роду фон Гутэн Чапскіх, ад XVIII ст. стала жыўчы ў Беларусі, істотна ўплывалі на нашу гісторыю і культуру. Гэтая кніга — першае манаграфічнае даследаванне, прысьвечанае славуце шляхецкаму роду. Тут зьмешчаныя радаводныя зьвесткі, фактычны і ілюстрацыйны матэрыял, датычны дзейнасці найбольш выбітных асобаў з роду Чапскіх. Манаграфія распавядае таксама пра гісторыю і сучасны стан маентку Чапскіх у Станькаве. У якасці дадатку друкуюцца легенды пра род фон Гутэн Чапскіх. Знайсці выданне можна ў «Акадэмікізе», цана — блізу 3200 рублёў. Наклад — 110 асобнікаў.

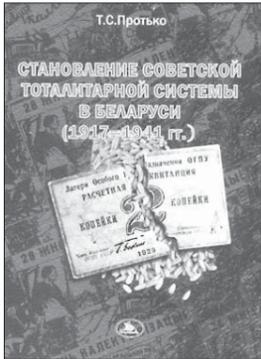
Маракоў Л. Рэпрэсаваныя літаратары, навукоўцы, работнікі асветы, грамадзкія і культурныя дзеячы Беларусі. 1794—1991 гг.: Энцыкл. даведнік: У 3 т. Т.1. Абрамовіч — Кушаль. — Менск: Агсхе, 2002. — 480 с.

Многія з тых, чые прозвішчы сабраныя ў даведніку, маглі б заняць пачэснае месца ў гісторыі ня толькі нацыянальнай, але і сусветнай культуры. Гэтае выданне дазваляе ацаніць маштабы вынішчэння беларускай інтэлектуальнай эліты. Даведнік сьведчыць, што рэпрэсіўная машына працавала пры ўсіх уладах — царскай, польскай, фашыстоўскай. Спраўднага свайго разгону яна дасягнула пры саветах, калі «барацьба з клясамым ды ідэйным ворагам» ператварылася ў нацыянальны генацыд.

Прадмова акрэсьлівае гісторыю рэпрэсіў у Беларусі, вызначае асноўныя іх «хвалі». На кожную названую ў даведніку персаналію — а толькі літаратару ў савецкія часы было аршытавана болей за 500 — падаюцца кароткія гісторыка-біяграфічныя зьвесткі.

Зуёнак С. Сонца ў кроплі расы: Экалагічныя назіранні і замалёўкі з дакументальнымі фатасведчаньнямі аўтара / Маст. А.Макаўцоў. — Менск: Беларусь, 2002. — 120 с.: іл.

Гэты багаты на фатаздымкі «палывы дзёньнік» распавядае пра зьвяроў ды птушак, што насяляюць тэрыторыю Беларусі. Кніга створаная зь любоўю да прыроды і прасякнутая клопатам пра лёс усяго жывога. Прыдбаць выданне можна ў «Сьветачы», «Цэнтральнай кнігарні», «Падлісныя выданьня», «Акадэмікізе». Цана — блізу 3500 рублёў.

Іпатава В. Альгердава дзіда: Раманы. — Менск: Беллітфонд, 2002. — 608 с.
Гістарычная трылёгія Вольгі Іпатавай складаецца з трох раманаў — «Залатая жрыца Ашвінаў», «Вяшчун Гедыміна» ды «Альгердава дзіда». Падзеі твораў разгортваюцца ў XIII—XIV ст. — надзвычай значны для гісторыі Беларусі перыяд, мала асьветлены ў нашай мастацкай літаратуры.

Аўтарка па-свойму асэнсоўвае лёсы слаўных пачынальнікаў Вялікага Княства — Міндоўга, Гедыміна ды Альгерда. Кнігу адкрывае прадмова Уладзімера Конана. Кніга выйшла ў сэрыі «Беларускі гістарычны раман». Каштуе каля 5500 рублёў.

Шышыгіна-Патоцкая К. Нясьвіж і Радзівілы. — 2-е выд. — Менск: Палымя, 2002. — 240 с.

Нясьвіж — своеасаблівае культурнае сталіца Вялікага Княства, «маленькі Парыж», рэзыдэнцыя некаранаваных каралёў Рэчы Паспалітай Радзівілаў. Гісторыя гораду ахутаная мноствам таямніцаў. Адчуць непаўторны дух старажытнага Нясьвіжу, бліжэй пазнаёміцца з жыццём ягоных знакамітых, а часам і дзіўнаватых уладаў, даведацца пра Радзівілаўскія скарбы і Чорную Панну дазваляе праца Клаўдзіі Шышыгінай-Патоцкай. Гэтая надзвычай зьмястоўная кніга вытрымлівае ўжо другое выданне. Прыдбаць яе можна ў большасці менскіх кнігарняў.

Евроремонт для Беларусі: Беседы с Графом Александром Прушинским. — Таронта—Варшава: АГА, Б.г. — 76 с.: іл.

Гутаркі з вылучэнцам на кандыдата ў прэзідэнты 1994 г. графам Аляксандрам Прушынскім дазваляюць шматбакова ацаніць асобу і палітычна-сацыяльны перакананні гэтага чалавека. Прысьвяцішы сваю кнігу ўсім, хто працуе на карысць Беларусі, граф Прушынскі прапанаваў уласны шлях рэфармавання краіны — своеасаблівы эўрааромонт, які дазволіць ператварыць Беларусь у «эўрапейскі Ганконг».

Протко Т. Становление советской тоталитарной системы в Беларуси (1917—1941 гг.). — Менск: Тэзэй, 2002. — 688 с.

Манаграфічнае даследаванне Тацяны Проткі, унікальнае па аб'ёме і адборы матэрыялаў, раскрывае фэномэн савецкага таталітарызму на прыкладзе беларускай гісторыі. Функцыянаванне аднапартыйнай сістэмы і карных органаў, дзяржаўнае кіраванне эканомікай, моцны грамадзкі прэсінг (пад сьціплым назовам «ідэйна-палітычнае выхаванне»), скасаванне сацыяльных і асабістых свабодаў, у тым ліку права на нацыянальнае самавызначэнне — гэтыя ды іншыя правы таталітарнага ладу разглядае аўтарка, прыцягнуўшы багаты фактычны матэрыял. Праца напісаная па-расейску. Да таго ж прыдбаць яе змогуць далёка ня ўсе: цана выданьня ў «Акадэмікізе» — болей за 27000 рублёў. Наклад — 3000 ас.

Тацяна Вабішчэвіч

ДЗЕ ВАРТА БЫЦЬ

Памяці Мулявіна

21 лютага ў КЗ «Менск» будзе канцэрт, прысьвечаны памяці Ўладзімера Мулявіна. Людзі, зь якімі Маэстра працаваў доўгія гады, — Леанід Барткевіч, Алег Казловіч, Ігар Пеня і іншыя — выйдучь на сцэну. Але арганізатары папярэджаюць: «Беларускіх песьняроў» ня будзе. Квіток — 3—15 тыс. Пачатак у 19.00.

«Народны альбом» — «Файно!»

28 лютага ў Менск завітаюць украінскія рок-зоркі — «Воплі Відаплясава». Музыкі будуць прэзэнтаваць свой новы альбом пад назвай «Файна!» — шосты за 15-гадовую гісторыю. Альбом «ВВ» «Музыка» быў колісь прызнаны найлепшым рок-альбамам у Расеі. Лідэр гурту Алег Скрыпка — гонар Украіны, хоць і нарадзіўся ён у Таджыкістане. Аднойчы Скрыпка выканаў гімн Украіны на 100-тысячным стадыёне ў Кіеве перад гульнёй футбольнай зборнай краіны. Канцэрт адбудзецца ў КЗ «Менск» а 19-й. Квіток будзе каштаваць 15—35 тыс. руб.

У той самы дзень у Купалаўскім тэатры (вул. Энгельса, 7) мусіць быць аншыяг — удзельнікі самага паспяховага супольнага праекту «Народны альбом» зноў зьбіраюцца разам. Вольскі, Вайцюшкевіч, Камоцкая, Круглова, Памідораў і шмат хто яшчэ будуць сьпяваць і весяліцца, сьвяткуючы пяцігодзьдзе з часу выданьня «Альбому». Міхал Анемпадыстаў кажа, што зьбяруцца ўсе, апроч Ірыны Курапаткінай (сьпявала «Сьнежань, студзень і люты»), якая, на жаль, з ЗША адмыслова на канцэрт прыехаць ня здолее. Квіток можна набыць за 6—12 тыс. руб. Пачатак імпрэзы ў 20.00. Так што можна пасьпець паслухаць і «Воплі Відаплясава».

«Воплі Відаплясава» — легенда ўкраінскага року

О TEMPORA

3 рубрыкі «Афіша»

газэты

«Літаратура і мастацтва»:

«Не забыліся, які сёньня дзень?.. Калі расійская поп-зорка Леанід Агучін, некалькі гадоў таму выступаючы ў Менску ў годнай адзіноце пад прыцэлам тутэйшых фотарэпарцёраў, можа, і не зважаў на прысутнасць у кругабегу будняў Вялянцінавага дня, дык цяпер... Што й казаць! Папулярны і, трэба думаць, шчаслівы сямейны дуэт з Расіі, Анжаліка Варум ды Леанід Агучін прысьвечваюць свае гастрольныя выступленьні сьвяту ўсіх закаханых. Заўтра... у Палацы Рэспублікі. Празь дзень... у Берасьці».

Блюз у саркафагу

І сакавіка ў Палацы рэспублікі загучыць блюз. Тут свой дэбютны альбом «Diggin' it» будзе прэзэнтаваць дуэт «Svet & Ab». Хлопцы граюць клясычны блюз. У імпрэзе таксама возьмуць удзел гітарысты Ілья Шэўчык («Mojo Blues»), бубнач «Крамы» Андрэй «Філ» Філатаў, а таксама джаз-бэнд, што складаецца з студэнтаў Менскай музычнай вучальні. Узорны блюз можна будзе паслухаць у Малой залі Палацу Рэспублікі а 19-й.

Адроджаны сьвет

Тры фотамастакі — Эдвард Сэрота зь Вены ды менчукі Міхал Барзана і Анатоль Кляшчук запрашаюць на сумесную выставу «Адроджаны сьвет», прысьвечаную габрэйскаму жыццю ў Цэнтральнай і Ўсходняй Эўропе з 1985 г. Ад 18 лютага да 9 сакавіка яе можна будзе пабачыць у Менску, у Музеі сучаснага выяўленчага мастацтва (пр.Скарыны, 47), 12 сакавіка — 7 красавіка ў Полацку ў Музеі беларускага кнігадрукаваньня (вул.Леніна, 22), 10—30 красавіка ў Магілёўскім абласным мастацкім музэі імя П.Масьлянікава (вул. Міронава, 33), 7—27 траўня ў гомельскай мастацкай галерэі імя Г.Вашчанкі (вул. Карповіча, 4), 29 траўня — 22 чэрвеня ў выставачнай залі Бабруйскай гарадзкой арганізацыі Саюзу мастакоў (вул.Сацыялістычная, 100).

Сяргей Будкін

Наша Ніва незалежная газэта
заснаваная ў 1906, адноўленая ў 1991
галоўныя рэдактары «Нашай Нівы»:
З.Вольскі (1906), А.Уласаў (1906—1914), Янка Купала (1914—1915), А.Луцкевіч, У.Знамяроўскі (1920), С.Дубавец (1991—2000).

Наша Ніва КУПОН БЯСПЛАТНАЙ ПРЫВАТНАЙ АБВЕСТКІ
Запоўніце гэты купон, і мы надрукуем Вашу абвестку (ня больш за 15 словаў) бясплатна. 220050, Менск, а/с 537
Тэкст
Імя і прозьвішча
Адрас, тэлефон